

**Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου**

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

Τίτλος διπλωματικής

**Η αξιολόγηση των κοινωνικών πολιτικών της τοπικής
αυτοδιοίκησης, για την ένταξη των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες,
με τη χρήση του ερευνητικού εργαλείου LOMIGRAS.**

Ονοματεπώνυμο:

Ανδρέας Καββαδίας του Ιωάννη

Επιβλέπων καθηγητής:

Δημήτρης Βενιέρης

2017

University of Peloponnese
- Faculty of Social and International Sciences
- Department of Political Science and International Relations
**- Master Program in Local and Regional Development and Local
Government**

Thesis

**The evaluation of local social policies for the integration of
immigrants in the local communities, using the LOMIGRAS research
tool.**

Author

Andreas John Kavvadias

Supervisor:

Dimitris Venieris

2017

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα εργασία δε θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς την καθοδήγηση του επιβλέποντα καθηγητή κ. Δημητρίου – Επαμεινώνδα Βενιέρη και χωρίς την στήριξη της μητέρας μου Ελένης, της κόρης μου Ελένης και της συντρόφου μου Λένας. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την Επίκουρο Καθηγήτρια της Παντείου κα. Ντία Αναγνώστου για την πολύτιμη βοήθειά της, καθώς και όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Σημαντικοί Όροι: Ένταξη, Ενσωμάτωση, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Μετανάστευση, LOMIGRAS

Περίληψη

Η Ελλάδα έχει μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών από τα τέλη της δεκαετίας του 1980. Όπως δείχνει και η διεθνής εμπειρία στον τομέα της μετανάστευσης, οι χώρες υποδοχής, όπως είναι η Ελλάδα, υφίστανται δημογραφικές μεταβολές και οι θεσμικές τους δομές αλλάζουν. Η τοπική αυτοδιοίκηση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την επιτυχημένη ένταξη των μεταναστών. Η μελέτη των παρεμβάσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης στο θέμα αυτό είναι κυρίως σε πρωτογενές στάδιο και η παρούσα εργασία συμβάλλει στη μελέτη αυτή.

Το LOMIGRAS ήταν το πρώτο πρόγραμμα που μελέτησε συστηματικά την τοπική αυτοδιοίκηση και τις πολιτικές που εφαρμόζει στο μεταναστευτικό ζήτημα. Ο στόχος του ήταν να εξετάσει το κατά πόσο οι παρεμβάσεις αυτές, υπήρξαν επιτυχημένες ή εάν εμποδίζουν και σε πιο βαθμό την κοινωνική ένταξη των μεταναστών.

Με βάση το LOMIGRAS διενεργήθηκε και η παρούσα έρευνα. Προηγήθηκε θεωρητική ανασκόπηση των θεωριών περί μετανάστευσης και των στοιχείων που αφορούν τους μετανάστες στην Ελλάδα.

Διαπιστώθηκε ότι οι δήμοι χρειάζεται να συνεργασθούν περισσότερο με άλλους φορείς όπως είναι οι ΜΚΟς για τα θέματα της ενημέρωσης και της οργάνωσης και είναι απαραίτητη η δημιουργία γραφείων μεταναστών εντός των δήμων. Ωστόσο διαπιστώθηκε ότι είναι αρκετά ισχυροί στο θέμα της παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης και ένταξης των παιδιών των μεταναστών, συνεπώς βρίσκονται σε καλό δρόμο για την ένταξη των μεταναστών δεύτερης γενιάς που είναι ένα από τα ζητούμενα του LOMIGRAS.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η Ελλάδα χρειάζεται να διαμορφώσει μία πληρέστερη μεταναστευτική πολιτική στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης

για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τα μεταναστευτικά ρεύματα του παρόντος και του μέλλοντος.

Key Words: Integration, Assimilation, Local Governments, Immigration, LOMIGRAS

Abstract

Greece has become a host country of immigrants since the late 1980s. As the international experience in the field of migration shows, in host countries, such as Greece, demographic changes take place and institutional structures change. Local governments play an important role in the successful integration of migrants. However, the study of local interventions, in this regard, is mainly in primary stage and this work contributes to this study.

LOMIGRAS was the first program that systematically studied the local government and policies implemented in migration aiming at examining whether these interventions were successful or if they prevent, and to what extent the social integration of immigrants.

The present research was based on LOMIGRAS. A theoretical review of immigration theories and data on immigrants in Greece were preceding.

It was found that municipalities need to cooperate more with other organizations such as MKOs regarding information, organization etc. Setting up immigrant office within municipalities is required. However, the findings of the research show that municipalities are good enough in providing health services to all types of immigrants and education to immigrant children. It could be supported that the latter is in the right way since it is in accordance with what LOMIGRAS requires.

The results showed that Greece needs to develop a complete migration policy at the level of local government to deal effectively migration flows in the present and in the future.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	12
Κεφάλαιο 1 - Μετανάστευση.....	14
1.1. Εισαγωγή.....	14
1.2. Μετανάστευση - Ορισμοί.....	14
1.3 Κοινωνική ένταξη των μεταναστών.....	15
1.4 Προσεγγίσεις της μετανάστευσης.....	17
1.4.1 Μαρξιστική – λενινιστική προσέγγιση	17
1.4.2 Άλλες προσεγγίσεις.....	18
1.5 Μετανάστευση και χώρα αποστολής.....	20
1.6 Μετανάστευση και χώρα υποδοχής.....	20
Κεφάλαιο 2 - Ευρωπαϊκή Ένωση και Μετανάστευση.....	21
2.1 Εισαγωγή.....	21
2.2 Ευρωπαϊκή Ένωση και Μεταναστευτική Πολιτική.....	21
2.3 Ευρωπαϊκή Ένωση, Μετανάστευση και Πολιτική Αντιμετώπιση.....	24
Κεφάλαιο 3 – Μετανάστες στην Ελλάδα.....	28
3.1 Ελλάδα και Μεταναστευτική Πολιτική	28
3.2 Ελλάδα, Μετανάστευση και Νομικό Πλαίσιο	29
Κεφάλαιο 4 – Μετανάστες και σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα	35
4.1 Εισαγωγή.....	35
4.2 Εργασιακές Συνθήκες – Ασφάλεια και Υγεία.....	35

4.3 Ελληνική γλώσσα και μετανάστες	36
4.3.1 Χρηματοδοτούμενα προγράμματα	36
4.3.2 Μη Χρηματοδοτούμενα Προγράμματα	37
Κεφάλαιο 5 – Στατιστικά στοιχεία μεταναστών στην Ελλάδα	40
5.1 Παράνομοι μετανάστες	50
5.2 Μετανάστες και εγκληματικότητα	51
Κεφάλαιο 6 - Μετανάστες και Τοπική Αυτοδιοίκηση	55
6.1 Η ένταξη των μεταναστών σε τοπικό επίπεδο	55
6.2 Τα μειονεκτήματα της άσκησης κατεξοχήν εθνικής πολιτικής στο θέμα της ένταξης των μεταναστών	56
6.3 Το εργαλείο LOMIGRAS και τα αποτελέσματα της πιλοτικής του εφαρμογής.....	57
Κεφάλαιο 7 – Ερευνητικό Μέρος	61
7.1 Σκοπός της έρευνας – Ερευνητικά Ερωτήματα	61
7.1.1 Τεκμηρίωση ερευνητικών ερωτημάτων	61
7.2 Ερευνητικό εργαλείο	61
7.3 Ερευνητικό Δείγμα – Διαδικασία Έρευνας.....	63
7.4 Αξιοπιστία και Εγκυρότητα	63
7.5 Περιορισμοί της έρευνας.....	63
Κεφάλαιο 8 - Αποτελέσματα Έρευνας.....	65
8.1 Αποτελέσματα έρευνας	65
8.2 Σχολιασμός αποτελεσμάτων	92

Συμπεράσματα - Συζήτηση	94
Βιβλιογραφία.....	97
Παράρτημα.....	102

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 5.1 - Χώρες Προέλευσης και Ηλικίες Μεταναστών Απογραφή 2011	40
Πίνακας 5.2 - Αστικότητα πριν την απογραφή	45
Πίνακας 5.3 - Αστικότητα κατά τη διάρκεια της απογραφής	45
Πίνακας 5.4 - ΙΚΑ και Άδειες Παραμονής	47
Πίνακας 5.5 - Εθνικότητα που επωφελείται από τις υπηρεσίες.....	49

Λίστα Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 5.1 - Φύλο Απογραφή 2001.....	42
Διάγραμμα 5.2 - Χώρες Προέλευσης – Τελευταία απογραφή 2011	43
Διάγραμμα 5.3 - Χώρες Προέλευσης – Απογραφή 2001.....	44
Διάγραμμα 5.4 - Εισροή μεταναστών	46
Διάγραμμα 5.5 - Συλλήψεις μη νόμιμων αλλοδαπών 2015 -2016.....	50
Διάγραμμα 5.6 - Απελαθέντες αλλοδαποί ανά υπηκοότητα 2016	51
Διάγραμμα 5.7 - Συλληφθέντες αλλοδαποί 2015-2016	52
Διάγραμμα 5.8 - Συλληφθέντες αλλοδαποί 2013-2014	52
Διάγραμμα 8.1 - Ολοκληρωμένο Σχέδιο Ένταξης.....	65
Διάγραμμα 8.2 - Ένταξη των μεταναστών και πολιτική συμμετοχή	66
Διάγραμμα 8.3 - Παροχή χώρου στέγασης	66
Διάγραμμα 8.4 - Οικονομική ενίσχυση στις μεταναστευτικές οργανώσεις.....	67
Διάγραμμα 8.5 - Ενημέρωση και νομικές συμβουλές για ελληνική ιθαγένεια.....	68
Διάγραμμα 8.6 - Ενημέρωση και παροχή νομικών συμβουλών για άδεια παραμονής και εργασίας.....	68

Διάγραμμα 8.7 - Ενημέρωση & παροχή νομικών συμβουλών για την απόκτηση άδειας	69
Διάγραμμα 8.8 - Σύσταση Οργάνου Διαβούλευσης	70
Διάγραμμα 8.9 - Συμμετοχή εκπροσώπων των μεταναστών	70
Διάγραμμα 8.10 - Αντιπροσωπευτικότητα του ΣΕΜ.....	71
Διάγραμμα 8.11 - Συνεργασία ΣΕΜ με τις διοικητικές υπηρεσίες του Δήμου	72
Διάγραμμα 8.12 - Επάρκεια πόρων για ΣΕΜ	72
Διάγραμμα 8.13 - Υποστήριξη αρχής της ισότητας.....	73
Διάγραμμα 8.14 - Σύσταση γραφείου διαμεσολαβητή	74
Διάγραμμα 8.15 - Ενημέρωση του δήμου για τις υπηρεσίες	74
Διάγραμμα 8.16 - Προγράμματα του δήμου	75
Διάγραμμα 8.17 - Πρόσβαση κατηγοριών μεταναστών	76
Διάγραμμα 8.18 - Συμμετοχή μεταναστών σε προγράμματα στήριξης της απασχόλησης.....	76
Διάγραμμα 8.19 - Πρόσβαση κατηγοριών μεταναστών στις υπηρεσίες φύλαξης παιδιών	77
Διάγραμμα 8.20 - Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας	78
Διάγραμμα 8.21 - Ύπαρξη πολιτισμικών διαμεσολαβητών	78
Διάγραμμα 8.22 - Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας	79
Διάγραμμα 8.23 - Κάλυψη νομίμων μεταναστών σε σχέση με τους Έλληνες πολίτες.....	80
Διάγραμμα 8.24 - Πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στις υπηρεσίες υγείας	80
Διάγραμμα 8.25 - Κάλυψη των αιτούντων άσυλο σε σχέση με τους Έλληνες.....	81

Διάγραμμα 8.26 - Πρόσβαση ευάλωτων ομάδων στις υπηρεσίες υγείας	82
Διάγραμμα 8.27 - Πρόσβαση παράτυπων μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας	82
Διάγραμμα 8.28 - Πρότυπα για πολιτισμικές διαφορές	83
Διάγραμμα 8.29 - Συμμετοχή παρόχων υπηρεσιών στις δημοτικές αποφάσεις	84
Διάγραμμα 8.30 - Στήριξη εκπαίδευσης μέσω προγραμμάτων	84
Διάγραμμα 8.31 - Συμμετοχή σε παιδικές δράσεις για παιδιά μεταναστών	85
Διάγραμμα 8.32 - Προγράμματα στήριξης μεταναστών μαθητών	86
Διάγραμμα 8.33 - Προγράμματα αθλητισμού για παιδιά μεταναστών	86
Διάγραμμα 8.34 - Υλοποίηση εξωσχολικών προγραμμάτων και για παιδιά μεταναστών	87
Διάγραμμα 8.35 - Ιση πρόσβαση και μη διάκριση των αλλοδαπών μαθητών	88
Διάγραμμα 8.36 - Ενημέρωση για το εκπαιδευτικό σύστημα	88
Διάγραμμα 8.37 - Δράσεις για ενίσχυση της συμμετοχής των μεταναστών γονέων	89
Διάγραμμα 8.38 - Οργάνωση μαθημάτων εκμάθησης ελληνικών	90
Διάγραμμα 8.39 - Ανάθεση μαθημάτων Ελληνικής σε αλλοδαπούς μέσω ΜΚΟ	90
Διάγραμμα 8.40 - Συμμετοχή μεταναστών σε προγράμματα εκμάθησης Ελληνικών	91

Εισαγωγή

Η Ελλάδα έχει γίνει χώρα υποδοχής μεταναστών. Το γεγονός αυτό έχει εγείρει διάφορα ερωτήματα. Σε πολλές χώρες όπως είναι οι Σκανδιναβικές χώρες, η προσέλκυση μεταναστών αποτέλεσε βασικό στόχο, ενώ αντίθετα στην Ελλάδα δεν υπάρχει ακόμα ξεκάθαρη μεταναστευτική πολιτική. Ένα από τα βασικά θέματα που συζητούνται, είναι το εάν η διατήρηση της κουλτούρας τους και η μη υιοθέτηση της κουλτούρας της πλειοψηφίας, εμποδίζει την κοινωνική και οικονομική ένταξη τους, στην χώρα υποδοχής που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι η Ελλάδα.

Σε αρκετές χώρες που είναι χώρες υποδοχής μεταναστών, η συζήτηση επικεντρώνεται σε δύο κύριες κατευθύνσεις όσον αφορά τη μεταναστευτική πολιτική που ακολουθούν. Η μία κατεύθυνση είναι η αφομοίωση, δηλαδή οι μετανάστες να υιοθετήσουν την κουλτούρα της χώρας υποδοχής και να απορρίψουν τη δική τους. Η άλλη πολιτική είναι η ένταξη, όπου οι μετανάστες θα υιοθετήσουν την κουλτούρα της χώρας υποδοχής, αλλά ταυτόχρονα μπορούν να διατηρήσουν και την δική τους. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η εθνική προέλευση των μεταναστών και κυρίως το γεγονός ότι μπορεί να έχουν πολλές ταυτότητες οι οποίες μπορεί να συγκρούεται η μία με την άλλη (Sen, 2001). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Penninx, 2009, σ. 5) και κατ' επέκταση στην Ελλάδα (Anagnostou et al., 2016) ο προσανατολισμός είναι στην πολιτική ένταξης.

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι να μελετήσει κατά πόσο εφαρμόζονται πολιτικές σε τοπικό επίπεδο και πιο συγκεκριμένα σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης για την ομαλή ένταξη των μεταναστών. Κύριο ερευνητικό ερώτημα που προκύπτει από τον σκοπό της εργασίας είναι η καταγραφή των μεταναστευτικών πολιτικών της τοπικής αυτοδιοίκησης, προσανατολισμένη ως προς την νομική – πολιτική αλλά και ως προς την κοινωνική – οικονομική διάστασή τους. Τελικός στόχος πέρα από την καταγραφή των ήδη υπαρχουσών πολιτικών είναι η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας από την πολιτεία και τους θεσμούς για τη βελτίωση της μεταναστευτικής πολιτικής.

Ως μέσο καταγραφής χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο Local Government Migration Integration (LOMIGRAS). Το LOMIGRAS αναπτύχθηκε από το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) αξιοποιώντας τα πολύ σημαντικά αποτελέσματα του εργαλείου αξιολόγησης μεταναστευτικής πολιτικής MIPEX που ήδη εφαρμόζεται σε πολλές χώρες της Ευρώπης (Anagnostou et al, 2016).

Πριν από το ερευνητικό μέρος της εργασίας όμως, κρίθηκε σκόπιμη η θεωρητική προσέγγιση της μετανάστευσης και της κοινωνικής ένταξης, έννοιες οι οποίες αναλύονται στο 1^ο κεφάλαιο. Στο 2^ο κεφάλαιο αναλύεται το νομικό πλαίσιο και η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο 3^ο κεφάλαιο τα αντίστοιχα της Ελλάδας. Στο 4^ο κεφάλαιο γίνεται μία προσπάθεια αποτύπωσης της κατάστασης των μεταναστών στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα ενώ στο 5^ο παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία του αριθμού των μεταναστών με έμφαση σε αυτά των παράτυπων (παράνομων) και μία σύνδεσή τους με την παραβατικότητα (εγκληματικότητα). Το 6^ο κεφάλαιο παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα της ένταξης των μεταναστών σε τοπικό επίπεδο, άρα και στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης και τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής του εργαλείου LOMIGRAS. Τα τελευταία δύο κεφάλαια της εργασίας αφορούν την ερευνητική μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και τα αποτελέσματά της.

Κεφάλαιο 1 - Μετανάστευση

1.1. Εισαγωγή

Η μετανάστευση υπήρχε πάντα στην ανθρώπινη ιστορία και ως εκ τούτου έχει μελετηθεί από διάφορες κοινωνικές επιστήμες όπως είναι η οικονομία, η κοινωνιολογία και η ψυχολογία (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2006). Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθούν ορισμένες έννοιες της μετανάστευσης προκειμένου να γίνει ευρύτερα κατανοητή.

1.2. Μετανάστευση - Ορισμοί

Το δικαίωμα του ατόμου να εγκαταλείπει ένα κράτος στο οποίο είναι πολίτης και να πηγαίνει σε κάποιο άλλο διατυπώθηκε από τον Χουάν Αντόνιο Βιτόρια ήδη από το 1539. Εν τούτοις διατυπώθηκε το δικαίωμα των κρατών να ελέγχουν ποια άτομα θέλουν να εγκατασταθούν στο έδαφός τους (ΙΜΕΠΟ, 2007).

Σύμφωνα με το ΕΚΚΕ (2005) ως μετανάστευση ορίζεται η μόνιμη ή προσωρινή αλλαγή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή μία κοινωνικής ομάδας και ως λόγοι μετανάστευσης ορίζονται η αναζήτηση εργασίας, η οικογενειακή επανένωση, η εμπόλεμη κατάσταση της χώρας προέλευσης αλλά και άλλοι πολιτικοί, θρησκευτικοί και λόγοι (ΕΚΚΕ, 2005, σελ. 67). Πολλές φορές το άτομο εξαναγκάζεται λόγω βίας ή διώξεων να εγκαταλείψει τη χώρα προέλευσής του (ΕΚΚΕ, 2008).

Η μετανάστευση κατηγοριοποιείται σε εσωτερική και εξωτερική (ΙΝΕ / ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, 2003). Κατηγοριοποιείται επίσης και ως εκούσια δηλαδή όταν το άτομο θέλει να μετακινηθεί επειδή το ίδιο το επιθυμεί, σε μόνιμη ή προσωρινή, σε ατομική ή ομαδική αλλά και σε παραδοσιακή δηλαδή αυτή που έχει πραγματοποιηθεί πριν από τους δύο Παγκοσμίους Πολέμους και ήταν κυρίως υπερπόντια ή σύγχρονη (Μουσούρου, 2003). Υπάρχει επίσης η νόμιμη και παράνομη μετανάστευση ανάλογα με το εάν είναι καταγεγραμμένη ή όχι (ΙΝΕ / ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, 2003, σελ. 13).

Ως μετανάστης σύμφωνα με τον ΟΗΕ ορίζεται το άτομο που βρίσκεται μακριά από τη χώρα στην οποία έχει γεννηθεί ή έχει την εθνικότητα ή υπηκοότητά της για διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών (Σάρρας, 2005). Οικονομικός μετανάστης είναι αυτός που φεύγει από τη χώρα προέλευσής του και καταφεύγει σε μία άλλη προκειμένου να βελτιώσει την οικονομική του κατάσταση (ΕΚΚΕ, 2008) και πρόσφυγας είναι αυτός που αναγκάζεται να φύγει από τη χώρα του λόγω διώξεων ή λόγω άσκησης βίας. Οι δε διώξεις μπορεί να οφείλονται σε πολιτικούς λόγους, θρησκευτικούς, φυλετικούς, εθνικότητας και λόγω αυτών των διώξεων διατρέχει κίνδυνο με την επιστροφή του στη χώρα (ΕΚΚΕ, 2008). Παλλινოსτούντας είναι το άτομο που με τη θέλησή του επιστρέφει στη χώρα καταγωγής του (Παυλόπουλος, 2007).

1.3 Κοινωνική ένταξη των μεταναστών

Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην Ευρώπη συζητείται ήδη από τη δεκαετία του 1970, ενώ το 1990 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε την μετανάστευση αναπόφευκτη και ως εκ τούτου ενθάρρυνε τις πολιτικές ένταξης των μεταναστών προκειμένου να αμβλύνει τις εντάσεις που η μετανάστευση συνεπάγεται. Οι πολιτικές αυτές ένταξης είχαν ως στόχος τη μέριμνα για στέγη, απασχόληση και παιδεία.

Το 2002, η ΟΚΕ (Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή) της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρότεινε την πολιτική ένταξη δηλαδή την πρόσβαση των μεταναστών σε αγαθά και υπηρεσίες. Παρέχοντάς τους έτσι ίσες ευκαιρίες και τη σταδιακή εξίσωση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών τους με τους γηγενείς.

Το 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε η ένταξη των νόμιμα διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών σε χώρες της ΕΕ να βασίζεται στα αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις που έχουν στην κοινωνία που τους υποδέχεται και τους παρέχει συνθήκες πλήρους συμμετοχής. Η κοινωνία που τους υποδέχεται οφείλει να τους διασφαλίζει τυπικά δικαιώματα προκειμένου αυτοί να συμμετέχουν σε όλες τις πλευρές της ζωής της κοινωνίας ενώ αντίστοιχα οι μετανάστες οφείλουν να σέβονται τις αξίες της κοινωνίας που τους υποδέχεται χωρίς όμως να αρνούνται την ταυτότητά τους.

Ο Penninx (2003) όρισε ότι η διαδικασία ένταξης των μεταναστών αποτελείται από δύο μέρη. Από τη μία πλευρά είναι οι μετανάστες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους από την άλλη είναι η αντίδραση της τοπικής κοινωνίας σε αυτούς. Η αμφίδρομη σχέση μεταξύ των δύο θα καθορίσει και το αποτέλεσμα της ένταξης.

Το θεσμικό πλαίσιο της κοινωνίας αλλά και η αντίδραση της στους μετανάστες είναι καθοριστικής σημασίας. Σύμφωνα με τους Entzinger & Biezeveld (2003), οι κοινωνίες που έχουν υψηλότερα επίπεδα κοινωνικής συνοχής είναι κι αυτές όπου η ενσωμάτωση των μεταναστών είναι ευκολότερη.

Ο ορισμός της ένταξης αλλάζει ανάλογα με τις χώρες όπου Φερ ειπείν στη Βρετανία η ένταξη συνδέεται περισσότερο με την επαγγελματική ένταξη ενώ στη Γαλλία προωθούνταν οι έννοιες της «αφομοίωσης» και της «αποπολιτισμοποίησης». Όσον αφορά την ενσωμάτωση των μεταναστών, αυτή εξαρτάται από το ιδεολογικό υπόβαθρο της κοινωνίας που τους υποδέχεται και προκειμένου να είναι επιτυχημένη δεν θα πρέπει να χαλαρώνει ο κοινωνικός δεσμός μεταξύ του ατόμου και της κοινωνίας που τους υποδέχεται διαφορετικά θα προκληθεί αποκλεισμός και διαταραχή της κοινωνικής συνοχής. Οι πολιτικές ένταξης και ενσωμάτωσης, είναι αυτές που αφορούν την εκπαίδευση, την υγεία και την κοινωνική ασφάλιση και σύμφωνα με την Schnapper (1992) είναι οι πολιτικές που καθορίζουν τις νόμιμες και τυπικές προϋποθέσεις προκειμένου να συγκλίνουν οι μετανάστες με τους γηγενείς.

Αναφορικά με τους τρόπους ένταξης, σύμφωνα με τον Vermeulen (2002), αυτοί κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- *Κλασική αφομοίωση.* Οι ομάδες χάνουν την πολιτιστική τους ταυτότητα με την πάροδο των γενεών.
- *Σχηματισμός μίας υποδεέστερης τάξης,* η οποία διακρίνεται από χαμηλότερο επίπεδο παιδείας, απασχόλησης και κοινωνικής κινητικότητας.
- *Ένταξη μέσω των εθνικών κοινοτήτων.* Κάποιες εθνικές ομάδες να τοποθετούνται σε υψηλή κοινωνική θέση λόγω της οικονομικής τους αυτάρκειας.

Ως εθνικά μοντέλα για την ένταξη και στην ενσωμάτωση έχουμε τα ακόλουθα (Carrera, 2006):

- Το μοντέλο που έχει εφαρμοσθεί στην Ολλανδία και στη Σουηδία που είναι αυτό του σεβασμού της πολυπολιτισμικότητας.
- Το μοντέλο προσομοίωσης που έχει εφαρμοσθεί στη Γαλλία είναι αυτό που βασίζεται στην ισότητα μόνο όμως των πολιτών.

Η Γερμανία, Αυστρία και Βέλγιο εφήρμοζαν το μοντέλο του αποκλεισμού το οποίο είναι ιδιαίτερα περιοριστικό όσον αφορά τη νομοθεσία περί μετανάστευσης και την πολιτική. Για την παραπάνω τυπολογία έχει ασκηθεί ιδιαίτερη κριτική γιατί θεωρείται ότι οι κοινωνίες δεν μένουν στατικές αλλά αλλάζουν.

Όσον αφορά την πολιτιστική ένταξη των μεταναστών υπάρχουν τρεις γενικές κατευθύνσεις:

- Αφομοίωση στον πολιτισμό της χώρας υποδοχής.
- Ανοχή στις πολιτιστικές παραδόσεις των μεταναστών χωρίς όμως να έχει διαμορφωθεί μία σαφής πολιτική για τις πολιτιστικές διαφορές.
- Ενσωμάτωση όπου οι μειονότητες έχουν πολιτιστική ισοτιμία.

1.4 Προσεγγίσεις της μετανάστευσης

Το 19ο αι. υπήρχαν δύο βασικές προσεγγίσεις που ήταν η μαρξιστική-λενινιστική που εξετάζει το θέμα από την κοινωνική πλευρά και η νεοκλασική που το εξετάζει από την οικονομική πλευρά. Η μετανάστευση άρχισε να μελετάται προσεκτικά από τον 20ο αιώνα στις ΗΠΑ και ειδικότερα στα τέλη του 19ου αιώνα – αρχές 20ου ενώ στην Ευρώπη άρχισε να μελετάται μετά το 1950.

1.4.1 Μαρξιστική – λενινιστική προσέγγιση

Οι μαρξιστές εστιάζουν κυρίως στους μηχανισμούς που κρατούν τους μετανάστες σε μία χαμηλή κοινωνική και οικονομική θέση. Σχετίζονται την κοινωνική τάξη στην οποία εντάσσεται ένας μετανάστης με τη θέση που έχει

στην αγορά εργασίας. Σύμφωνα με τους μαρξιστές, η αγορά εργασίας χωρίζεται σε κεντρική και περιφερειακή όπου οι γηγενείς απασχολούνται σε καλά πληρωμένες θέσεις του κρατικού τομέα και των μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων ενώ οι μετανάστες απασχολούνται σε κακά πληρωμένες θέσεις μικρών επιχειρήσεων όπου οι συνθήκες εργασίας είναι κακές και οι προοπτικές εξέλιξης είναι μηδαμινές.

Σύμφωνα με τους Castles & Kosack (1984) οι μετανάστες αμείβονται λιγότερο, οι συνθήκες εργασίας τους είναι κακές και δεν έχουν επαρκή εκπροσώπηση σε επαγγελματικούς κλάδους. Μένουν, επίσης, άνεργοι, πιο συχνά από ότι οι γηγενείς κάτι που οδηγεί στον κοινωνικό αποκλεισμό τους.

Οι χώρες υποδοχής έχουν τέτοιο νομοθετικό πλαίσιο που περιορίζουν τα δικαιώματα του μετανάστη και έτσι η ένταξή του καθίσταται πιο δύσκολη. Οι ίδιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι η χαμηλότερη κοινωνική θέση των μεταναστών οφείλεται στο ότι δεν έχουν εξειδίκευση, δεν υπάρχει από την πλευρά τους κίνητρο για επαγγελματική κινητικότητα, απασχολούνται σε κατώτερες θέσεις εργασίας και δεν έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν τη θέση τους στη χώρα που τους υποδέχεται. Οι μαρξιστές εστιάζουν στο ταξικό θέμα κάτι που έκανε και ο ίδιος ο Μαρξ ήδη από το 1870 μιλά για τη διαίρεση της εργατικής τάξης στην περίπτωση που οι μετανάστες δεν ενταχθούν στην κοινωνία της χώρας υποδοχής.

1.4.2 Άλλες προσεγγίσεις

Στις ΗΠΑ υπήρξαν τον 20ο αι. η αφομοιωτική και η πλουραλιστική προσέγγιση. Σύμφωνα με την αφομοιωτική προσέγγιση, η εθνική ταυτότητα των μεταναστών σβήνει με την πάροδο των χρόνων και των γενεών και εντάσσονται πλήρως στην κοινωνία της χώρας υποδοχής. Η πλουραλιστική προσέγγιση από την άλλη υποστηρίζει ότι οι μετανάστες δεν αφομοιώνονται αλλά διατηρούν την εθνική και πολιτισμική τους ταυτότητα. Αυτό που παρατηρήθηκε στις ΗΠΑ είναι ότι ορισμένες φυλετικές ομάδες μεταναστών θεωρούνταν φυλετικά κατώτερες και αυτές δεν ενσωματώθηκαν ενώ οι συνθήκες διαβίωσής τους ήταν πολύ κακές. Αυτό παρατηρήθηκε ήδη από τις αρχές του 20ου αι.

Οι Zaretsky, Thomas & Zaniecki (1996) έδωσαν έμφαση στην ενσωμάτωση των μεταναστών επισημαίνοντας ότι πρέπει να σταματήσουν τα ρατσιστικά κριτήρια προκειμένου αυτοί να ενταχθούν στην κοινωνία της χώρας υποδοχής. Η δε κοινωνική τους κινητικότητα καθίσταται δυνατή από τη στιγμή που αποδέχονται τα κοινωνικά πρότυπα της χώρας και υποστηρίζουν ότι τα γκέτο βοηθούν στην ενσωμάτωση των νέων πολιτών στη χώρα υποδοχής. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή η ελλιπής ενσωμάτωση δημιουργεί βία και εγκληματικότητα ενώ η ενσωμάτωση διευκολύνεται με την αποδοχή από τους μετανάστες των κοινωνικών προτύπων της χώρας υποδοχής κάτι που είναι αποτέλεσμα των ατομικών τους ενεργειών και χαρακτηριστικών. Η διαδικασία ενσωμάτωσης σύμφωνα με τον Park (1950) ολοκληρώνεται σε τρεις γενιές μεταναστών ενώ οι κοινωνικοοικονομικές τους συνθήκες διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο.

Η δεκαετία του 1960 ήταν πολύ σημαντική για τις ΗΠΑ γιατί πλέον αμφισβητείται η αφομοιωτική της επιρροή. Πλέον η αφομοίωση διακρίνεται από την προσαρμογή γιατί οι μετανάστες μπορεί να έχουν προσαρμοσθεί αλλά όχι απαραίτητα αφομοιωθεί (Vecoli, 1964). Στη δεκαετία του 1970 αυτό που φάνηκε ότι είναι πιο σημαντικό είναι η επίδραση των ομάδων και όχι του ατόμου. Ενώ παράλληλα συζητείται ο βιολογικός παράγοντας υπό την έννοια ότι διάφορες εθνοτικές ομάδες έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία φαίνονται στην κοινωνική τους διαστρωμάτωση και στις πολιτισμικές τους ιδιομορφίες. Στη δεκαετία του 1980 προστίθεται μία τρίτη προσέγγιση που συνδέει την εθνοτική ομάδα με την κοινωνική τάξη. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, εάν ένας μετανάστης διατηρήσει ή όχι την εθνική του ταυτότητα οφείλεται σε ιστορικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Πλέον, στις ημέρες μας, η προσέγγιση της αφομοίωσης έχει καταρριφθεί. Αυτή που έχει επικρατήσει είναι η διατήρηση των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των μεταναστών.

Στην Ευρώπη το θέμα μελετάται κοινωνιολογικά από τη δεκαετία του 1950 και η κύρια εστίαση ήταν στα μέτρα που θα διευκόλυναν την ένταξη των μεταναστών και οι μελέτες αυτές ήταν επηρεασμένες από τη μαρξιστική προσέγγιση. Από το 1960, οι μελέτες άρχισαν να ευνοούν τον πολιτισμικό πλουραλισμό ενώ από το 1975 το φαινόμενο της μετανάστευσης άρχισε να

μελετάται συστηματικά και οι διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες υιοθετούν διαφορετικές προσεγγίσεις.

1.5 Μετανάστευση και χώρα αποστολής

Σύμφωνα με τους Ναζάκη και Χλέτσο (2003) η χώρα αποστολής ευνοείται γιατί εκτονώνεται από την πληθυσμιακή πίεση, μειώνεται ο αριθμός των ανέργων, ο μισθός των γηγενών αυξάνεται και η χώρα θα επωφεληθεί από τα εμβάσματα των μεταναστών και έτσι θα ενισχυθεί το ισοζύγιο πληρωμών της (Σάρρας, 2005). Στις αρνητικές επιπτώσεις είναι ότι η χώρα προέλευσης στερείται από τα πιο παραγωγικό μέρος του δυναμικού της που είναι σημαντικό για την ανάπτυξη της οικονομίας της γιατί συνήθως αυτοί που μεταναστεύουν εντάσσονται στην ηλικιακή κατηγορία 15-30 ετών. Λόγω του ότι τα άτομα που μεταναστεύουν είναι νέα το αποτέλεσμα είναι οι γεννήσεις στην χώρα προέλευσης να μειώνονται και έτσι να γηράσκει. Δημιουργείται επίσης σχέση οικονομική εξάρτησης με τη χώρα υποδοχής.

1.6 Μετανάστευση και χώρα υποδοχής

Η μετανάστευση επηρεάζει τη χώρα υποδοχής γιατί προκαλείται αναδιανομή των υλικών αγαθών. Η οικονομία της χώρας επηρεάζεται σημαντικά γιατί οι μετανάστες εργάζονται και επηρεάζεται και το ασφαλιστικό εφόσον εργάζονται νόμιμα. Επηρεάζεται επίσης και ο κοινωνικός τομέας αλλά και η εκπαίδευση.

Σχετικά με τις συνέπειες και εάν αυτές είναι θετικές ή αρνητικές για τη χώρα υποδοχής, οι απόψεις δίστανται. Άλλοι υποστηρίζουν ότι αυξάνεται η εγκληματικότητα, μειώνονται οι μισθοί, αυξάνεται η ανεργία και διαταράσσεται η εθνική ομοιογένεια. Άλλοι θεωρούν ότι οι μετανάστες είναι ένας νέος κοινωνικός πλούτος και ότι τα κοινωνικά προβλήματα είναι ήδη υφιστάμενα και ότι δεν δημιουργούνται νέα (KEMO, 2004, σελ. 72)

Κεφάλαιο 2 - Ευρωπαϊκή Ένωση και Μετανάστευση

2.1 Εισαγωγή

Σήμερα λόγω της παγκοσμιοποίησης έχουμε ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, αγαθών/υπηρεσιών και εργασίας. Ωστόσο είναι ακόμα πιο εμφανής η οικονομική διαφορά μεταξύ των πλούσιων και φτωχών χωρών. Τα μεταφορικά μέσα είναι πιο γρήγορα και πιο φτηνά το ίδιο και οι επικοινωνίες ως εκ τούτου, οι μεταναστευτικές ροές στην ΕΕ διευκολύνονται. Ήδη από το 2009, ο αριθμός των μεταναστών στην ΕΕ ανέρχονταν στα 25 εκατομμύρια (Luedtke, 2009) και βαίνει αυξανόμενος έκτοτε.

Για να ρυθμίσει η ΕΕ το θέμα της μετανάστευσης έχει υιοθετήσει ένα συνεχώς αναθεωρούμενο θεσμικό πλαίσιο το οποίο έχει ως σκοπό τη διασφάλιση της αρχής της καθολικότητας προσαρμοζόμενο στην σημερινή πραγματικότητα της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Παρόλο που θα περίμενε κανείς αυτή η εφαρμογή του πλαισίου να είναι ενιαία, βρίθεται από αντιφάσεις και εξαιρέσεις, με τρόπο τη διαφορετική εφαρμογή της από κάθε κράτος μέλος αλλά και την ερμηνεία της σε πανευρωπαϊκό επίπεδο (Βενιέρης, 2009, σ. 197).

2.2 Ευρωπαϊκή Ένωση και Μεταναστευτική Πολιτική

Εάν και υπάρχει μία Κοινή Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική ωστόσο τα μεμονωμένα κράτη θεσπίζουν τις δικές τους πολιτικές για τη μετανάστευση και είναι υπεύθυνα για τον αριθμό των μεταναστών που χρειάζονται, το είδος των εργαζομένων που απαιτείται και από πού μπορούν να τους πάρουν (Βαρβιτσιώτης & Καμπούρογλου, 2006). Οι χώρες υποδοχής αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα όσον αφορά τις μεταναστευτικές ροές και έχει αυξηθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά συγκεκριμένα θέματα πλευρές των μηχανισμών ρύθμισης των μεταναστών (Hugo, 2008).

Η Ευρώπη γηράσκει και ως αποτέλεσμα το ποσοστό των εργαζόμενων σε αυτή μειώνεται ενώ το ασφαλιστικό σύστημα είναι υπό κατάρρευση (Μουσσούρου, 2003). Οι μετανάστες θεωρήθηκαν ως η λύση του προβλήματος ωστόσο δεν παύει η λύση να είναι προσωρινή και να αφορά μόνο τη χαμηλή

γεννητικότητα. Με τα χρόνια, η ΕΕ πέρασε κάποιες δεσμευτικές οδηγίες, με κάποιες εξαιρέσεις, όσον αφορά την επανένωση της οικογένειας και τους μακροχρόνιους κατοίκους. Δεν κατόρθωσε όμως να επιτύχει την επιθυμητή εναρμόνιση όσον αφορά τη νόμιμη μετανάστευση παρά την αναγνωρισμένη ανάγκη για εργαζόμενους υψηλών δεξιοτήτων και το σύστημα Μπλε Κάρτας που εφαρμόζεται από το 2011 στα κράτη μέλη (Καλοφωλιάς, 2011). Η οικογενειακή επανένωση των νόμιμων μεταναστών ήταν ένα θέμα στο οποίο υπήρξε συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών. Όσον αφορά τους παράνομους μετανάστες, υπάρχουν μηχανισμοί της ΕΕ βάσει των οποίων οι παράνομοι μετανάστες συλλαμβάνονται και στέλνονται στην χώρα προέλευσής τους αλλά υπάρχει και συνεργασία με τις χώρες προέλευσης προκειμένου να διαχειρισθούν τις τάσεις μετανάστευσης.

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, οι νόμιμοι μετανάστες αφού μείνουν για πέντε χρόνια σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ, μπορούν να πάνε να εργασθούν σε άλλο κράτος μέλος (Βαρβιτσιώτης & Καμπούρογλου, 2006). Ένα άλλο θέμα ιδιαίτερης σοβαρότητας για την ΕΕ ήταν η προσέλκυση μεταναστών υψηλών δεξιοτήτων γιατί η ΕΕ έχει έλλειψη τέτοιων ειδικότερα στην πληροφορική και στην ιατρική. Κατάλληλη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στο επίπεδο των προσόντων των εξειδικευμένων μεταναστών γιατί μπορεί να συμβαίνει σε κάποιες περιπτώσεις να κάνουν λιγότερο εξειδικευμένες εργασίες από αυτές που ανταποκρίνονται στα προσόντα τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό γιατί η κατάσταση των μεταναστών παίζει ρόλο όσον αφορά τη στάση των γηγενών προς αυτούς κάτι που αντίστοιχα επηρεάζει τις πολιτικές της ΕΕ (Hugo, 2008).

Εντός της ΕΕ υπήρχαν χώρες που είχαν διαφορετική προσέγγιση στη μετανάστευση. Οι πρώην αποικιοκράτες και οι πολιτικές που εφαρμόζουν έχουν σχέση με τον ιδιαίτερο σύνδεσμο που έχουν με τις πρώην αποικίες τους. Από την άλλη, υπάρχουν οι χώρες που οι μεταναστευτικές τους πολιτικές διαμορφώθηκαν ανάλογα με τις ελλείψεις στα εργατικά χέρια που είχαν και τις αντίστοιχες διμερείς συμφωνίες που υπέγραψαν με τρίτες χώρες. Η τρίτη κατηγορία χωρών είναι η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ισπανία που έχουν προσπαθήσει να περιορίσουν τον αριθμό των παράνομων μεταναστών γιατί

αποτελούν το εξωτερικό σύνορο της ΕΕ και είναι περισσότερο ευάλωτες σε αυτού του τύπου τη μετανάστευση (Καλοφωλιάς, 2011).

Εν τούτοις, υπάρχει έλλειψη σε εργαζόμενους υψηλής εξειδίκευσης γι' αυτό τόσο η Γερμανία όσο και η Γαλλία διαμόρφωσαν πολιτικές προσέλκυσης εργαζόμενων υψηλών δεξιοτήτων ενώ παράλληλα περιόρισαν τον αριθμό των μεταναστών χαμηλών δεξιοτήτων. Το σύστημα «Μπλε Κάρτα» της ΕΕ διαμορφώθηκε για την προσέλκυση εργαζομένων υψηλών δεξιοτήτων. Είναι ένα σύστημα που μπορεί να συγκριθεί με αυτό της πράσινης κάρτας των ΗΠΑ. Εγγυάται νόμιμη μόνιμη παραμονή με βάση την απασχόληση πέραν των οικογενειακών σχέσεων ή της κατάστασης του αιτούμενου ασύλου (Καλοφωλιάς, 2011). Η νομοθεσία αυτή έχει σκοπό να καταστήσει την Ευρώπη έναν σημαντικό παίκτη στην παγκόσμια αγορά εργασίας, να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά της και να προσελκύσει αργαζόμενους υψηλών δεξιοτήτων όπου αυτοί θα επιλέξουν την Ευρώπη αντί των ΗΠΑ και της Αυστραλίας» (Collett, 2008).

Το σύστημα αυτό παρέχει τη δυνατότητα γρήγορης επανένωσης των οικογενειών και ίσης μεταχείρισης των γηγενών και όσων έχουν τη Μπλε Κάρτα. (Καλοφωλιάς, 2011) Ωστόσο, υπάρχει ο προβληματισμός εάν θα είναι αποτελεσματικό γιατί κάποιες χώρες όπως είναι η Γερμανία θεωρούν ότι τους αποστερείται το δικαίωμα επιλογής του τρόπου που θα προσελκύουν μετανάστες. Άλλες χώρες όπως είναι η Βρετανία, η Δανία και η Ιρλανδία δεν το επέλεξαν.

Οι αξιωματούχοι της ΕΕ που είναι υπεύθυνοι για το σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών μετανάστευσης κατηγοριοποίησαν τους παράγοντες που τις επηρεάζουν σε δύο. Είναι οι παράγοντες που σπρώχνουν τους μετανάστες να μεταναστεύσουν στην ΕΕ και οι παράγοντες που τους προσελκύουν (Brady, 2008). Η ΕΕ έχει εφαρμόσει αυτό που αποκαλείται «παγκόσμια προσέγγιση στη μετανάστευση» (Brady, 2008) προκειμένου να συνδυάσει αυτούς τους παράγοντες για την επίτευξη μιας πιο εναρμονισμένης μεταναστευτικής πολιτικής ΕΕ. Από τη στιγμή που οι παράγοντες προσέλκυσης είναι αρκετά δύσκολο να περιορισθούν κυρίως γιατί αφορούν ευημερούσες οικονομίες, καλύτερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας και εργασιακές συνθήκες

κτλ., η παγκόσμια προσέγγιση στη μετανάστευση θα πρέπει να εστιάσει περισσότερο στους παράγοντες ώθησης γιατί αυτοί είναι που χρειάζονται περισσότερη κατανόηση.

2.3 Ευρωπαϊκή Ένωση, Μετανάστευση και Πολιτική Αντιμετώπιση

Παρά τον ισχυρισμό των οικονομολόγων που υποστηρίζουν ότι η ΕΕ θα χρειαστεί περισσότερους μετανάστες στο μέλλον, οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι οι Ευρωπαίοι θεωρούν ότι οι μετανάστες είναι περισσότερο ένα πρόβλημα παρά μία ευκαιρία. Για τους Ευρωπαίους ηγέτες αυτό υπήρξε ένα θέμα για το οποίο δεν υπήρχαν ξεκάθαροι πολιτικοί στόχοι. Για τους φεντεραλιστές, είναι απαραίτητο να υπάρχει κοινή πολιτική μετανάστευσης γιατί θα φέρει πιο κοντά τη δημιουργία ενός κράτους της ΕΕ. Εάν και οι Ευρωπαϊκές ελίτ τόνισαν την ανάγκη δημιουργίας μίας κυκλικής μετανάστευσης και μίας πλατφόρμας συνεργασίας (Hugo, 2008), δεν μπόρεσαν να εξηγήσουν πως κάτι τέτοιο μπορεί να εφαρμοσθεί αλλά και τι σημαίνει στην πραγματικότητα. Η κυκλική μετανάστευση στοχεύει στη διαφοροποίηση των μεταναστευτικών ροών και στο να εμποδίσει την αποστέρηση των φτωχότερων κρατών από εργαζόμενους υψηλών δεξιοτήτων γιατί κάτι τέτοιο θα εμποδίσει μακροπρόθεσμα την οικονομική ανάπτυξη των χωρών αυτών. Ως εκ τούτου, αυτό που είναι απαραίτητο είναι να έρθουν οι εργαζόμενοι για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και στη συνέχεια να επιστρέψουν στην πατρίδα τους με την επιλογή επιστροφής στην ΕΕ. Αυτό έχει συμβεί στην Ιρλανδία και στη Βρετανία με τους γιατρούς (Καλοφωλιάς, 2011). Κάτι τέτοιο όμως δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς ειδικό ευέλικτο καθεστώς βίζας. Ωστόσο, οι διαφορετικές χώρες κατανοούν με διαφορετικό τρόπο την έννοια της «κυκλικής μετανάστευσης» γιατί κάποιες επιδιώκουν να εφαρμόζεται μόνο για τους μετανάστες υψηλών δεξιοτήτων ενώ κάποιες άλλες προτιμούν ένα ευρύτερο πλαίσιο το οποίο θα περιλαμβάνει εποχιακούς εργαζόμενους που θα εργάζονται κυρίως στη γεωργία και στον τουρισμό (Καλοφωλιάς, 2011).

Οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι εάν θέλουν να δημιουργήσουν μία συνετή μεταναστευτική πολιτική θα πρέπει να εστιάσουν στους εξωτερικούς παράγοντες που προκαλούν τη μετανάστευση και να έχουν στενότερη

συνεργασία με τις χώρες από τις οποίες προέρχονται τα κύματα μεταναστών έτσι ώστε να γίνουν αντιληπτοί οι λόγοι που οι άνθρωποι εγκαταλείπουν τη συγκεκριμένη χώρα και επίσης να καταλάβουν τι πρόκειται να γίνει για να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης και απασχόλησης στις χώρες αυτές. Κατ' αυτό τον τρόπο θα γίνει και σημαντική εξοικονόμηση των πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίοι αντί να σπαταλούνται στη φύλαξη των συνόρων, θα μπορούσαν να επενδυθούν στην εκπαίδευση. Κάτι τέτοιο θα ήταν οικονομικά επωφελές μακροπρόθεσμα. Επενδύσεις θα μπορούσαν να γίνουν και στον αγροτικό τομέα γιατί ένας μεγάλος αριθμός των παράνομων μεταναστών που προέρχονται από την Αφρική έρχονται λόγω της ανεπάρκειας τροφίμων στις χώρες τους (Hugo, 2008).

Μία άλλη κριτική αφορά την Frontex, η οποία παρόλο που διαθέτει σημαντικό εξοπλισμό ωστόσο δεν διαθέτει ένα κέντρο λειτουργιών εκεί όπου είναι περισσότερο απαραίτητο δηλαδή στη Νότια Ευρώπη που αποτελεί και το κέντρο εισόδου των παράνομων μεταναστών στην ΕΕ (Καλοφωλιάς, 2011). Πέραν αυτού ο εξοπλισμός της Frontex ανήκει στα κράτη μέλη που σημαίνει ότι χρειάζεται την έγκρισή τους για να λειτουργήσει.

Η ΕΕ κάθε χρόνο δίνει Βοήθεια Ανάπτυξης και ενώ είναι ο μεγαλύτερος δωρητής, τα περισσότερα χρήματα προέρχονται από τη Βρετανία, τη Γαλλία και τη Γερμανία. Η κριτική που ασκείται για τη βοήθεια είναι ότι δεν είναι εναρμονισμένη με τη μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ (Καλοφωλιάς, 2011). Επίσης τα εμβάσματα που στέλνουν οι μετανάστες στις οικογένειές τους καθίσταται όλο και πιο σημαντικό ως πηγή ξένου συναλλάγματος και αντανakλάται στο γεγονός ότι η μεγέθυνση του αριθμού εμβασμάτων ξεπέρασε τις ροές ιδιωτικού κεφαλαίου και της επίσης βοήθειας ανάπτυξης (European Commission, 2007).

Οι χώρες της ΕΕ δεν φαίνεται μέχρι στιγμής να αντιμετωπίζουν επιτυχώς το θέμα της ενσωμάτωσης των μεταναστών που προέρχονται εκτός Ευρώπης. Η Γερμανίδα Καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ είπε ότι η Γερμανική πολυπολιτισμική κοινωνία έχει αποτύχει και το ίδιο υποστήριξε και ο Βρετανός πρωθυπουργός Ντέιβιντ Κάμερον το 2011 (EurAktiv, 2011). Η δήλωση αυτή είναι πολύ σημαντική γιατί εάν η μεταναστευτική πολιτική έχει αποτύχει σε μία

χώρα και μία εθνοτική μεταναστευτική ομάδα δεν λαμβάνει καλής μεταχείρισης σε ένα κράτος – μέλος της ΕΕ, τότε μπορεί να μετακινηθεί σε κάποιο άλλο επιβαρύνοντας κατ' αυτό τον τρόπο την άλλη χώρα με περισσότερους μετανάστες. Κάποιοι θεωρούν ότι η απόδοση υπηκοότητας είναι ο πιο γρήγορος τρόπος για την ενσωμάτωση και τη διαμόρφωση μίας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, ωστόσο, υπάρχουν κράτη μέλη που είτε δεν δίνουν υπηκοότητα είτε απαιτούν από τον μετανάστη να έχει διαμείνει δέκα χρόνια στη χώρα πριν του αποδοθεί η υπηκοότητα.

Ενδιαφέρον είναι ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του μόνου θεσμού της ΕΕ που αποτελείται από εκλεγμένα μέλη, έχει ίση νομοθετική εξουσία μαζί με το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μία πλειάδα θεμάτων μεταξύ αυτών και του μεταναστευτικού. Η νομοθεσία ψηφίζεται με την αρχή της Απλής Πλειοψηφίας. Το Κοινοβούλιο αποτελείται από πολιτικά κόμματα τα οποία ανάλογα με το εάν είναι δεξιά ή αριστερά έχουν και διαφορετική προσέγγιση στο θέμα της μετανάστευσης. Τα αριστερά κόμματα τείνουν να υποστηρίζουν πιο φιλελεύθερες μεταναστευτικές πολιτικές ενώ τα δεξιά υποστηρίζουν πιο περιοριστικές πολιτικές. Ωστόσο οι ψηφοφόροι των κομμάτων επηρεάζονται με αντίστροφο τρόπο, για παράδειγμα, οι ψηφοφόροι των αριστερών κομμάτων που μεταξύ αυτών είναι πολλοί άνεργοι και εργαζόμενοι χαμηλών δεξιοτήτων είναι αυτοί που είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στο θέμα της μετανάστευσης. Οι ψηφοφόροι των δεξιών κομμάτων είναι κυρίως συνταξιούχοι και επιχειρηματίες και οι οποίοι επηρεάζονται λιγότερο από τη μετανάστευση (Hugo, 2008).

Στην Ευρώπη η διαμόρφωση της μεταναστευτικής πολιτικής αποτελεί συνδυασμό ιστορικών, πολιτικών και πολιτισμικών στοιχείων όπως για παράδειγμα η εμπειρία που έχουν στην αποικιοκρατία ορισμένα κράτη-μέλη. Η εμπειρία αυτή μεταφέρεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μέσω των ευρωβουλευτών οι οποίοι επιλέγονται από τα εθνικά πολιτικά κόμματα και ως εκ τούτου εξαρτώνται από αυτά. Σύμφωνα με την έρευνα των Hix και Noury (2007) οι αποφάσεις των ευρωβουλευτών επηρεάζονται κυρίως από το ιδεολογικό τους υπόβαθρο και όχι από οικονομικούς παράγοντες.

Η μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ επηρεάζεται από την εθνική πολιτική. Τα πολιτικά κόμματα επηρεάζονται από τη γνώμη των ψηφοφόρων αλλά και από εξωγενείς παράγοντες όπως είναι η πίεση που ασκούν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Μέχρι στιγμής τα μέλη-κράτη της ΕΕ δεν έχουν κατορθώσει να διαμορφώσουν τις πολιτικές μετανάστευσής τους κατά τέτοιο τρόπο που η ενσωμάτωση των μεταναστών τρίτων χωρών να είναι επιτυχημένη. Με το Πρόγραμμα της Χάγης και το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης τα κράτη μέλη προσπαθούν να αναπτύξουν μία συνεκτική πολιτική μετανάστευσης και οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι έχουν επίσης εφαρμόσει τις Κοινές Βασικές Αρχές για την Μεταναστευτική Πολιτική Ενσωμάτωσης. Οι αρχές αυτές υποστηρίζουν ότι η ενσωμάτωση είναι μία δυναμική, αμφίδρομη διαδικασία αμοιβαίας διαμονής των μεταναστών και των κατοίκων των μελών-κρατών. Η ενσωμάτωση συνεπάγεται ότι οι μετανάστες θα σέβονται τις βασικές αξίες της ΕΕ. Η εργασία - απασχόληση αποτελεί βασικό στοιχείο της διαδικασίας ενσωμάτωσης και της συμμετοχής των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής (Hugo, 2008). Κατ' αυτό τον τρόπο η συνεισφορά τους στην οικονομία της χώρας υποδοχής καθίσταται ορατή.

Η εκπαίδευση είναι εξίσου σημαντική στο να γίνουν οι μετανάστες και κυρίως οι απόγονοί τους πιο ενεργοί στην κοινωνία. Η χωρίς διακρίσεις πρόσβαση των μεταναστών στους θεσμούς καθώς και στα δημόσια και ιδιωτικά αγαθά και υπηρεσίες σε ίση βάση με τους γηγενείς αποτελεί βασικό στοιχείο για μία καλύτερη ενσωμάτωση (Βαρβιτσιώτης & Καμπούρογλου, 2006). Η συγγή διάδραση των μεταναστών και των πολιτών των κρατών μελών αποτελεί βασικό μηχανισμό για την ενσωμάτωση. Η εκπαίδευση των γηγενών σχετικά με τους μετανάστες και την κουλτούρα τους επαυξάνει τη διάδραση των μεταναστών και των πολιτών των κρατών μελών. Στοιχείο της διαφορετικής κουλτούρας είναι και η θρησκεία. Η άσκηση των διαφορετικών θρησκειών είναι εγγυημένη εκτός εάν η άσκηση αυτή έρχεται σε σύγκρουση με τα Ευρωπαϊκά δικαιώματα ή την εθνική νομοθεσία. Ένα άλλο στοιχείο που διευκολύνει την ενσωμάτωση των μεταναστών είναι η συμμετοχή τους στη δημοκρατική διαδικασία και στη διαμόρφωση πολιτικών και μέτρων ενσωμάτωσης (Hugo, 2008).

Κεφάλαιο 3 – Μετανάστες στην Ελλάδα

3.1 Ελλάδα και Μεταναστευτική Πολιτική

Η Ελλάδα αποτελεί κυρίως τον ενδιάμεσο προορισμό των μεταναστών που επιθυμούν να εγκατασταθούν στον πλούσιο Ευρωπαϊκό Βορρά. Το πρώτο μαζικό κύμα μετανάστευσης προς την Ελλάδα σημειώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1980 με άτομα προερχόμενα από το πρώην ανατολικό μπλοκ, κυρίως από την Αλβανία, τη Βουλγαρία, την Πολωνία αλλά και ομογενών από την πρώην ΕΣΣΔ (Μαρβάκης, 2001).

Η ελληνική κυβέρνηση αλλά και η ελληνική κοινωνία ήταν εντελώς απροετοίμαστες για την είσοδο αυτού του κύματος μετανάστευσης. Οι μετανάστες που ήρθαν εκείνη την περίοδο δεν είχαν νόμιμα έγγραφα παραμονής και ως εκ τούτου θεωρούνταν παράνομοι (Gropas & Triantafyllidou, 2007, σελ. 2). Η χώρα έπαυσε να θεωρείται αμιγώς ομοιογενής (ΚΕΜΟ, 2004, σελ. 14). Ο Ν.19759/1991 ήταν ο πρώτος νόμος που καθόριζε τις προϋποθέσεις εισόδου, διακράτησης, εργασιακών σχέσεων και απομακρύνσεων των μεταναστών από τη χώρα (Hatziprokopiou, 2005).

Οι κύριοι λόγοι που οι μετανάστες προτίμησαν την εποχή εκείνη να έρθουν στην Ελλάδα ήταν η γεωγραφική της θέση και το ότι ήταν η μοναδική βαλκανική χώρα που ήταν μέλος της Ε.Ε. (Μαρβάκης, 2001), η πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού (Δαμανάκης, 1997), ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία αλλά και η άνοδος του εθνικισμού στα Βαλκάνια. Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά αυτού του μαζικού κινήματος, αυτά αποτυπώνονται στην απογραφή του 2001 εάν και ήταν αρκετά ελλιπή γιατί συμπεριλαμβάνονταν μόνο οι νόμιμοι μετανάστες. Σύμφωνα με την απογραφή, οι μετανάστες ανέρχονταν στο 7,2% του πληθυσμού ήτοι 800.000 άτομα (Κάτσικας & Πολίτου, 2005) ωστόσο ο πραγματικός αριθμός εκτιμούνταν ότι υπερέβαινε το 1.000.000 (ΙΜΕΠΟ, 2007). Μόλις 50.000 προέρχονταν από χώρες – μέλη της ΕΕ ενώ οι 749,093 προέρχονταν από τρίτες χώρες (Glytsos, 2005). Το 57,4% ήταν Αλβανοί (Cavounidis, 2004) και οι υπόλοιποι προέρχονταν από άλλες

χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης ενώ το ποσοστό των αντρών ήταν 54,5% και των γυναικών 45,5% (Ρομπόλης, 2005). Το 10,1% συγκεντρώθηκε στην Αθήνα και η πλειοψηφία ήταν κάτω των 35 ετών (ΚΕΜΟ, 2004, σελ. 375). Οι Αλβανοί αλλά και όσοι προέρχονταν από τις πρώην χώρες της ΕΣΣΔ δήλωσαν σειρά λόγων για τη μετανάστευσή τους, ενώ η εργασία ήταν ο βασικός λόγος μετανάστευσης για όσους προέρχονταν από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, το Ιράν, το Μπαγκλαντές και το Πακιστάν. Οι μετανάστες που εργάζονταν στην Ελλάδα ανέρχονταν στο 10% του εργατικού δυναμικού (392.000 άτομα) και εργάζονταν κυρίως στον κατασκευαστικό κλάδο, στη γεωργία, στο εμπόριο, στα ξενοδοχεία και στα εστιατόρια. Οι άντρες εργάζονταν κυρίως στις κατασκευές ενώ οι γυναίκες στις υπηρεσίες. Το 89% ήταν μισθωτοί (ΕΚΚΕ, 2005). Παρόλα αυτά μόνο το 30% των μεταναστών ήταν ασφαλισμένο στο ΙΚΑ.

Η πλειοψηφία των μεταναστών ήταν απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης ενώ τριτοβάθμιας ήταν μόνο το 10%. Το υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο είχαν όσοι προέρχονταν από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ ενώ το πιο χαμηλό είχαν οι Αλβανοί, οι Βούλγαροι και οι Πακιστανοί (ΚΕΜΟ, 2004). Η πλειοψηφία επίσης (60%) ήταν έγγαμοι (ΕΚΚΕ, 2005). Την εποχή εκείνη, δηλαδή στα τέλη της δεκαετίας του 1980, η μετανάστευση στην Ελλάδα θεωρούνταν ως κάτι μεταβατικό και θεωρούνταν εγκληματική πράξη γιατί ο νόμος στόχευε στον περιορισμό των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα θέτοντας ποινή φυλάκισης μέχρι πέντε έτη για όποιο έμπαινε παράνομα στη χώρα και για όσους αλλοδαπούς εργάζονταν χωρίς τα νόμιμα έγγραφα (Kalofolias, 2011; Lafazani, 2004). Η νομιμοποίηση των αλλοδαπών ήταν κάτι πολύ δύσκολο λόγω των πολλών απαγορεύσεων και των αστυνομικών μέτρων.

3.2 Ελλάδα, Μετανάστευση και Νομικό Πλαίσιο

Ο Ν.1975/1991 «Περί Αλλοδαπών» δημιουργήθηκε γιατί ο Ν.4310/1929 δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει τα νέα μεταναστευτικά ζητήματα. Η αντίληψη του Ν. 1975/1991 ήταν ότι οι μετανάστες θα ήταν προσωρινοί στη χώρα και εξέφραζε μία συντηρητική αντίληψη για το θέμα της μετανάστευσης. Ωστόσο, ο νόμος άρχισε να εφαρμόζεται για πρώτη φορά το 1997 και 1998 από την

κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και έτσι οι μετανάστες άρχισαν να αποκτούν πράσινη κάρτα. Το μεταναστευτικό μοντέλο της εποχής ήταν τόσο η προσωρινότητα του αλλοδαπού στη χώρα αλλά και η αντιμετώπισή του ως εργάτη παρά ως πολίτη κάτι που όπως προείπαμε αποτελεί δείγμα μίας συντηρητικής αντίληψης για το θέμα. Τα πρώτα νομοθετήματα στόχευσαν στη μείωση της δυσαναλογίας μεταξύ νόμιμων και παράνομων μεταναστών (ΕΚΚΕ, 2008). Η πάταξη της παράνομης μετανάστευσης ήταν βασικό μέλημα και ο στρατός και η αστυνομία είχαν βασικό ρόλο στον έλεγχο της μετανάστευσης (Μαρβάκης, 2001). Το Προεδρικό Διάταγμα του 1998 θεσμοθέτησε το Κρατικό Πιστοποιητικό Γλωσσομάθειας και τις προϋποθέσεις απόκτησής του.

Αυτή η προσπάθεια μεταναστευτικής πολιτικής έμοιαζε αρκετά με τη γερμανική όπου και στις δύο υπήρχε εκμετάλλευση των μεταναστών, στην περίπτωση της Ελλάδας μέσω της παράνομης εργασίας ενώ στην περίπτωση της Γερμανίας με τις συμβάσεις εργασίας. Και στις δύο περιπτώσεις υπήρξε ανάκτηση των χαμένων πληθυσμών (Βορειοηπειρωτών, Ποντίων κτλ.) και Ανατολικογερμανών, Τσέχων κτλ. γερμανικής καταγωγής (ΙΝΕ / ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, 2003). Η απόπειρα αυτή δεν υπήρξε επιτυχημένη γιατί η δημόσια διοίκηση δεν ήταν προετοιμασμένη και υπήρξε ασάφεια όσον αφορά τη διαδικασία της πράσινης κάρτας και έτσι πολλοί μετανάστες έμειναν εκτός της διαδικασίας. Ως εκ τούτου, η παράνομη μετανάστευση δεν καταπολεμήθηκε και το 60% των μεταναστών παρέμειναν παράνομοι (VPRC, 2006, σελ.48).

Το 1998 έγινε πλέον κατανοητό ότι η μετανάστευση δεν ήταν ένα παροδικό φαινόμενο και το Ελληνικό κράτος προχώρησε στην πρώτη μαζική νομιμοποίηση μεταναστών με δύο προεδρικά διατάγματα που είχαν ως στόχο την καταγραφή και την προσωρινή τακτοποίηση των μεταναστών που ζούσαν ήδη στη χώρα. Δόθηκαν άδειες παραμονής περιορισμένης διάρκειας και άδειες εργασίας σε όσους τις ζήτησαν (Baldwin-Edwards, 2004).

Η Ελλάδα άρχισε να νομιμοποιεί τους μετανάστες που ήταν παράνομοι στο παρελθόν με στόχο να τους στείλει σε άλλες χώρες της συνθήκης Σένγκεν (Mousourou, 1993). Ωστόσο, τα κριτήρια που είχαν τεθεί δεν οδήγησαν στα αναμενόμενα αποτελέσματα και έτσι έγινε με νέο νόμο το 2001 (Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της

Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις») βελτιώθηκε η κατάσταση των μεταναστών που ζούσαν στην Ελλάδα με μείωση του χρόνου παραμονής από δεκαπέντε σε δύο χρόνια για το δικαίωμα επανένωσης της οικογένειας και της πρόσβασης στην εκπαίδευση των απογόνων. Σε αντίθεση με τον Ν.1975/1991 οι μετανάστες παύουν να είναι αρμοδιότητα του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης και εντάχθηκαν στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Εσωτερικών (Balwin-Edwards, 2004). Ωστόσο και ο νέος νόμος εστιάζει στην καταπολέμηση των παράνομης μετανάστευσης διατηρώντας ισχυρή φρουρά στα σύνορα όπως ίσχυε και στον Ν. 1975/1991. Ένα νέο στοιχείο που εισήγαγε αυτός ο νόμος ήταν η τιμωρία όσων διευκόλυναν τη μεταφορά των μεταναστών στην Ελλάδα και από την Ελλάδα στην Ευρώπη κάτι που υπήρξε ως στοιχείο εξαιρετικά θετικό. Βασικές διατάξεις του νόμου είναι αυτές που αφορούσαν την εκπαίδευση των ανήλικων παιδιών των μεταναστών ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς των γονέων καθώς και τα ίσα ασφαλιστικά δικαιώματα των νόμιμων μεταναστών με τους Έλληνες. Οι μετανάστες που διαμένουν στην Ελλάδα για διάστημα δέκα ετών και άνω μπορούν να υποβάλλουν αίτηση για την απόκτηση της ελληνικής υπηκοότητας αρκεί να γνωρίζουν επαρκώς την ελληνική γλώσσα, ιστορία και πολιτισμό (Βαρβιτσιώτης, 2006).

Ο Νόμος αυτός τροποποιήθηκε από άλλους νόμους που είναι: Ν. 3103/2002 (Άρθρα 19-25), Ν. 3068/2002 (Άρθρο 15), Ν. 3074/2002 (Άρθρο 11), Ν. 3103/2003 (Άρθρο 23), Ν. 3146/2003 (Άρθρο 8), Ν.3169/2003 (Άρθρο 10), Ν. 3242/2004 (Άρθρα 25 & 34). Εν τούτοις, η κριτική που δέχτηκε αυτός ο νόμος ήταν ότι ουσιαστικά επαναλαμβάνει την προγενέστερη νομοθεσία (ΕΚΚΕ, 2008). Η Ελλάδα υπήρξε η μοναδική χώρα που εκδίδονταν ληγμένες άδειες λόγω της γραφειοκρατίας και των χρονοβόρων διαδικασιών του Ν. 2910/2001 (VPRC, 2006). Οι Ν. 1975/1991 και Ν. 2910/2001 δεν ήταν αποτελεσματικοί υπό την έννοια ότι δεν δημιούργησαν μία πάγια διαδικασία για τους μετανάστες οι οποίοι θα μπορούν να νομιμοποιήσουν την παραμονή τους στην Ελλάδα έχοντας συμπληρώσει ορισμένες προϋποθέσεις. Οι νόμοι αυτοί είχαν περιορισμένη καταληκτική ημερομηνία για τους παράνομους μετανάστες που ήταν στην Ελλάδα (KEMO, 2004). Ο Ν.2910/2001 και ειδικότερα το Άρθρο 5,

τιμωρεί τους δουλεμπόρους με φυλάκιση και κατάσχεση των μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά των παράνομων μεταναστών.

Μετά τον Ν. 2910/2001 ακολούθησε ο Ν. 3386/2005 της κυβέρνησης Καραμανλή με τίτλο «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια». Ο νόμος αυτό βασίζεται στις αρχές της νομιμότητας, της ασφάλειας και της κοινωνικής ένταξη με βάση τις οδηγίες της ΕΕ. Ο Ν. 3386/2005 φρόντιζε για τις προϋποθέσεις εισόδου, διαμονής και απέλασης των μεταναστών αλλά και της νόμιμης διαδικασίας παραμονής για όσων οι άδειες παραμονής είχαν λήξει αλλά και όσων πληρούσαν τις προϋποθέσεις του Ν.3386/2005. Ο νόμος αυτός περιλάμβανε τη σύσταση ενός «Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης», το οποίο έχει ως στόχο την ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία αναγνωρίζοντας την πολιτισμική ιδιαιτερότητα αλλά και θεσπίζοντας την ίση μεταχείριση των μεταναστών σε όλα τα επίπεδα (ΕΚΚΕ, 2008, σ.34). Οι δράσεις του προγράμματος αυτού καλύπτουν τα ακόλουθα: πιστοποιημένη γνώση της ελληνικής, την επιτυχημένη παρακολούθηση μαθημάτων όσον αφορά την ελληνική ιστορία και πολιτισμό, την ένταξη στην αγορά εργασίας αλλά και την ενεργή κοινωνική συμμετοχή των μεταναστών. Το πρόγραμμα αυτό δεν δίνει πολιτικά δικαιώματα στους νόμιμους μετανάστες αλλά ούτε και μείωση του κόστους ανανέωσης της άδειας παραμονής (VPRC,2006).

Στη συνέχεια ψηφίστηκε ο Ν. 3356/2007 με τίτλο «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης». σύμφωνα με τον οποίο εισάγεται μία εισπρακτική και ελεγκτική πολιτική η οποία όμως δεν έχει ρυθμίσεις για την ένταξη των μεταναστών στο οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο (VPRC, 2006). Ο Νόμος αυτός είναι ασαφής όσον αφορά το παραπάνω πρόγραμμα. Στα βασικά του σημεία είναι η δυνατότητα που παρέχεται στους μετανάστες να καταθέσουν αιτήσεις νομιμοποίησης ενώ τα δικαιολογητικά που είναι απαραίτητα για τη χορήγηση κάρτας διαμονής διευρύνονται και παράλληλα μειώνεται η γραφειοκρατία, διευκολύνεται η διαμονή τους στην Ελλάδα, εισάγονται μέτρα για την κοινωνική τους ένταξη ενώ εισάγονται σε αυτόν και οι οδηγίες της ΕΕ (ΕΚΚΕ,

2008). Με τον νόμο αυτό συστήνεται η Εθνική Επιτροπή για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Η επιτροπή αυτή υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και εισηγείται προτάσεις για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών, τη διενέργεια κοινωνικού διαλόγου για την προώθηση της ένταξης των μεταναστών σε όλους τους τομείς όπως προτάσσει το διεθνές δίκαιο αλλά και η ΕΕ, την κατάρτιση επιχειρησιακών προγραμμάτων για την ένταξη των μεταναστών και τη σύνταξη έκθεσης σε ετήσια βάση όσον αφορά την εξέλιξη της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα. Έργο της επιτροπής είναι επίσης η υποβολή προτάσεων έτσι ώστε να ληφθούν όσα μέτρα είναι αναγκαία.

Σήμερα ο ισχύον νόμος περί μετανάστευσης είναι ο Ν. 3386/2015. Σύμφωνα με τον νόμο αυτό επιδιώχθηκε η απλοποίηση των διαδικασιών και τη συνένωση σε μία των αδειών παραμονής και εργασίας ενώ παράλληλα θεσπίζει την τιμωρία όσων παρέχουν υπηρεσίες σε παράνομους μετανάστες (ΚΕΜΕΑ, 2008). Ένα θετικό του νόμου αυτού είναι ότι αποκεντρώνονται τα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης και οι αρχές στην περιφέρεια αποκτούν μεγαλύτερη εξουσία. Όμως και αυτός ο νόμος υπήρξε αναποτελεσματικός γιατί οι μηχανισμοί είχαν προβληματική οργάνωση, η γραφειοκρατία είναι μεγάλη και το προσωπικό δεν ήταν επαρκώς εκπαιδευμένο.

Παρά όμως την ύπαρξη των διάφορων νόμων, η εφαρμογή τους αμφισβητείται με βάση τον ευρωπαϊκό δείκτη κοινωνικής ένταξης (MIPEX). Οι βασικοί δείκτες για την κοινωνική ένταξη είναι έξι και περιλαμβάνουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, την οικογενειακή συνένωση, την πολιτική συμμετοχή, τη μακροχρόνια παραμονή στην Ελλάδα, την πρόσβαση στην ιθαγένεια και τέλος στη μη – διάκριση. Και στους έξι αυτούς δείκτες, η Ελλάδα υστερεί (Anagnostou et al, 2016).

Σύμφωνα με τους Μπάγκαβος και Παπαδοπούλου (2006) η μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα έχει ως χαρακτηριστικά την προσωρινότητα της διαμονής των μεταναστών, την προσφορά θέσεων εργασίας που δεν επιθυμούν οι γηγενείς, την εφαρμογή κατασταλτικής πολιτικής, την παντελή έλλειψη κοινωνικής προστασίας και τέλος τη συντήρηση της παράνομης μετανάστευσης

παρά την ύπαρξη του Προγράμματος Ολοκληρωμένης Δράσης που στόχο έχει το σεβασμό στην ιδιαιτερότητα και την κοινωνική ένταξη των μεταναστών.

Τα εγγενή προβλήματα κοινωνικής δικαιοσύνης του ελληνικού κράτους λόγω της πελατοκρατίας «γιγαντώθηκαν» κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης που ξέσπασε το 2009. Στο ήδη υπάρχον σαθρό σύστημα κοινωνικής πολιτικής, στο οποίο δεν έχουν πρόσβαση με ισότιμο τρόπο ούτε οι γηγενείς πολίτες, πρέπει να απευθυνθούν και οι μειονότητες όπως μετανάστες (Venieris, 2013, σ. 29).

Κεφάλαιο 4 – Μετανάστες και σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα

4.1 Εισαγωγή

Οι διεθνείς συμβάσεις για τα δικαιώματα των μεταναστών είναι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Προστασία των Δικαιωμάτων των Μεταναστών Εργατών και των Μελών των Οικογενειών τους (18/12/1990) και η Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (7/3/1966). Η Ελλάδα δεν έχει υπογράψει αυτή τη Σύμβαση. Δεν έχει υποβάλει επίσης και δήλωση για το Άρθρο 14 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή για την Εξάλειψη Φυλετικών Διακρίσεων μπορεί να εξετάζει ατομικές αναφορές.

4.2 Εργασιακές Συνθήκες – Ασφάλεια και Υγεία

Περιστατικά όπως αυτό της Μανωλάδας δείχνουν ότι ένας αριθμός μεταναστών δουλεύει σε κακές συνθήκες εργασίας και διαβίωσης. Σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο (10/2007) το 36% των μεταναστών είναι ανασφάλιστοι και το ποσοστό αυτό ήταν το υψηλότερο στην ΕΕ. Από τα στοιχεία του ΙΚΑ για το 2005 τα εργατικά ατυχήματα ήταν 11 ανά 1000 εργαζόμενους ενώ των γηγενών ήταν 7 ανά χίλιους.

Σύμφωνα με δημοσιεύματα λόγω του ότι οι περισσότεροι μετανάστες είναι ανασφάλιστοι στερούνται θεραπείας για τη νόσο του AIDS κάτι όμως που ισχύει και για τους ανασφάλιστους Έλληνες (Ελευθεροτυπία 30/11/2007). Οι Γιατροί χωρίς Σύνορα δήλωναν ότι οι δομές είναι ανεπαρκείς ιδιαίτερα για τις ευάλωτες ομάδες, οι συνθήκες υγιεινής στα κέντρα κράτησης είναι πολύ κακές, ενώ στα κέντρα αυτά δεν υπάρχουν υπηρεσίες ψυχικής υποστήριξης, κοινωνικής μέριμνας, διερμηνείας, δεν υπάρχει μία ενιαία διαδικασία για τις ιατρικές εξετάσεις κατά την υποδοχή των μεταναστών αλλά ούτε και μετά την απελευθέρωσή τους (Ελευθεροτυπία 1/10/2009).

4.3 Ελληνική γλώσσα και μετανάστες

Η εκμάθηση των Ελληνικών σε μετανάστες (ενήλικες) πραγματοποιείται είτε από το κράτος είτε από ιδιώτες είτε από εθελοντές είτε από κάποιους που ανήκουν σε συγκεκριμένο πολιτικό χώρο. Τα κρατικά προγράμματα χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Τα κυριότερα είναι τα παρακάτω.

4.3.1 Χρηματοδοτούμενα προγράμματα

Πρόγραμμα «Οδυσσέας»

Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το 2004 και εκπαιδεύει ενήλικες εργαζόμενους μετανάστες που θέλουν να μείνουν επί μακρόν στην Ελλάδα. Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί μέρος του επιχειρησιακού προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου «Μάθηση» . Χρηματοδοτείται τόσο από την ΕΕ όσο και από το Ελληνικό κράτος και υλοποιείται από το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων και λειτουργούν 320 τμήματα σε όλη την Ελλάδα. Οι εκπαιδευόμενοι, από τη στιγμή που παρακολουθήσουν όλο το πρόγραμμα (175 ώρες) μπορούν να δώσουν εξετάσεις για να αποκτήσουν το Πιστοποιητικό Ελληνομάθειας. Στόχος του προγράμματος είναι η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστών μέσω της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας.

Εκμάθηση βασικών γνώσεων Ελληνικής γλώσσας

Η ΓΣΕΕ μέσω του Κέντρου Αναπτυξιακής Εκπαιδευτικής Πολιτικής διοργανώνει μαθήματα εκμάθησης ελληνικών σε νόμιμους μετανάστες, πρόσφυγες και παλιννοστούντες. Στόχος είναι η κοινωνική ένταξη των μεταναστών και η ένταξή τους στην οικονομική ζωή της χώρας μέσω της εκμάθησης της γλώσσας. Τα μαθήματα διαρκούν 100 ώρες και με το πέρας του προγράμματος μπορούν μέσω εξετάσεων να λάβουν το Πιστοποιητικό Ελληνομάθειας. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται σε 6 τμήματα διοικητικών περιφερειών όπου έχουν εντοπισθεί προβλήματα ένταξης των μεταναστών λόγω άγνοιας της ελληνικής.

Σχολείο «Μέγας Αλέξανδρος»

Το σχολείο αυτό αποτελεί τμήμα του Ελληνοβρετανικού Κολλεγίου και τα μαθήματα είναι δωρεάν. Οι μαθητές έχουν ήδη βασική και προχωρημένη γνώση της ελληνικής. Εντάσσεται στο Πρόγραμμα Οδυσσέας που χρηματοδοτείται από την ΕΕ και έχει ως στόχο τη διάδοση της διδασκαλίας την ελληνικής. Το πρόγραμμα ξεκίνησε το 2007 και ολοκληρώθηκε το 2009.

Προγράμματα ελληνικής γλώσσας

Μαθήματα ελληνικής διοργανώνει και ο δήμος Αθηναίων που στόχο έχουν να ενισχύσουν τους γονείς και να μπορούν να παρακολουθούν την πρόοδό τους, την κατανόηση των μεταναστών της ελληνικής έτσι ώστε να μπορούν να βρουν εργασία, στέγη κτλ. Πραγματοποιούνται προγράμματα εκμάθησης Η/Υ προκειμένου οι μετανάστες να μάθουν δεξιότητες που θα τους διευκολύνουν να βρουν εργασία και να ενταχθούν κατ' αυτό τον τρόπο ομαλά στην κοινωνία. Μπορούν με το πέρας του προγράμματος να δώσουν εξετάσεις για την Πιστοποίηση Ελληνομάθειας.

Μαθήματα Ελληνικής σε μετανάστες

Το πρόγραμμα «Equal» πραγματοποιήθηκε από το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης της ΓΣΕΕ η οποία ήταν και ο συντονιστής δώδεκα φορέων στην αναπτυξιακή σύμπραξη με τίτλο «Ενδυνάμωση των Οικονομικών Μεταναστών και Προσφύγων στην Αγορά Εργασίας». Το 2006 πραγματοποιήθηκαν μαθήματα ελληνικών παρόλο που το πρόγραμμα Equal δεν περιελάμβανε την εκμάθηση ελληνικής και έτσι τα μαθήματα πραγματοποιήθηκαν από εθελοντές δασκάλους. Το πρόγραμμα τελείωσε το 2008.

4.3.2 Μη Χρηματοδοτούμενα Προγράμματα

Πρόγραμμα εκμάθησης ελληνικής σε πρόσφυγες και μετανάστες

Το Πρόγραμμα ξεκίνησε το 1990 στα πλαίσια της Εθελοντικής Εργασίας Αθηνών. Τα μαθήματα είναι δωρεάν και δίνονται σε μετανάστες και πρόσφυγες από εθελοντές δασκάλους οι οποίοι επιμορφώνονται σε ανάλογα σεμινάρια. Τα

μαθήματα γίνονται στο κέντρο της Αθήνας σε δύο σχολεία ακολουθώντας την επικοινωνιακή μέθοδο.

Πίσω Θρανία

Η ομάδα αυτή δημιουργήθηκε το 1998 στα πλαίσια του Δικτύου Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών. Τα μαθήματα είναι δωρεάν από 30 εθελοντές δασκάλους και η μέθοδος διδασκαλίας είναι επικοινωνιακή και βιωματική. Το σχολείο αποτελεί και χώρο κοινωνικοποίησης. Οι μετανάστες μπορούν να παρακολουθήσουν μαθήματα Η/Υ, χορού και μουσικής.

Κυριακάτικο Σχολείο Μεταναστών

Το Σχολείο αυτό ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2004 και υποστηρίζεται από τη Διεθνιστική Εργατική Αριστερά. Τα μαθήματα είναι δωρεάν και δίνονται από εκπαιδευτικούς και φοιτητές παιδαγωγικών σχολών ή από όλους όσους θέλουν να διδάξουν. Σκοπός είναι να μπορούν οι μετανάστες μέσω της κατοχής της ελληνικής γλώσσας να έχουν κοινή δράση με τους Έλληνες εργαζόμενους.

Ανοικτό Σχολείο Μεταναστών Πειραιά

Το Σχολείο αυτό ιδρύθηκε το 2005 και έχει 20 εθελοντές δασκάλους. Τα μαθήματα είναι δωρεάν και πραγματοποιούνται σε δύο γυμνάσια του Πειραιά και όλοι οι μετανάστες μπορούν να τα παρακολουθήσουν. Υπάρχει και ένα δίκτυο νομικής υποστήριξης των μεταναστών. Στόχος είναι η κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Μαθήματα ελληνικής γλώσσας

Το ΚΚΕ και το ΠΑΜΕ διοργάνωσαν το 2007 τα μαθήματα αυτά που διεξάγονται στο σωματείο Εμποροϋπαλλήλων και είναι δωρεάν και για όλους τους μετανάστες. Στοχεύουν όχι μόνο στην εκμάθηση της ελληνικής αλλά και ενημέρωση των μεταναστών για τα δικαιώματά τους και τη στήριξή τους σε συνδικαλιστικά ζητήματα.

Τα χρηματοδοτούμενα μαθήματα επιδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο της ΕΕ και κάθε κράτος μέλος είναι υποχρεωμένο να τα εφαρμόσει. Μόνο το Πρόγραμμα Οδυσσέας συνεχίζεται ενώ όλα τα άλλα έχουν διακοπεί γιατί έληξε η χρηματοδότησή τους. Λόγω της σχετικά μικρής διάρκειάς τους, θεωρείται ότι ο στόχος της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών δεν έχει επιτευχθεί και αυτό γιατί η κοινωνική ένταξη είναι μία πολυδιάστατη διαδικασία. Ένα άλλο αρνητικό στοιχείο είναι ότι τα χρηματοδοτούμενα προγράμματα παρείχαν μαθήματα σε νόμιμους μετανάστες και σε μετανάστες που ήδη γνώριζαν τη γλώσσα και ως εκ τούτου ένα μεγάλο μέρος μεταναστών αποκλείονταν.

Τα μη χρηματοδοτούμενα προγράμματα απευθύνονταν σε όλους τους μετανάστες και μόνο το Κυριακάτικο Σχολείο απευθύνονταν σε εργαζόμενους μετανάστες. Οι εθελοντικοί οργανισμοί δεν προσφέρουν πιστοποιητικό παρακολούθησης της ελληνικής ωστόσο είναι ιδιαίτερα δημοφιλή γιατί η διδασκαλία είναι επικοινωνιακή. Παράλληλα τα προγράμματα αυτά στοχεύουν στην αντιμετώπιση των νομικών ζητημάτων των μεταναστών.

Κεφάλαιο 5 – Στατιστικά στοιχεία μεταναστών στην Ελλάδα

Τα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάζονται εδώ προέρχονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού που πραγματοποιήθηκε το 2011 οι χώρες προέλευσης των μεταναστών είναι οι ακόλουθες.

Πίνακας 5.1 - Χώρες Προέλευσης και Ηλικίες Μεταναστών Απογραφή 2011

Αστικότητα τόπου διαμονής/ ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Χώρες προέλευσης						
		Χώρες ΕΕ	Λοιπή Ευρώπη	Αφρική	Καραϊβική, Νότια ή Κεντρική Αμερική	Βόρεια Αμερική	Ασία	Ωκεανία
Σύνολο Ελλάδος	79.554	42.992	13.780	4.159	365	4.926	12.017	1.315
0_9	7.914	3.300	2.710	189	44	271	1.337	63
10_19	7.456	3.546	1.768	270	24	229	1.578	41
20_29	24.000	12.219	4.349	1.670	95	828	4.721	118
30_39	14.426	7.802	2.079	999	87	723	2.592	144
40_49	8.184	4.838	1.146	518	30	542	985	125
50_59	6.275	4.017	714	305	35	554	499	151
60_69	6.692	4.651	642	119	24	772	187	297
70 και άνω	4.607	2.619	372	89	26	1.007	118	376
Αστικές περιοχές	55.742	29.386	8.405	3.494	311	3.128	10.306	712
0_9	5.607	2.256	1.620	174	40	206	1.261	50
10_19	5.519	2.694	1.003	242	22	178	1.347	33
20_29	18.908	9.984	2.706	1.427	86	642	3.974	89
30_39	10.617	5.643	1.268	817	79	530	2.181	99
40_49	5.460	3.065	661	408	24	362	864	76
50_59	3.681	2.202	433	250	25	273	423	75
60_69	3.413	2.140	449	106	20	405	157	136
70 και άνω	2.537	1.402	265	70	15	532	99	154
Αγροτικές περιοχές	23.812	13.606	5.375	665	54	1.798	1.711	603
0_9	2.307	1.044	1.090	15	4	65	76	13
10_19	1.937	852	765	28	2	51	231	8
20_29	5.092	2.235	1.643	243	9	186	747	29
30_39	3.809	2.159	811	182	8	193	411	45
40_49	2.724	1.773	485	110	6	180	121	49
50_59	2.594	1.815	281	55	10	281	76	76
60_69	3.279	2.511	193	13	4	367	30	161
70 και άνω	2.070	1.217	107	19	11	475	19	222

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2014)

Όσον αφορά την ηλικία τόσο κατά την απογραφή του 2001 όσο και την απογραφή του 2011, η πλειοψηφία ήταν σε εργάσιμη παραγωγική ηλικία

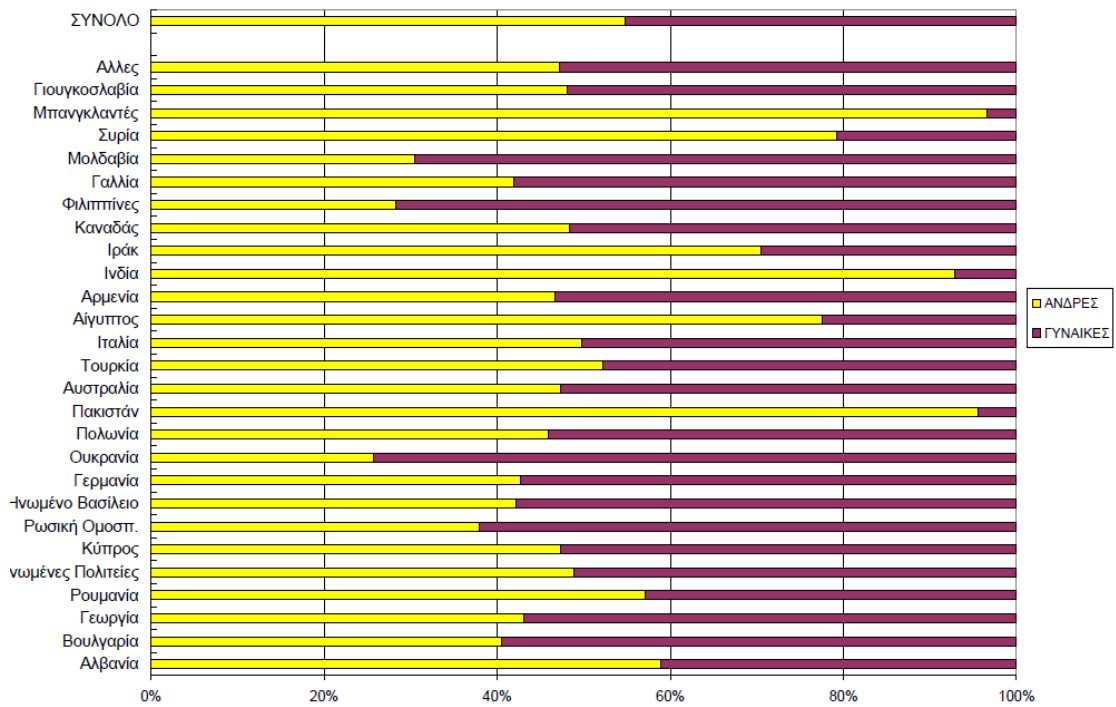
δηλαδή ήταν 15-64 ετών (80% του πληθυσμού των μεταναστών) ενώ η αντίστοιχη ηλικία στους Έλληνες ανέρχονταν στο 68% του συνόλου του πληθυσμού.

Η πλειοψηφία ήταν άντρες (43.341) και δεν είχαν ελληνική υπηκοότητα (45.803 – 57,6%). Και στην απογραφή του 2001 όπως βλέπουμε παρακάτω οι άντρες ήταν περισσότεροι ενώ η αναλογία μεταξύ ανδρών και γυναικών εξαρτάται και από τη χώρα προέλευσης. Μετανάστες από χώρες όπως το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές και η Ινδία ήταν κυρίως άνδρες, το ίδιο και από τις αραβικές χώρες όπου οι άνδρες ανέρχονταν στο 80% ενώ οι μετανάστες από το Πακιστάν ήταν αποκλειστικά άντρες. Υψηλή αναλογία γυναικείου πληθυσμού (70%) είχαν χώρες όπως η Ουκρανία, οι Φιλιππίνες και η Μολδαβία ενώ ελαφρά μεγαλύτερος ήταν ο ανδρικός πληθυσμός από τη Ρουμανία και την Αλβανία (60%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του DTM (2016) ο μέσος όρος ηλικίας των μεταναστών παρέμεινε νεανικός και συγκεκριμένα είναι τα 28 έτη ενώ στις γυναίκες είναι τα 30 έτη. Το μεγαλύτερο ποσοστό (81%) είναι άντρες, το 52% είναι άγαμοι, 45% έγγαμοι και 23% χωρισμένοι ή χήροι. Όπως και στα προηγούμενα στοιχεία οι Πακιστανοί είναι άντρες το ίδιο και οι Αφγανοί και εξ αυτών το 71% των Πακιστανών είναι άγαμοι και το 56% των Αφγανών επίσης.

Το μορφωτικό επίπεδο είναι αρκετά χαμηλό, οι μισοί είναι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 20% πρωτοβάθμιας και 17% τριτοβάθμιας ενώ το 13% δήλωσαν ότι δεν έχουν λάβει καθόλου εκπαίδευση ή έχουν λάβει κάποιου είδους τεχνική εκπαίδευση. Οι Ιρανοί και οι Σύριοι έχουν μεγαλύτερα ποσοστά τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (33% και 22% αντίστοιχα) σε σχέση με τους άλλους (12% οι Ιρακινοί, 10% οι Πακιστανοί και 10% οι Αφγανοί).

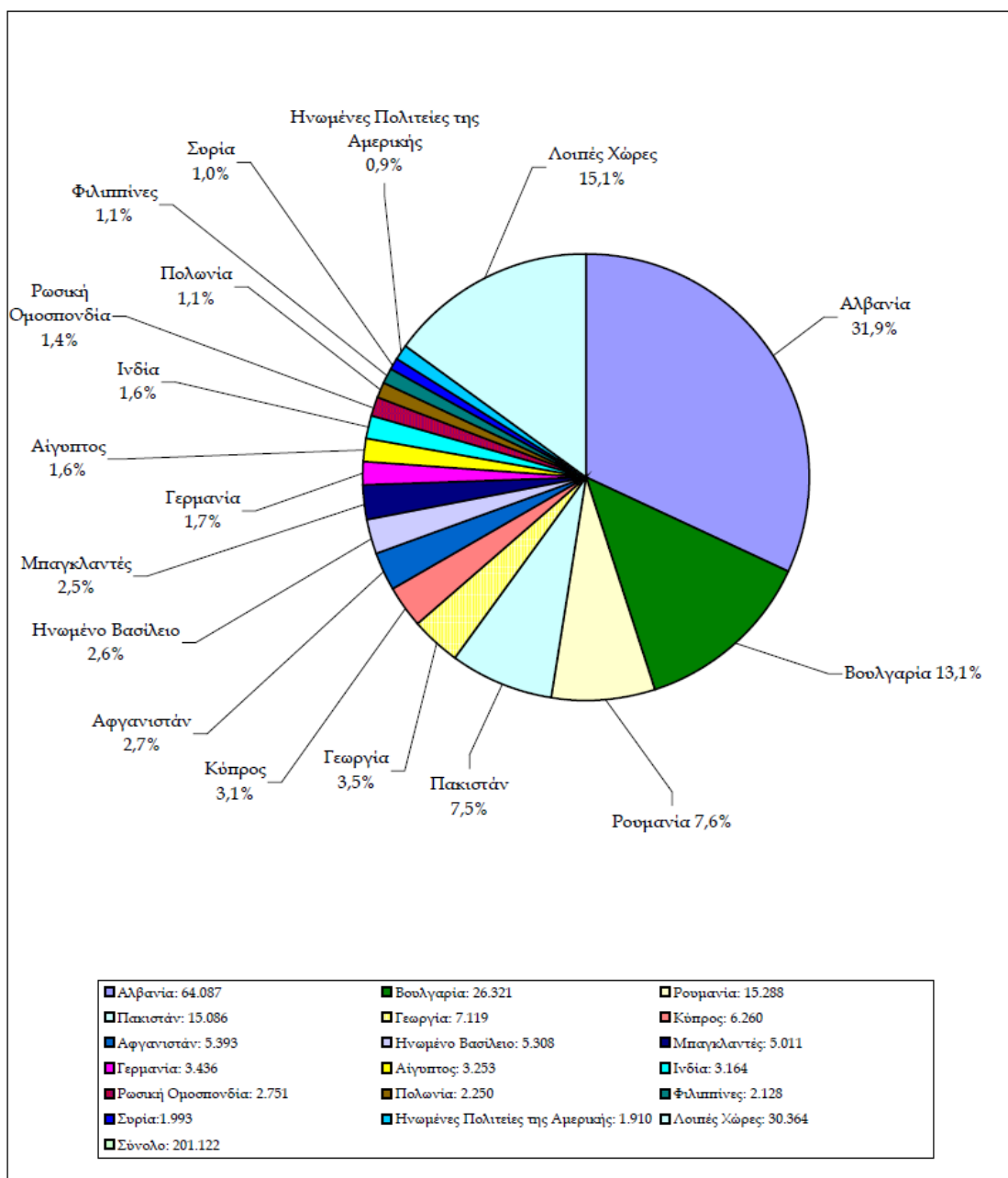
Διάγραμμα 5.1 - Φύλο Απογραφή 2001

Πηγή: ΙΜΕΠΟ (2004)

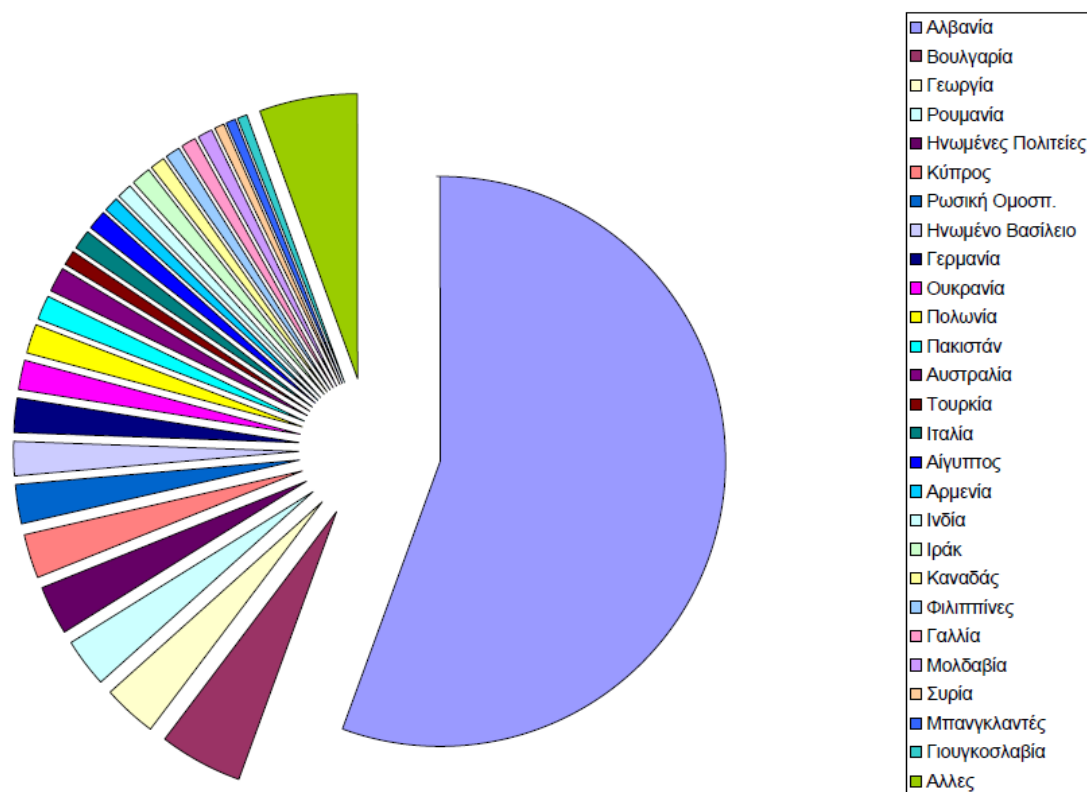
Όσον αφορά την ηλικία τόσο κατά την απογραφή του 2001 όσο και την απογραφή του 2011, η πλειοψηφία ήταν σε εργάσιμη παραγωγική ηλικία δηλαδή ήταν 15-64 ετών (80% του πληθυσμού των μεταναστών) ενώ η αντίστοιχη ηλικία στους Έλληνες ανέρχονταν στο 68% του συνόλου του πληθυσμού.

Διάγραμμα 5.2 - Χώρες Προέλευσης – Τελευταία απογραφή 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2017)

Διάγραμμα 5.3 - Χώρες Προέλευσης – Απογραφή 2001

Πηγή: ΙΜΕΠΟ (2004)

Και στις δύο απογραφές παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία. Αναφορικά με τον τόπο διαμονής παρατηρείται ότι η πλειοψηφία έμενε στα αστικά κέντρα τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια της απογραφής του 2011.

Η κατάσταση όμως έχει αλλάξει έκτοτε. Σύμφωνα με έρευνα του DTM (2016) οι εθνικότητες που περνούν από την Ελλάδα είναι Σύριοι (29%), Αφγανοί (27%), Ιρακινοί (17%), Πακιστανοί (9%) και Ιρανοί (7%). Πολλοί λόγω της κατάστασης θα παραμείνουν στην Ελλάδα. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση αλλοδαπών εκτός χωρών ΕΕ και στην περίπτωση της απογραφής του 2001 είναι στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Μεγάλα ποσοστά μεταναστών βρίσκονται και στα νησιά Κρήτη, Ρόδος, Κέρκυρα και Ζάκυνθος.

Πίνακας 5.2 - Αστικότητα πριν την απογραφή

Βαθμός αστικότητας τόπου διαμονής	Σύνολο	Χώρες προέλευσης						
		Χώρες ΕΕ	Λοιπή Ευρώπη	Αφρική	Καραϊβική, Νότια ή Κεντρική Αμερική	Βόρεια Αμερική	Ασία	Ωκεανία
Σύνολο Ελλάδος (Σύνολο περιοχών)	79.554	42.992	13.780	4.159	365	4.926	12.017	1.315
α. Αστικές περιοχές (Σύνολο)	55.742	29.386	8.405	3.494	311	3.128	10.306	712
αα. Αστικές περιοχές 200.000 και άνω	12.352	4.848	1.139	1.484	57	484	4.260	80
αβ. Αστικές περιοχές 100.000 - 199.999	3.748	1.978	538	292	27	174	707	32
αγ. Αστικές περιοχές 50.000 - 99.999	12.467	7.219	1.616	730	88	821	1.850	143
αδ. Αστικές περιοχές 30.000 - 49.999	4.926	2.981	881	101	29	326	559	49
αε. Αστικές περιοχές 10.000 - 29.999	8.824	4.844	1.657	250	74	612	1.192	195
αζ. Αστικές περιοχές 5.000 - 9.999	5.557	2.652	1.103	413	17	328	978	66
αη. Αστικές περιοχές 2.000 - 4.999	7.868	4.864	1.471	224	19	383	760	147
β. Αγροτικές περιοχές (Σύνολο)	23.812	13.606	5.375	665	54	1.798	1.711	603
βα. Αγροτικές περιοχές 1.000 - 1.999	6.194	3.610	1.496	169	12	321	474	112
ββ. Αγροτικές περιοχές 500 - 999	7.591	4.591	1.694	212	16	484	435	159
βγ. Αγροτικές περιοχές κάτω των 500	10.027	5.405	2.185	284	26	993	802	332

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2017)

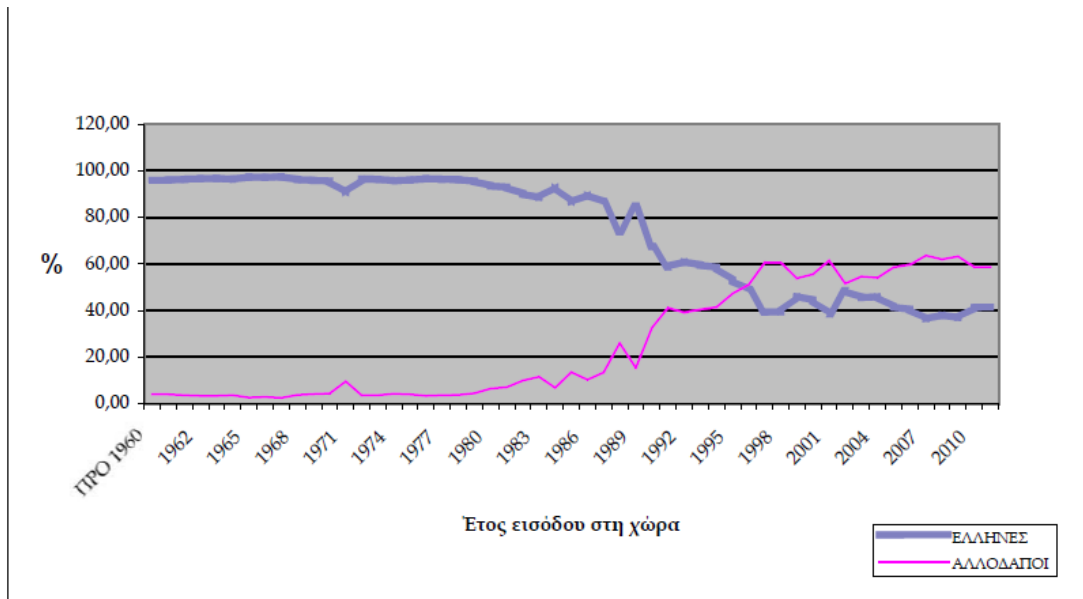
Πίνακας 5.3 - Αστικότητα κατά τη διάρκεια της απογραφής

Βαθμός αστικότητας τόπου διαμονής	Σύνολο	Χώρες προέλευσης							
		Χώρες ΕΕ	Λοιπή Ευρώπη	Αφρική	Καραϊβική, Νότια ή Κεντρική Αμερική	Βόρεια Αμερική	Ασία	Ωκεανία	Δε δήλωσαν
Σύνολο Ελλάδος (Σύνολο περιοχών)	329.556	160.703	81.579	12.708	1.430	15.063	54.508	3.564	1
α. Αστικές περιοχές (Σύνολο)	244.410	116.178	55.557	11.472	1.221	10.655	47.169	2.158	0
αα. Αστικές περιοχές 200.000 και άνω	51.508	19.599	8.449	5.099	237	1.462	16.417	245	0
αβ. Αστικές περιοχές 100.000 - 199.999	17.167	8.339	3.839	867	120	739	3.143	120	0
αγ. Αστικές περιοχές 50.000 - 99.999	58.814	30.559	12.495	2.379	379	3.044	9.472	486	0
αδ. Αστικές περιοχές 30.000 - 49.999	22.711	12.210	5.381	402	127	1.126	3.282	183	0
αε. Αστικές περιοχές 10.000 - 29.999	39.530	18.865	10.592	943	237	2.151	6.173	569	0
αζ. Αστικές περιοχές 5.000 - 9.999	24.300	11.041	6.104	1.097	59	1.048	4.741	210	0
αη. Αστικές περιοχές 2.000 - 4.999	30.380	15.565	8.697	685	62	1.085	3.941	345	0
β. Αγροτικές περιοχές (Σύνολο)	85.146	44.525	26.022	1.236	209	4.408	7.339	1.406	1
βα. Αγροτικές περιοχές 1.000 - 1.999	23.669	12.226	7.568	275	47	863	2.410	280	0
ββ. Αγροτικές περιοχές 500 - 999	27.242	14.760	8.324	399	79	1.184	2.127	368	1
βγ. Αγροτικές περιοχές κάτω των 500	34.235	17.539	10.130	562	83	2.361	2.802	758	0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2017)

Όπως φαίνεται από το παρακάτω γράφημα μέχρι το 1996 οι περισσότεροι μετανάστες ήταν Έλληνες ενώ μετά το 1996 η τάση αντιστράφηκε.

Διάγραμμα 5.4 - Εισροή μεταναστών

Πηγή: ΙΜΕΠΟ (2004)

Όσον αφορά τον λόγο έκδοσης της άδειας παραμονής στην Ελλάδα παρατηρούμε στο παρακάτω γράφημα ότι η συντριπτική πλειοψηφία ήρθε για εργασία, ακολουθούμενη από την οικογενειακή επανένωση και τους αυτοαπασχολούμενους. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 5, άλλος λόγος πέραν της εργασίας είναι η οικογενειακή επανένωση όπου η πλειοψηφία αφορά μετανάστες από την Αλβανία. Ενδιαφέρον είναι ότι δεν απεικονίζονται οι Αφρικανοί φοιτητές και ότι στα στελέχη εταιρειών εμφανίζονται κατά περίπου 18% άτομα από τις Φιλιππίνες.

Ενδιαφέρον είναι επίσης και το στοιχείο των συζύγων υπηκόων της ΕΕ που αφορά κυρίως γυναίκες και δείχνει το βαθμό αφομοίωσης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Εάν παρατηρηθούν οι διαφορές στα φύλα βλέπουμε ότι οι γυναίκες είναι πολύ περισσότερες και είναι αυτές που έχουν παντρευτεί Έλληνες με κύρια προέλευση την Αλβανία, την Ουκρανία, τη Ρωσία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Ο αριθμός των μεταναστών που έχουν παντρευτεί Ελληνίδες είναι πολύ μικρότερος και προέρχονται κυρίως από την Αλβανία, Γεωργία, Αίγυπτο, τη Ρωσία, τις ΗΠΑ αλλά και σε μικρότερα αλλά σημαντικά ποσοστά από την Αρμενία, τη Συρία και την Τουρκία. Πρέπει να σημειωθεί ότι πολλοί λίγοι Ινδοί και Πακιστανοί έχουν παντρευτεί Ελληνίδες ειδικότερα εάν

λάβουμε υπόψη την μεγαλύτερη αριθμητική τους παρουσία στην Ελλάδα. Σημαντικό είναι ότι από τις άδειες παραμονής που δόθηκαν μόνο το 0,1% αφορούσε άδειες αορίστου χρόνου. Εξαιρετικά ενδιαφέρονσα για το διάστημα 2003/4 είναι η σύγκριση μεταξύ των εγγεγραμμένων στο ΙΚΑ και στις άδειες παραμονής που έχουν ζητηθεί που είναι δηλωτικό της μαύρης εργασίας.

Πίνακας 5.4 - ΙΚΑ και Άδειες Παραμονής

ΠΙΝΑΚΑΣ 3					
Σύγκριση των εγγραφών του ΙΚΑ με τις Άδειες Παραμονής για Εξαρτημένη Εργασία 2003					
	ΙΚΑ 2003	Άδειες Παραμονής για εξαρτημένη εργασία, 2003-4			% συνόλου αδειών
		A+Θ	A	Θ	
ΑΛΒΑΝΙΑ	185,636	298,529	255,442	43,087	69
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	23,469	46,464	18,880	27,584	70
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	17,174	20,630	13,228	7,402	71
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	3,167	15,279	3,054	12,225	66
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	13,905	14,445	14,410	35	86
ΓΕΩΡΓΙΑ	3,750	10,896	4,098	6,798	72
ΙΝΔΙΑ	6,050	8,565	8,486	79	81
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	1,339	7,829	2,445	5,384	68
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	7,097	6,373	6,234	139	58
ΡΩΣΙΑ	40,477	5,661	1,121	4,540	56
ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ	4,264	5,164	5,134	30	90
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	3,872	4,523	858	3,665	75
ΠΟΛΩΝΙΑ	5,084	3,366	1,827	1,539	50
ΑΡΜΕΝΙΑ	885	3,299	1,695	1,604	64
ΣΥΡΙΑ	4,050	3,201	3,138	63	58
Άλλες	25,851	11,624			
ΣΥΝΟΛΟ	346,070	465,848			

Πηγή: ΙΜΕΠΟ (2004)

Μεγάλο ποσοστό ανασφάλιστων παρατηρείται στις οικιακές βοηθούς ενώ η νομοθετική ρύθμιση του 2003 δίνει τη δυνατότητα στους αλλοδαπούς να πληρώνουν τις εισφορές που δεν έχει καταβάλλει ο εργοδότης κάτι που λειτουργεί ως φόρος για τον εργαζόμενο. Πέραν αυτού, τα στοιχεία για την αγορά εργασίας είναι γενικότερα ελλιπή.

Σχετικά με τις υπηρεσίες που προσφέρονται στους μετανάστες στην Ελλάδα, σύμφωνα με έρευνα πεδίου του ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2006), οι ελληνικοί φορείς προσφέρουν κυρίως υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας (στέγαση, εκμάθηση

γλώσσας, ψυχολογική υποστήριξη, υγεία). Οι δημόσιοι φορείς δήλωσαν ότι έχουν εξειδικεύσει τις υπηρεσίες τους για τους μετανάστες.

Σχετικά με τους μη δημόσιους μεταναστευτικούς φορείς, αυτοί δήλωσαν ότι προσφέρουν κοινωνικές υπηρεσίες κάτι που υποδηλώνει τη σχέση που θέλει να έχει ο μετανάστης με τους συμπατριώτες του. Τρεις φορείς από τους είκοσι δύο δήλωσαν ότι παρέχουν και υπηρεσίες νομιμοποίησης χωρίς όμως να είναι ξεκάθαρο εάν πρόκειται για καθαρές υπηρεσίες νομιμοποίησης ή εάν δίνουν απλώς συμβουλές δηλαδή σε ποιες υπηρεσίες να απευθυνθούν κτλ.

Μόνο ένας φορέας δήλωσε ότι παρέχει και δεύτερη βασική υπηρεσία προς τους μετανάστες. Αντίστοιχα οι μισοί σχεδόν ελληνικοί φορείς δήλωσαν ότι δεν προσφέρουν δευτερεύουσες υπηρεσίες σε μετανάστες ενώ μόνο έξι δήλωσαν ότι προσφέρουν δευτερεύουσες υπηρεσίες προς τους μετανάστες.

Γενικότερα, οι δημόσιοι φορείς που προσφέρουν υπηρεσίες σε μετανάστες προϋπήρχαν και τα τελευταία είκοσι χρόνια εξειδικεύτηκαν στην παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες παράλληλα με την προσφορά των άλλων υπηρεσιών τους. Γεννάται λοιπόν το ζήτημα αφενός των υφιστάμενων γνώσεων και υποδομών και το ζήτημα της λειτουργικότητας γιατί οι εργαζόμενοι έχουν αυξημένο φόρτο εργασίας και ως εκ τούτου συντελούνται καθυστερήσεις αλλά και αυτοί που λαμβάνουν τις υπηρεσίες έχουν χαμηλό βαθμό ικανοποίησης. Δεδομένου όμως ότι αρχίζουν και εξειδικεύονται σημαίνει ότι η πίεση που έχουν δεχθεί από τους μετανάστες είναι ισχυρή και αφετέρου ότι η διαδικασία αυτή δηλαδή της προσφοράς των εξειδικευμένων υπηρεσιών βρίσκεται σε εξέλιξη. Οι κύριες εθνικότητες στις οποίες απευθύνονται οι φορείς είναι η Αλβανική, η Βαλκανική και η Ασιατική ενώ αυτή που επωφελείται περισσότερο από τις υπηρεσίες είναι η Αλβανική κάτι που δεν αποτελεί έκπληξη λόγω του ότι είναι και η πολυπληθέστερη στην Ελλάδα.

Πίνακας 5.5 - Εθνικότητα που επωφελείται από τις υπηρεσίες

α) εθνικότητα στην οποία απευθύνονται οι ελληνικοί φορείς				
Όλες	Αλβανική	Βαλκανική, Ανατολικής Ευρώπης	Ασιατική	Άλλη
83,3%	8,3%	4,8%	2,4%	1,2%
β) εθνικότητα η οποία ωφελείται από τις παρεχόμενες υπηρεσίες των ελληνικών φορέων				
Όλες	Αλβανική	Βαλκανική, Ανατολικής Ευρώπης	Ασιατική	Άλλη
40,0%	42,9%	10,0%	2,9%	4,3%

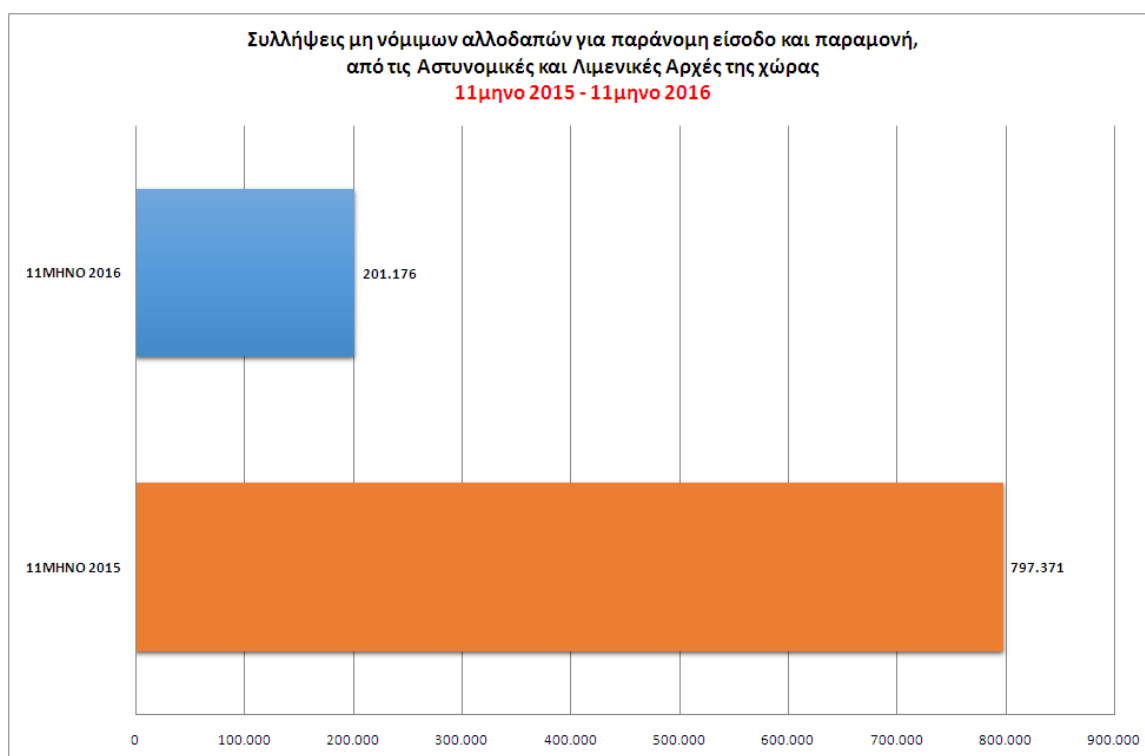
Πηγή: ΙΝΕ – ΓΣΕΕ (2006)

Οι φορείς απευθύνονται περισσότερο στις ηλικίες 30-50 ετών που είναι και αυτές που θεωρούνται παραγωγικές ενώ δεν υπάρχουν φορείς που να απευθύνονται σε αυτούς που είναι μεγαλύτεροι των 50 ετών καθώς και σε ανηλίκους. Το τελευταίο είναι πολύ σοβαρό γιατί μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα σε γενικότερα προβλήματα κοινωνικής ένταξης και ειδικότερα στην εκπαίδευση. Οι ηλικίες 30-50 ετών που εξυπηρετούνται είναι αυτές που έχουν έρθει στην Ελλάδα προς αναζήτηση εργασίας. Αυτοί που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες είναι κυρίως άντρες παντρεμένοι με παιδιά και όχι γυναίκες οι οποίες είναι κυρίως ανασφάλιστες και ως εκ τούτου δεν φαίνονται στο σύστημα κοινωνικών υπηρεσιών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών απευθύνεται καθημερινά στον φορέα κάτι που υποδηλώνει την ανασφάλειά τους αναφορικά με την ικανοποίηση των αναγκών τους. Συχνά απευθύνονται και στις μεταναστευτικές οργανώσεις (μία φορά την εβδομάδα). Οι φορείς που προσφέρουν τις υπηρεσίες κρίνονται ως ανεπαρκείς με βασικούς λόγους την έλλειψη πολιτικών για τη μετανάστευση, τη γραφειοκρατία και σε πολύ μικρότερο βαθμό την έλλειψη καλής διάθεσης των φορέων ως προς τους μετανάστες. Οι φορείς συνεργάζονται με άλλους φορείς όπως είναι σύλλογοι μεταναστών, κοινωνικά δίκτυα κτλ. και λιγότερο με δημόσιους ή ιδιωτικούς ελληνικούς φορείς.

5.1 Παράνομοι μετανάστες

Τα τελευταία χρόνια έχουμε και λόγω του πολέμου στη Συρία αθρόα είσοδο παράνομων μεταναστών. Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας (2016) η είσοδος των παράνομων μεταναστών φαίνεται να περιορίζεται όπως παρατηρούμε στην παρακάτω εικόνα.

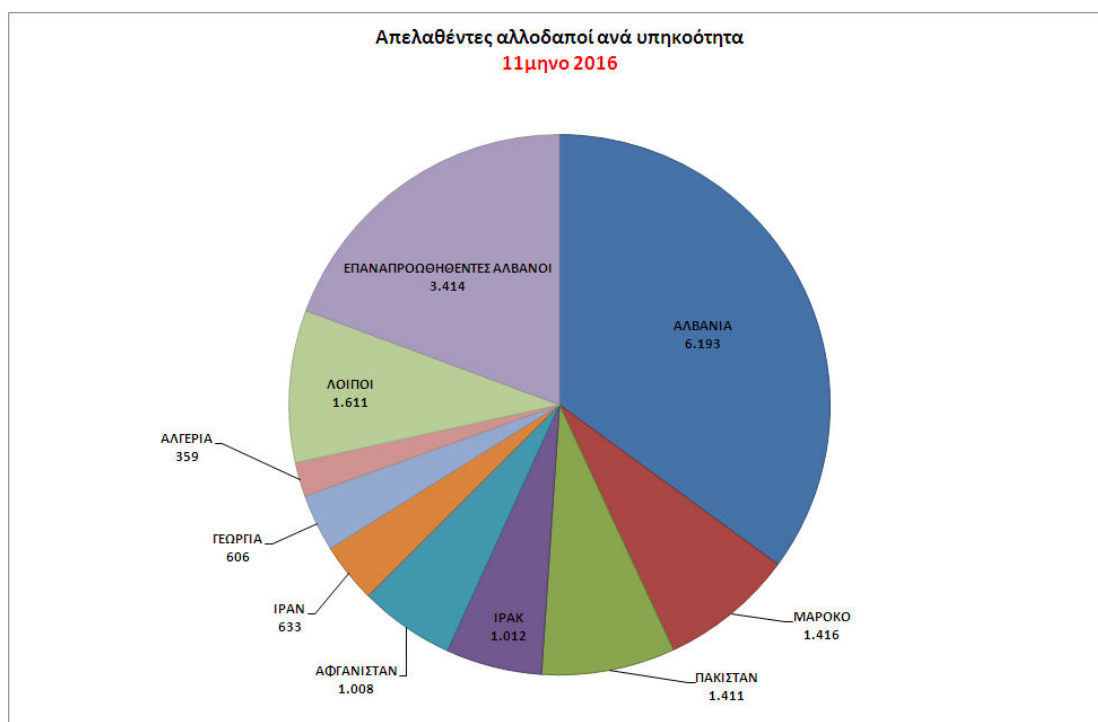
Διάγραμμα 5.5 - Συλλήψεις μη νόμιμων αλλοδαπών 2015 -2016

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία (2016)

Ωστόσο ο αριθμός των παράνομων/μη μόνιμων μεταναστών είναι πολύ μεγαλύτερος σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Συγκεκριμένα το 2014 συνελήφθησαν 77.163 μη νόμιμοι μετανάστες ενώ το 2013 ήταν 43.002. Ενώ οι συλλήψεις μη νόμιμων μεταναστών ήταν αυξημένες εν τούτοις οι απελάσεις ήταν πολύ λίγες συνεπώς πολλοί μη νόμιμοι μετανάστες παραμένουν στην Ελλάδα. Το μεγαλύτερο ποσοστό των απελαθέντων είναι Αλβανοί και έπονται οι Μαροκινοί και οι Πακιστανοί.

Διάγραμμα 5.6 - Απελαθέντες αλλοδαποί ανά υπηκοότητα 2016

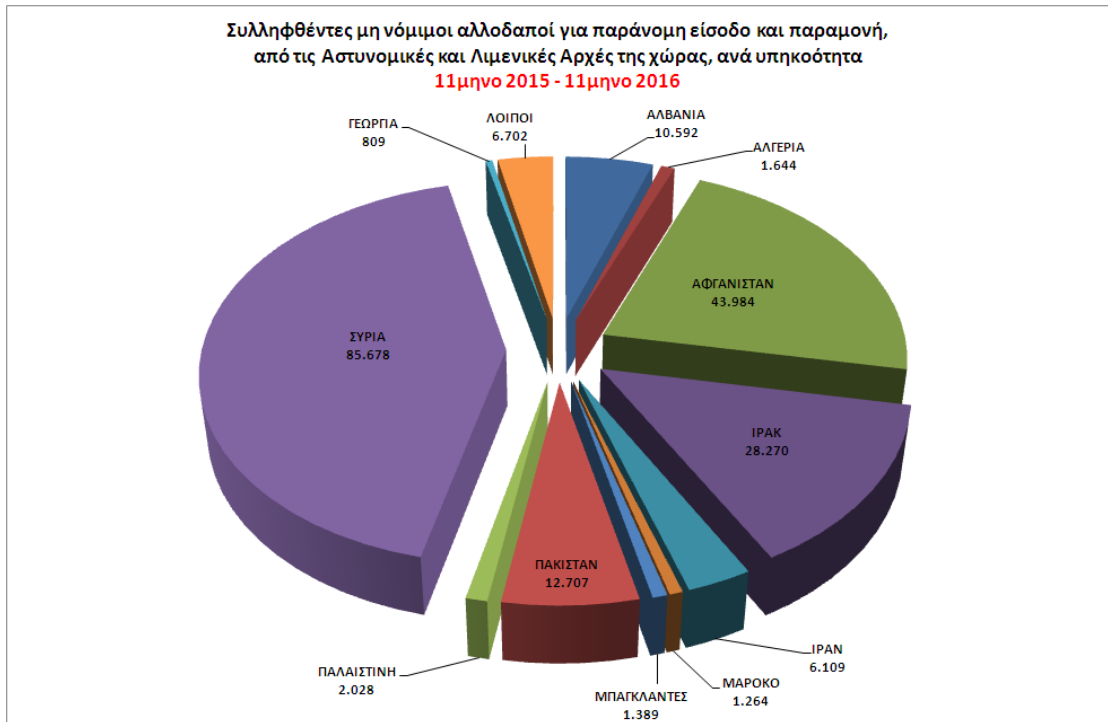
Πηγή: Ελληνική Αστυνομία (2016)

5.2 Μετανάστες και εγκληματικότητα

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για τα έτη 1991-2003 έχουμε αύξηση της συμμετοχής των αλλοδαπών σε ανθρωποκτονίες κατά 13,4% ενώ το ποσοστό των αλλοδαπών που συμμετέχει σε ληστείες αυξάνεται ετησίως κατά 13,6%. Υπάρχει αύξηση και στο αδίκημα της οπλοκατοχής κατά 5,7% ετησίως ενώ εντυπωσιακή είναι η αύξηση στο λαθρεμπόριο (40,7%). Στις απάτες σημειώνεται αύξηση 16,9% ετησίως αλλά υπάρχει μείωση στις διαρρήξεις κατά 4,9% (Νικολακοπούλου – Στεφάνου, 2008).

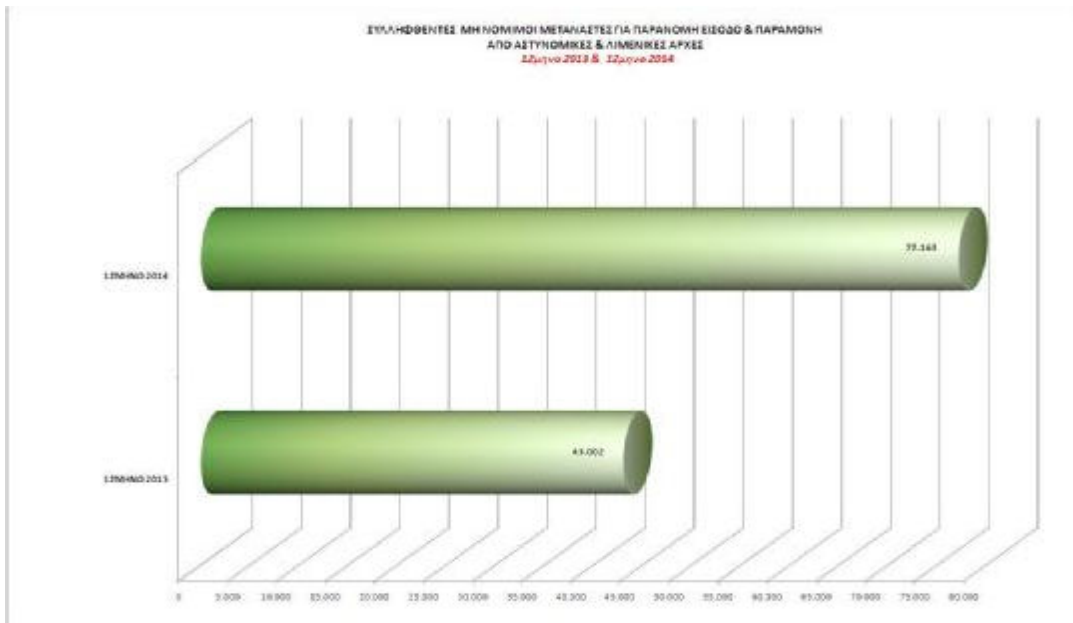
Η Ελληνική Αστυνομία δίνει για το 2009 τα ακόλουθα στατιστικά στοιχεία για τη συμμετοχή των αλλοδαπών σε εγκληματικές ενέργειες: κλοπές/διαρρήξεις, 50,87% στις ανθρωποκτονίες, 37,57% , στους βιασμούς 48,36%, στη σεξουαλική εκμετάλλευση 55,13%, παραχάραξη 98,78%, πλαστογραφίες (95,67%) και παραβάσεις πνευματικής ιδιοκτησίας (90,72%) (Νεσφυγέ, 2009).

Διάγραμμα 5.7 - Συλληφθέντες αλλοδαποί 2015-2016

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία (2016)

Διάγραμμα 5.8 - Συλληφθέντες αλλοδαποί 2013-2014

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία (2016)

Εάν ληφθεί ως βάση η απογραφή του 2001 όπου περίπου το 7,3% του πληθυσμού ήταν αλλοδαποί παρατηρείται ότι η συμμετοχή τους σε εγκληματικές ενέργειες είναι πολύ μεγαλύτερη από το ποσοστό που έχουν στον πληθυσμό. Σημαντικό επίσης είναι να σημειωθεί ότι ο αριθμός των εξιχνιάσεων, σύμφωνα με στοιχεία του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας (2009) ήταν 80% για τις ανθρωποκτονίες, 17% για τις διαρρήξεις, για τις ληστείες 30% ενώ για τις κλοπές αυτοκινήτων είναι 43%. Αυτό σημαίνει ότι τα κατασταλτικά μέτρα είναι ελλιπή (Νικολακοπούλου – Στεφάνου, 2008).

Ποιες είναι οι αιτίες της εγκληματικότητας των αλλοδαπών. Για τον παράγοντα φτώχεια δεν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν την οικονομική τους ταυτότητα ενώ εάν δεχτούμε ότι υπάρχουν και φτωχοί Έλληνες, η μεγάλη συμμετοχή αλλοδαπών στην εγκληματικότητα δεν δικαιολογείται όπως και δεν δικαιολογείται η συμμετοχή σε εγκλήματα όπως είναι η δολοφονία και ο βιασμός.

Σίγουρα πάντως το αυξημένο ποσοστό στην εγκληματικότητα σημαίνει ότι η μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα χωλαίνει ειδικότερα εάν σημαίνει ότι μεγάλος αριθμός φτωχών μεταναστών εισέρχονται στη χώρα στην περίπτωση που η φτώχεια συνδέεται με την εγκληματικότητα. Σύμφωνα με τον καθηγητή Μαγγανά (2009):

«η αύξηση αυτού του ποσοστού εγκληματικότητας [κατά της περιουσίας] οφείλεται και στο γεγονός ότι υπάρχουν άνθρωποι που ζουν ανάμεσά μας και δεν ξέρουμε από πού προέρχονται. Είναι άγνωστοι μεταξύ αγνώστων και μπορούν πολύ εύκολα να είναι επιρρεπείς σε μία πρόκληση και να τελέσουν ένα αδίκημα. Η χώρα μας εισπράττει τους καρπούς μιας ανύπαρκτης μεταναστευτικής πολιτικής». Το Έθνος της Κυριακής (2009) στο εκδοτικό του σημείωμα επισημαίνει: «η σκληρή εγκληματικότητα έχει βασικούς εκφραστές της ξένους οικονομικούς πρόσφυγες, καθόσον τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την αποτροπή εισόδου ξένων προσφύγων στη χώρα έχουν αποδειχθεί αναποτελεσματικά».

Ο βαθμός ενσωμάτωσης αποτελεί σημαντικό ρόλο για την εγκληματικότητα λόγω του ότι ο μετανάστης προέρχεται πολλές φορές από έναν διαφορετικό

πολιτισμό. Ο διαφορετικός πολιτισμός μαζί με τα στοιχεία τη βιολογική ιδιοσυγκρασία του ατόμου προσδιορίζουν την προσωπικότητά του και το πώς αυτή εκφράζεται στην κοινωνία (Καρύδης, 2004).

Ένας άλλος παράγοντας πέραν της ενσωμάτωσης είναι η αγορά εργασίας γιατί συχνά οι μετανάστες προς αναζήτηση εργασίας στη Δύση πέφτουν θύματα παράνομων κυκλωμάτων εργασίας. Ως αποτέλεσμα, προκειμένου ο μετανάστης να πληρώσει το διακινητή, πολλές φορές εργάζεται σε κάκιστες συνθήκες και μπορεί να διαπράξει εγκλήματα για να πληρώσει τη μεταφορά του. Ένα από τα εγκλήματα που δεν αναφέρεται από την ΕΛΑΣ είναι και η διακίνηση ναρκωτικών (Καρύδης, 2004).

Σύμφωνα με τις Νικολακοπούλου – Στεφάνου (2009) πιθανόν η εγκληματικότητα να οφείλεται σε εγκλήματα επιβίωσης ή βίαιης αντίδρασης λόγω του ότι οι μετανάστες είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι, η διαβίωσή τους είναι κακή και τα ανθρώπινα δικαιώματά τους πολλές φορές επηρεάζονται.

Κεφάλαιο 6 - Μετανάστες και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την ένταξη των μεταναστών στην Ευρώπη είναι ιδιαίτερα σημαντικός τόσο για την υποδοχή των μεταναστών όσο και των προβλημάτων της μακροχρόνιας ένταξης των νόμιμων μεταναστών. Οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μόνοι τους ή σε συνεργασία με άλλους φορείς (δημόσιους και ιδιωτικούς κυρίως ΜΚΟς) προσφέρουν πολλές κοινωνικές υπηρεσίες όπως είναι πρωτοβάθμια υγεία, εκπαίδευση, φροντίδα των παιδιών κτλ. ενώ παράλληλα φροντίζουν και τις υποδομές των χώρων που μένουν οι μετανάστες (Anagnostou et al., 2016).

6.1 Η ένταξη των μεταναστών σε τοπικό επίπεδο

Όπως επισημαίνει ο Penninx (2009, σ. 5) η ενσωμάτωση των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες είναι μία αμφίδρομη διαδικασία η οποία εξαρτάται τόσο από τα χαρακτηριστικά και τις προσπάθειες των υπό ένταξη μεταναστών, όσο και από τα χαρακτηριστικά και τις αντιδράσεις των κοινωνιών. Δεν έχουν μάλιστα και οι δύο πλευρές τις ίδιες δυνατότητες ή πρόσβαση σε πόρους, προφανώς εις βάρος της πλευράς των μεταναστών. Ο ρόλος επομένως των κοινωνιών και των δομών τους είναι περισσότερο αποφασιστικός.

Η ενσωμάτωση των μεταναστών είναι μία διαδικασία που λαμβάνει χώρα στους δρόμους, τις γειτονιές, τα σχολεία, τις δουλειές, τους κοινόχρηστους χώρους και την τοπική αυτοδιοίκηση, άρα σε τοπικό επίπεδο, παρά το γεγονός ότι οι αποφάσεις και οι μηχανισμοί μπορεί να συμβαίνουν σε υψηλότερο επίπεδο, είτε αυτό είναι περιφερειακό, εθνικό ή κοινοτικό μεταξύ εθνών, όπως για παράδειγμα στο συμβούλιο της Ευρώπης (Penninx, 2009, σ. 5).

Αυτό που έχει αποδειχθεί είναι το ετερογενές του μίγματος τόσο από πλευράς εθνικότητας, μορφωτικού επιπέδου και οικονομικής κατάστασης μεταναστών, αλλά και από πλευράς τοπικών κοινωνιών, ακόμα και από πόλη σε πόλη, όπως για παράδειγμα φτωχογειτονιές σε αντίθεση με πλούσια προάστια, πράγμα που δυσχεραίνει τη διαδικασία (Penninx, 2009, σ. 5). Παράλληλα κάθε πόλη, πέρα από την εθνική πολιτική, φαίνεται να υλοποιεί και δική της μεταναστευτική πολιτική, στα

πλαίσια που της δίνεται η δυνατότητα από την εθνική κυβέρνηση. Για παράδειγμα σε έρευνα των (Bosswick et al, 2007) παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ πόλεων της Δανίας ή της Σουηδίας.

Σε πολλές περιπτώσεις οι δήμοι όχι μόνο εφαρμόζουν την εθνική πολιτική στο θέμα της μετανάστευσης αλλά έχουν και δική τους πολιτική ειδικότερα οι μεγάλοι δήμοι οι οποίοι συγκεντρώνουν και την πλειοψηφία των μεταναστών. Αυτό είναι πλήρως εναρμονισμένο με την Ατζέντα 2011 της ΕΕ για την ενσωμάτωση των μεταναστών όπου δίνεται σημαντικός ρόλος στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

6.2 Τα μειονεκτήματα της άσκησης κατεξοχήν εθνικής πολιτικής στο θέμα της ένταξης των μεταναστών

Παρόλο που έχει παρατηρηθεί ότι η εθνική πολιτική μπορεί να έχει ευεργετική επίδραση σε τοπικό επίπεδο όσο αφορά την μετανάστευση, πράγμα που έχει αποδειχθεί στο παρελθόν σε χώρες όπως η Σουηδία και η Ολλανδία (Bosswick et al, 2007), την ίδια στιγμή σε πολλές χώρες φαίνεται να έχει τα αντίθετα αποτελέσματα όπως (Penninz, 2009, σ. 10), όπως στην Ελβετία, τη Γερμανία και την Αυστρία. Αυτό που είναι γενικά παραδεκτό είναι ότι οι εθνικές κυβερνήσεις είναι ένα βήμα πίσω σε σχέση με την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ζητήματος, συγκρίνοντάς τες με την τοπική αυτοδιοίκηση, κυρίως γιατί η διαδικασία συμβαίνει κατεξοχήν σε τοπικό επίπεδο (Penninz, 2009, σ. 10, Anagnostou et al, 2016). Ο ρόλος των εθνικών κυβερνήσεων θα πρέπει να είναι κυρίως ως προς την παροχή γενικών οδηγιών και κατευθύνσεων αλλά και πόρων, αφήνοντας τις τοπικές αρχές να τις «μεταφράσουν» με δημιουργικό τρόπο που θα μπορεί να εφαρμοστεί σε χώρους που αυτές γνωρίζουν καλύτερα (Penninz, 2009, σ. 10).

Η Ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση καλείται να συμβιβάσει την οικονομική κρίση και τις αντιδράσεις των κατοίκων για την είσοδο των μεταναστών. Εάν και ο αριθμός των μεταναστών που εισέρχονται στην Ελλάδα μειώθηκε ωστόσο δεν έπαυσε. Οι δήμοι καλούνται να έχουν κέντρα υποδοχής και να διαχειριστούν τις αντιδράσεις των πολιτών για τα κέντρα αυτά. Οι δήμοι έχουν αφιερώσει σημαντικούς πόρους για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ρεύματος παρέχοντας σημαντική βοήθεια στο στάδιο που είναι πριν την ένταξη. Η βοήθεια που προσφέρουν έγκειται συνήθως στην παροχή προσωρινής διαμονής στους μετανάστες που δεν θα είναι μόνιμα

εγκατεστημένοι για μερικά χρόνια, τροφής και γενικότερα κάλυψης των βασικών αναγκών. Κάποιοι από τους μετανάστες μπορεί να αποκτήσουν τα απαραίτητα έγγραφα και να ζητήσουν άσυλο σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα (Anagnostou et al, 2016).

Η ένταξη προϋποθέτει ότι οι μετανάστες έχουν αποφασίσει να μείνουν στη χώρα για κάποιο διάστημα τουλάχιστον και ότι έχουν αποκτήσει άδεια παραμονής. Η απόφαση αυτή για ένταξη εξαρτάται τόσο από τις αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας και των αντίστοιχων φορέων όσο και από τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των μεταναστών από την άλλη (Βαρουξή & Σαρρής, 2014). Ύψιστης σημασίας είναι οι υποδομές του κράτους αλλά και την ενσωμάτωση της δεύτερης γενιάς μεταναστών οι οποίοι είτε γεννήθηκαν στη χώρα, είτε πήγαν σχολείο σε αυτή είτε ήρθαν σε πολύ μικρή ηλικία (Anagnostou et al, 2016).

Ενώ υπάρχουν διαρκώς ενημερωμένα στοιχεία τόσο για τον αριθμό όσο και το προφίλ των μεταναστών που εισέρχονται στη χώρα και τα οποία συγκεντρώνουν οι αποκεντρωμένες διοικήσεις δεν χρησιμοποιούνται επαρκώς για τη διαμόρφωση της πολιτικής και πρακτικής των δήμων. Οι πολιτικές ένταξης είναι συνήθως διάσπαρτες, βραχυπρόθεσμες και χρηματοδοτούμενες από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ενσωμάτωσης. Ωστόσο τα αποτελέσματα αυτών των πολιτικών και δράσεων δεν μετρώνται και δεν αξιολογούνται παρά τους πόρους που δαπανώνται (Βαρουξή & Σαρρής, 2014, Anagnostou et al, 2016.).

6.3 Το εργαλείο LOMIGRAS και τα αποτελέσματα της πιλοτικής του εφαρμογής

Το εργαλείο LOMIGRAS δημιουργήθηκε από το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής με σκοπό την μέτρηση του βαθμού στον οποίο οι δήμοι στην Ελλάδα επηρεάζουν και εφαρμόζουν τη μεταναστευτική πολιτική ένταξης των μεταναστών στην Ελλάδα (Anagnostou et al, 2016). Η περίπτωση της Ελλάδας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί η χώρα μαστίζεται από σφοδρή οικονομική κρίση η οποία επηρεάζει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων αλλά και των μεταναστών. Το εργαλείο δημιουργήθηκε κυρίως για να ερευνηθούν οι δράσεις και οι μεταναστευτικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν στους μετανάστες που εμφανίστηκαν

στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1990 και όχι τόσο των μεταναστών που εισήλθαν στην χώρα την περίοδο 2015-16 (Anagnostou et al., 2016).

Στην πιλοτική εφαρμογή του εργαλείου έγινε προσπάθεια ανίχνευσης για το αν οι δήμοι έχουν ξεχωριστή πολιτική ή την έχουν εντάξει στις διάφορες πολιτικές που εφαρμόζουν για την ενσωμάτωση των μεταναστών. Ερευνήθηκε επίσης το ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν το βαθμό της ενσωμάτωσης των μεταναστών αλλά και οι σχέσεις των δήμων με τις ΜΚΟς και τους άλλους φορείς. Οι δήμοι που μελετήθηκαν ήταν η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, το Ηράκλειο και η Πάτρα.

Τα αποτελέσματα ακόμα σε αυτό το μικρό δείγμα έδειξαν ότι ο ρόλος των δήμων είναι πολύ σημαντικός για την ενσωμάτωση των μεταναστών. Η δημιουργία των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ) το 2010 είχαν ως στόχο την ομαλότερη ένταξη των μεταναστών. Η παρουσία ενός ΣΕΜ δείχνει ότι ο δήμος έχει ως στόχο την προώθηση της ενσωμάτωσης και αποτελούν ένα πεδίο όπου οι διάφοροι μεταναστευτικοί σύλλογοι να μπορούν να εκφράσουν τα προβλήματά τους στους αρμόδιους.

Τα αποτελέσματα δείχνουν επίσης ότι η άποψη του δημάρχου και η υποστήριξη από το δημοτικό συμβούλιο μπορούν να επιδράσουν καθοριστικά στην ένταξη των μεταναστών. Είναι καθαρά θέμα του δημοτικού συμβουλίου η ίδρυση ενός ΣΕΜ και ο βαθμός στον οποίο μπορεί να ακολουθήσει μία δυναμική μεταναστευτική πολιτική. Η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας (Anagnostou et al., 2016), αν και έχουν μεγάλο αριθμό νόμιμων μεταναστών, ωστόσο δεν έχουν δημιουργήσει μία συναφή στρατηγική ενσωμάτωσης. Οι πολιτικές μετανάστευσης που εφαρμόζονται συμπεριλαμβάνουν την προσφορά των υπηρεσιών ωστόσο δεν την εφαρμόζουν πλήρως.

Η έρευνα επίσης έδειξε ότι τα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ) ήταν ισχνά από την αρχή λόγω της αναστολής των τοπικών πολιτικών δικαιωμάτων για τους μετανάστες. Τα ΣΕΜ δεν έχουν πόρους ούτε προϋπολογισμό και έτσι εξηγείται γιατί στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη δεν έχει δημιουργηθεί μία συναφής πολιτική ενσωμάτωσης των μεταναστών (Anagnostou et al., 2016). Ένας βασικός λόγος γι' αυτό το πρόβλημα είναι η έλλειψη οργάνωσης των περισσότερων μεταναστευτικών ομάδων ειδικότερα στους μικρούς δήμους. Σημαντική βοήθεια θα

ήταν η παροχή κάποιου γραφείου από τους δήμους γι' αυτό τον σκοπό. Ένας άλλος λόγος που δεν δραστηριοποιούνται οι μετανάστες σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ότι οι μετανάστες δεν πιστεύουν ότι ο δήμος έχει επαρκή δύναμη σε πολιτικό επίπεδο (Anagnostou et al., 2016). Ωστόσο, τα ΣΕΜ όπου έχουν δημιουργηθεί είχαν θετικά αποτελέσματα γιατί οι μετανάστες μπορούν να εκφράσουν τα προβλήματά τους και να έρθουν σε επαφή με φορείς που υποστηρίζουν την ενσωμάτωση και την πολυπολιτισμικότητα και παρέχουν υπηρεσίες για τους μετανάστες.

Οι ερευνητές (Anagnostou et al., 2016) υποστηρίζουν ότι τα ΣΕΜ σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης μπορούν να δραστηριοποιηθούν στη δημιουργία πόρων και στην πραγματοποίηση δράσεων με την υποστήριξη των δήμων και των ΜΚΟ. Μπορούν επίσης να δημιουργήσουν μία στρατηγική ενσωμάτωσης / ένταξης στην κοινότητα, να σχετισθούν με τα διάφορα τμήματα του δήμου και να παρακολουθούν τις υπηρεσίες που παρέχονται, να προτείνουν δράσεις για τους μετανάστες στο δήμο και να δημιουργήσουν συμμαχίες σε τοπικό επίπεδο με τις ΜΚΟ, τους οργανισμούς και όσους γενικά εμπλέκονται με τα θέματα της μεταναστευτικής πολιτικής.

Οι δήμοι μπορούν να πραγματοποιήσουν συγκεκριμένα προγράμματα ή να παρέχουν υπηρεσίες στους μετανάστες σε θέματα υγείας και γενικότερης ευημερίας. Γενικότερα, οι δήμοι στην Ελλάδα ενώ είναι επαρκείς στα θέματα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, ωστόσο στα θέματα εργασιακής απασχόλησης δεν είναι επαρκείς. Όλες οι κατηγορίες μεταναστών (πρόσφυγες, παράνομοι, ευάλωτες ομάδες, νόμιμοι μετανάστες) δέχονται μία πλειάδα κοινωνικών υπηρεσιών από τους δήμους. Η πρόσβαση των μεταναστών στις υπηρεσίες αυτές είναι κάποιες φορές δύσκολη λόγω της ελλιπούς γνώσης της Ελληνικής γλώσσας κάτι που δυσχεραίνει τη συνεννόηση των αρχών με τους μετανάστες.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας περιστατικά ρατσισμού από τις αρχές είναι σπάνια και μεμονωμένα και δεν γίνονται ανεκτά. Ένα άλλο σημαντικό θέμα που προέκυψε από την έρευνα είναι ότι παρ' όλο που οι κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων καλύπτουν ένα μεγάλο αριθμό μεταναστών ωστόσο στην πολιτική τους δεν εντάσσεται η ένταξη των μεταναστών.

Παρατηρήθηκε επίσης ότι οι μετανάστες συμμετέχουν περιορισμένα σε έργα που έχουν ως σκοπό την επαγγελματική εκπαίδευση, την αύξηση των ευκαιριών

επαγγελματικής ενασχόλησης και της επιχειρηματικότητας. Ένας από τους βασικούς λόγους είναι ότι δεν κατέχουν επαρκώς την Ελληνική γλώσσα αλλά και γιατί η πληροφόρηση δεν φτάνει στις μεταναστευτικές ομάδες.

Οι ερευνητές (Anagnostou et al., 2016) προτείνουν οι δήμοι να αναθέσουν σε κατάλληλα εκπαιδευμένους εργαζόμενους την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών σε μετανάστες έτσι ώστε να είναι εξοικειωμένοι με τα προβλήματα που οι μετανάστες αντιμετωπίζουν πιο συχνά. Θα πρέπει επίσης να εκπαιδεύσουν και να χρησιμοποιήσουν πολιτισμικούς διαμεσολαβητές για την παροχή ιατρικών υπηρεσιών αλλά και να προσπαθήσουν να μεταφέρουν την απαραίτητη πληροφόρηση η οποία θα πρέπει να είναι μεταφρασμένη στις γλώσσες των μεγαλύτερων μεταναστευτικών ομάδων. Θα πρέπει, σύμφωνα με τους ερευνητές, οι δήμοι να δημιουργήσουν γραφείο μεταναστών εντός του δήμου και η διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας θα πρέπει να αποτελέσει βασική προτεραιότητα προκειμένου να ενταχθούν ομαλά οι μετανάστες στην Ελληνική κοινωνία.

Επιπλέον, θα πρέπει να αναλάβουν έργα προώθησης της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές συνθήκες των μεταναστών. Η πολιτισμική ποικιλία θα πρέπει να ενθαρρύνεται και να υπάρξουν εκστρατείες ενημέρωσης των πολιτών των δήμων και οι οποίες θα προωθούν την αποδοχή της πολυπολιτισμικότητας. Σύμφωνα με τους ερευνητές, στους τέσσερις δήμους που ερευνήθηκαν από το LOMIGRAS, οργανώθηκε ένα πλήθος πολιτισμικών δραστηριοτήτων και ειδικότερα οι δήμοι των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης υποστήριξαν δημόσια την υποστήριξή τους, όσον αφορά το δικαίωμα των ατόμων των μειονοτικών θρησκειών να μπορούν να ασκούν το θρησκευτικό τους δικαίωμα. Ωστόσο, πάντα σύμφωνα με τους ερευνητές, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στις διεθνικές σχέσεις, διενεργώντας δράσεις που θα φέρουν σε επαφή τους Έλληνες και τους μετανάστες όσον αφορά τα καθημερινά τους προβλήματα.

Κεφάλαιο 7 – Ερευνητικό Μέρος

7.1 Σκοπός της έρευνας – Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός της παρούσης έρευνας είναι μία προσπάθεια αποτίμησης των πολιτικών της τοπικής αυτοδιοίκησης όσο αφορά την ομαλή ένταξη των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες. Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας προέκυψε ότι καθώς η ένταξη των μεταναστών συμβαίνει σε τοπικό επίπεδο (Penninz, 2009, σ. 5), ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός (Penninz, 2009, Karonio & Borkert, 2010, Anagnostou et al, 2016), οπότε είναι άξιος διερεύνησης.

Ως ειδικότερα ερευνητικά ερωτήματα που απορρέουν από τον σκοπό είναι:

- Ο βαθμός στον οποίο η τοπική αυτοδιοίκηση εφαρμόζει πολιτικές ένταξης σε νομικό - πολιτικό επίπεδο
- Ο βαθμός στον οποίο η τοπική αυτοδιοίκηση εφαρμόζει πολιτικές ένταξης σε κοινωνικό επίπεδο

7.1.1 Τεκμηρίωση ερευνητικών ερωτημάτων

Έχει διαπιστωθεί γενικά όταν οι μετανάστες συμμετέχουν ή οργανώνονται πολιτικά στις δομές της κοινωνίας τότε εντάσσονται σε αυτήν με περισσότερο ομαλό τρόπο (Penninz, 2009, Karonio & Bokert, 2010, Juzwiak et al, 2014). Η διαδικασία μάλιστα της ένταξης διευκολύνεται από την νομική κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους (Juzwiak et al, 2014).

Η ομαλή ένταξη ακόμα ενός γηγενούς πολίτη στην κοινωνία έχει αποδειχθεί ότι αποτελεί μία συνάρτηση της πρόσβασής του σε βασικά οικονομικά και κοινωνικά αγαθά όπως η εκπαίδευση η υγεία η εργασία και η δικαιοσύνη (Βαρουξή & Σαρρής, 2014, σ. 32), πόσο μάλλον σε άτομα που αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν είτε γιατί δεν είχαν πρόσβαση σε μεμονωμένα ή σε όλα τα παραπάνω δικαιώματα (Penninz, 2009, σ. 5).

7.2 Ερευνητικό εργαλείο

Για τον σκοπό της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το ερευνητικό εργαλείο LOMIGRAS το οποίο έχει δημιουργηθεί από Ελληνικό Ίδρυμα Εξωτερικής &

Ευρωπαϊκής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) και το οποίο αποτελεί μετεξέλιξη του πανευρωπαϊκού εργαλείου MIPEX το οποίο χρησιμοποιείται για την μέτρηση της αποτελεσματικότητας της ένταξης μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες αστικών πόλεων σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Αυστραλία, τον Καναδά, την Ισλανδία, την Νότιο Κορέα, τη Νέα Ζηλανδία, τη Νορβηγία, την Ελβετία, την Τουρκία και τις Ηνωμένες Πολιτείες (MIPEX, 2015, Anagnostou et al, 2016). Το εργαλείο LOMIGRAS έχει προσαρμοστεί ώστε να βρίσκει ευκολότερη εφαρμογή στην ελληνική κοινωνία και έχει ήδη εφαρμοστεί πιλοτικά στις πόλεις της Αθήνας, Ηρακλείου και Πάτρας (Anagnostou et al, 2016). Στόχος της ερευνητικής ομάδας υπό την κυρία Αναγνώστου (Anagnostou et al, 2016) είναι να επιβεβαιωθεί η εγκυρότητα του εργαλείου και να επεκταθεί η χρήση του σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης.

Το ερευνητικό εργαλείο LOMIGRAS πρακτικά αποτελεί ερωτηματολόγιο προς τον υπεύθυνο μεταναστευτικής πολιτικής μίας τοπικής αυτοδιοικητικής δομής, όπως είναι οι δήμοι στην Ελλάδα. Το ερωτηματολόγιο στην πιλοτική του μορφή είναι χωρισμένο σε τρία μέρη ανάλογα με τις διαστάσεις που θέλει να διερευνήσει:

1. Νομική – πολιτική διάσταση
2. Κοινωνική – οικονομική διάσταση
3. Πολιτισμική – θρησκευτική διάσταση

Στην παρούσα εργασία δεν ερευνήθηκε η οικονομική και η πολιτισμική – θρησκευτική διάσταση καθώς συνήθως είναι διαφορετικό το άτομο που είναι υπεύθυνο για τα οικονομικά και για τα πολιτιστικά του δήμου, ενώ για τη θρησκευτική διάσταση η τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα δεν έχει απολύτως καμία αρμοδιότητα. Οι δύο διαστάσεις που απομένουν, νομικό-πολιτική και κοινωνική, απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας μέσω ερωτήσεων κλειστού τύπου πολλαπλής επιλογής οι οποίες απαιτούν ελάχιστο χρόνο για την συμπλήρωσή τους και μειώνουν τον αριθμό των αναπάντητων ερωτήσεων (Creswell, 2016). Ο αναμενόμενος χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, κυρίως λόγω του μεγάλου αριθμού των ερωτήσεων, αλλά και των αρκετά μεγάλων επεξηγήσεων σε κάθε ερώτηση για να εξασφαλιστεί η συμπλήρωσή τους από όλους τους ερωτηθέντες, υπολογίστηκε στα είκοσι λεπτά.

7.3 Ερευνητικό Δείγμα – Διαδικασία Έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη τον Φεβρουάριο του 2017 με ερευνητικό δείγμα τους υπευθύνους μεταναστευτικής πολιτικής επτά (7) δήμων και συγκεκριμένα των: Πειραιά, Υμηττού & Δάφνης, Ηλιούπολη, Μαρούσι και Πεύκης του νομού Αττικής και Μάνης, Θήβας. Λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος η έρευνα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ποσοτική αλλά μάλλον δεύτερη πιλοτική η οποία έρχεται να επιβεβαιώσει ή να απορρίψει τους ισχυρισμούς της ερευνητικής ομάδας την κυρίας Αναγνώστου.

7.4 Αξιοπιστία και Εγκυρότητα

Η αξιοπιστία (reliability) ενός εργαλείου μέτρησης αφορά κυρίως την συνέπεια των απαντήσεων που θα συγκεντρωθούν αν επαναληφθεί η μέτρηση σε διαφορετικές στιγμές (Creswell, 2016), αλλά και την συνοχή και ομοιογένεια του εργαλείου και τον περιορισμό τυχαίου σφάλματος (Ουζούνη & Νακάκης, 2011). Το εργαλείο LOMIGRAS έχει χρησιμοποιηθεί ήδη σε μία πιλοτική έρευνα η οποία βέβαια έχει απευθυνθεί σε πολύ μικρό ερευνητικό δείγμα, μόλις τρεις δήμοι, άρα δε θα μπορούσε να τεκμηριωθεί η αξιοπιστία του. Όμως το LOMIGRAS αποτελεί προσαρμογή του σταθμισμένου εργαλείου MIPEX το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί σε εκατοντάδες έρευνες με πολύ αξιόπιστα αποτελέσματα (MIPEX, 2015) οπότε αναμένεται να αποδειχθεί το ίδιο αξιόπιστο.

Για να τεκμηριωθεί η εγκυρότητα του ερευνητικού εργαλείου θα πρέπει να μετράει ακριβώς αυτό για το οποίο έχει σχεδιαστεί (Ουζούνη & Νακάκης, 2011). Στην παρούσα έρευνα η εγκυρότητα εξασφαλίζεται μέσω της εγκυρότητας εννοιολογικής κατασκευής, δηλαδή μέσα από την επανάληψη και βελτίωση ενός ερευνητικού εργαλείου κατά τη χρήση του σε επαναλαμβανόμενες έρευνες με παρόμοιους στόχους σε διαφορετικούς χρόνους (Ουζούνη & Νακάκης, 2011, Creswell, 2016), αν σκεφτεί κανείς τον όγκο των ερευνών που διεξήχθησαν με το MIPEX το οποίο αποτελεί τη «μήτρα» του LOMIGRAS.

7.5 Περιορισμοί της έρευνας

Το εργαλείο LOMIGRAS ναι μεν έχει χρησιμοποιηθεί πιλοτικά σε τρεις βασικούς δήμους της Ελλάδας και αποτελεί μετεξέλιξη του απόλυτα έγκυρου εργαλείου MIPEX το οποίο χρησιμοποιείται για τον ίδιο λόγο σε έρευνες για πόλεις του

εξωτερικού, όπως δεν έχει χρησιμοποιηθεί το ίδιο αυτό κάθε αυτό επανειλημμένα δίνοντας τα ίδια αποτελέσματα, άρα δεν μπορεί να τεκμηριωθεί απόλυτα η εγκυρότητά του (Ουζούνη & Νακάκης, 2011'). Παράλληλα στους δήμους της Ελλάδας οι υπεύθυνοι για τις διαστάσεις της ενταξιακής πολιτικής των μεταναστών μπορεί να είναι διαφορετικά άτομα, με επικαλυπτόμενες ή και καθόλου αρμοδιότητες καθώς σε αυτές εμπλέκεται η κεντρική διακυβέρνηση ή άλλες δομές του κράτους (Βαρουξή & Σαρρής, 2014).

Στον αρχικό σχεδιασμό της έρευνας ο στόχος ήταν να ερωτηθούν όλοι οι υπεύθυνοι των δήμων του Κεντρικού, Βορείου και Δυτικού Τομέα Αττικής, αλλά διαπιστώθηκε ότι δεν έχει κάθε δήμος υπεύθυνο πολιτικής ένταξης μεταναστών ή αν έχει δεν είναι θεσπισμένος από το δημοτικό συμβούλιο και δεν του έχουν ανατεθεί τέτοιες αρμοδιότητες επίσημα. Επίσης υπήρξαν δήμοι οι οποίο μέσω των υπευθύνων επικοινωνίας τους δε θέλησαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο επικαλούμενοι φόρτο εργασίας ή αδυναμία να καθορίσουν ένα συγκεκριμένο άτομο που θα μπορούσε να απαντήσει στις ερωτήσεις. Το μικρό μέγεθος του δείγματος και οι περιορισμοί της εγκυρότητας του ερευνητικού εργαλείου, που αναφέρθηκαν παραπάνω, σίγουρα περιορίζουν την γενίκευση των αποτελεσμάτων.

Κεφάλαιο 8 - Αποτελέσματα Έρευνας

8.1 Αποτελέσματα έρευνας

ΝΟΜΙΚΗ – ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

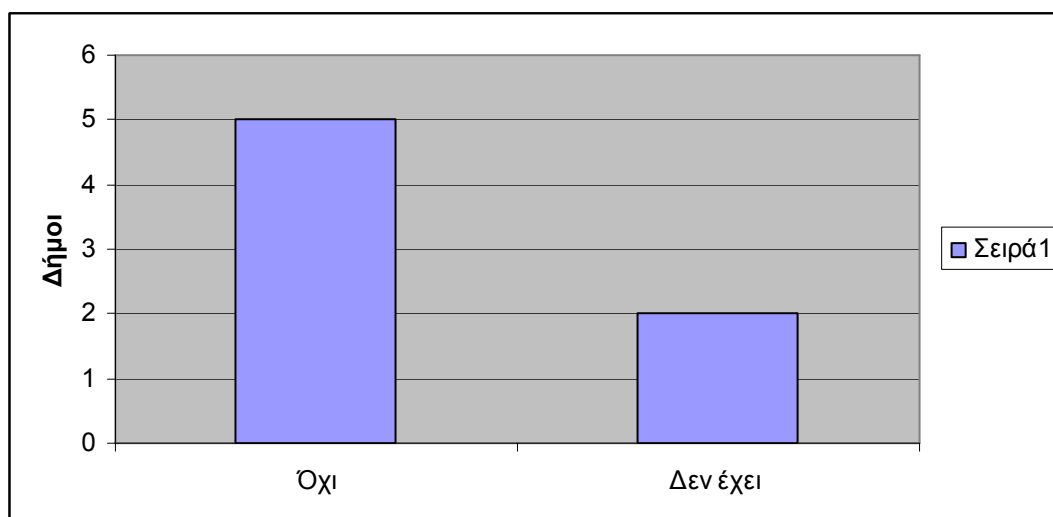
Διαμόρφωση πολιτικής του Δήμου για την ένταξη των μεταναστών

Ερώτηση 1^η

Έχει ο Δήμος εκπονήσει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για την ένταξη;

Πέντε δήμοι απάντησαν ότι ο Δήμος δεν έχει εκπονήσει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για την ένταξη και δύο απάντησαν ότι δεν έχει αλλά έχει επεξεργασμένες θέσεις για την ένταξη σε τουλάχιστον 1 τομέα.

Διάγραμμα 8.1 - Ολοκληρωμένο Σχέδιο Ένταξης

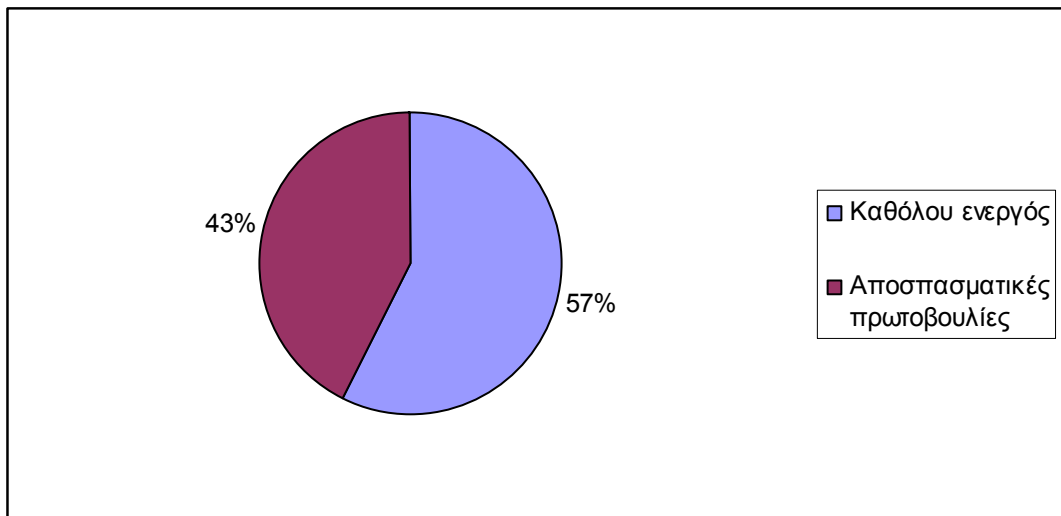
Πολιτική ένταξη και συμμετοχή

Ερώτηση 2^η

Πόσο ενεργός είναι ο Δήμος συνολικά αναφορικά με την ένταξη των μεταναστών και την πολιτική συμμετοχή;

Τέσσερις δήμοι απάντησαν ότι ο Δήμος δεν είναι καθόλου ενεργός και τρεις απάντησαν ότι οι πρωτοβουλίες του Δήμου σε αυτό το θέμα είναι αποσπασματικές και μεμονωμένες (1 δράση τα τελευταία 2 χρόνια)

Διάγραμμα 8.2 - Ένταξη των μεταναστών και πολιτική συμμετοχή

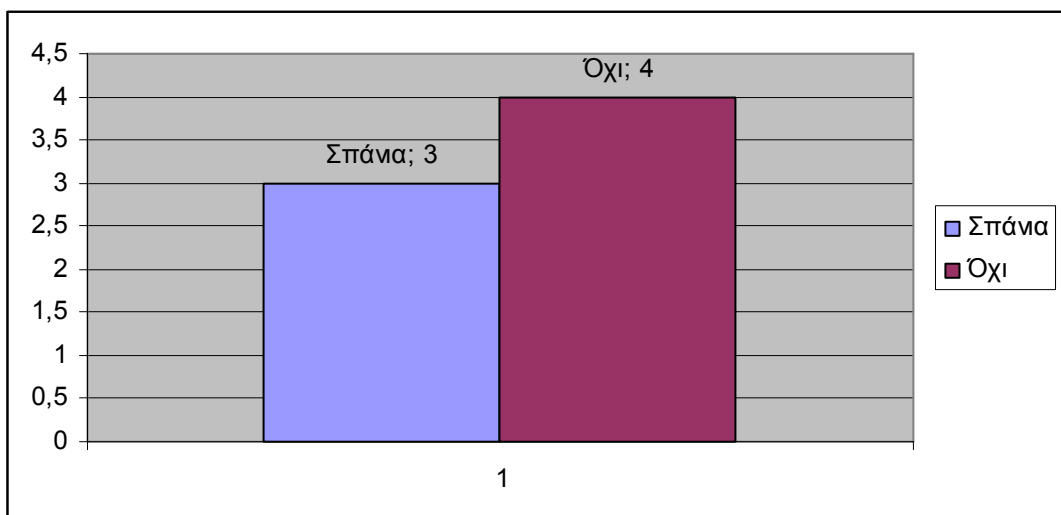

Ερώτηση 3^η

Παραχωρεί ο Δήμος χώρο για τις μεταναστευτικές κοινότητες για να στεγάζονται και να οργανώνονται;

Τέσσερις δήμοι δεν παρέχουν εγκαταστάσεις στέγασης και οργάνωσης των μεταναστευτικών κοινοτήτων και τρεις δήμοι απάντησαν ότι παρέχουν σπάνια και όταν το ζητήσει η κοινότητα.

Διάγραμμα 8.3 - Παροχή χώρου στέγασης

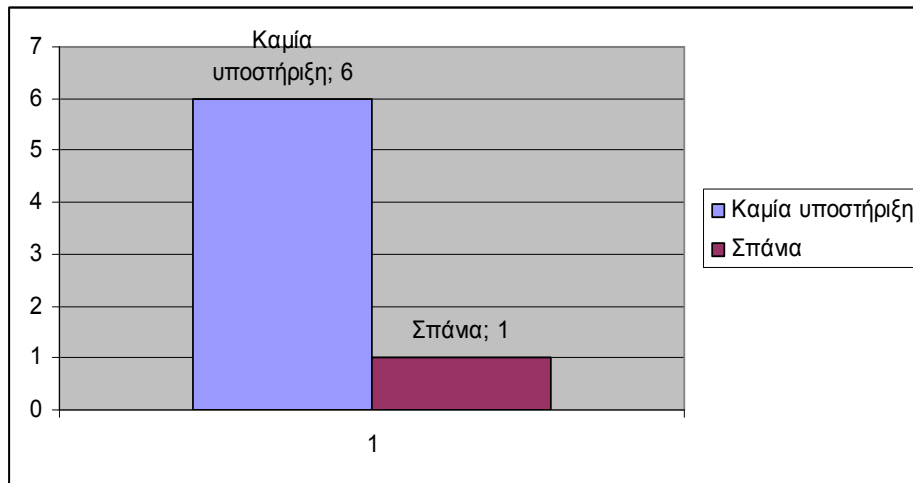

Ερώτηση 4^η

Υποστηρίζει ο Δήμος με οικονομική ενίσχυση (χρηματική ή σε είδος) τις μεταναστευτικές οργανώσεις;

Η συντριπτική πλειοψηφία των δήμων (6) δεν παρέχει καμία ενίσχυση ενώ ένας δήμος υποστηρίζει σπάνια.

Διάγραμμα 8.4 - Οικονομική ενίσχυση στις μεταναστευτικές οργανώσεις

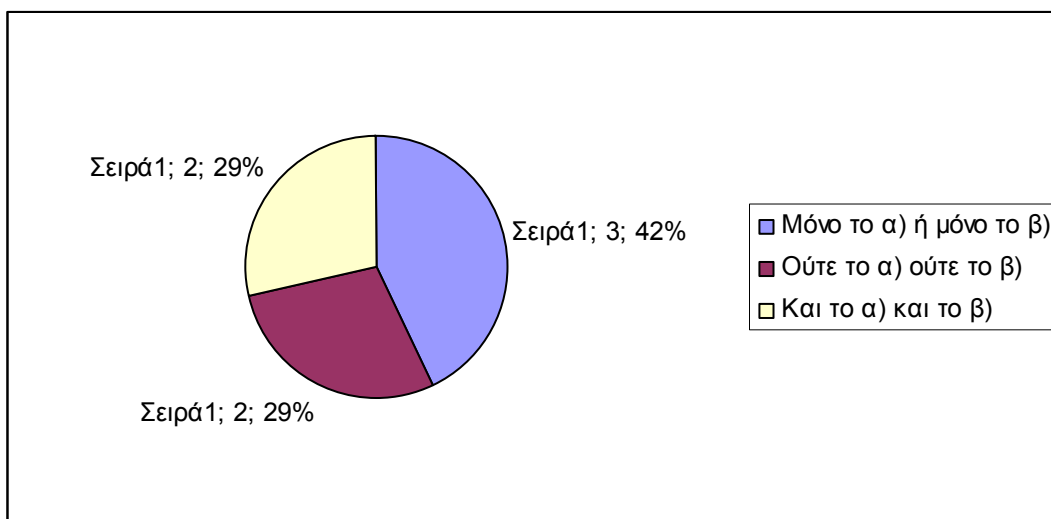
Νομικό καθεστώς μεταναστών

Ερώτηση 5^η

Παρέχει η Δημοτική Αρχή α) ενημέρωση, και β) παροχή νομικών συμβουλών, σχετικά με τις διαδικασίες απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας;

Τρεις δήμοι απάντησαν ότι παρέχουν είτε ενημέρωση είτε παροχή νομικών συμβουλών. Δύο δήμοι απάντησαν ότι δεν παρέχουν τίποτα ενώ δύο παρέχουν και ενημέρωση και παροχή νομικών συμβουλών.

Διάγραμμα 8.5 - Ενημέρωση και νομικές συμβουλές για ελληνική ιθαγένεια

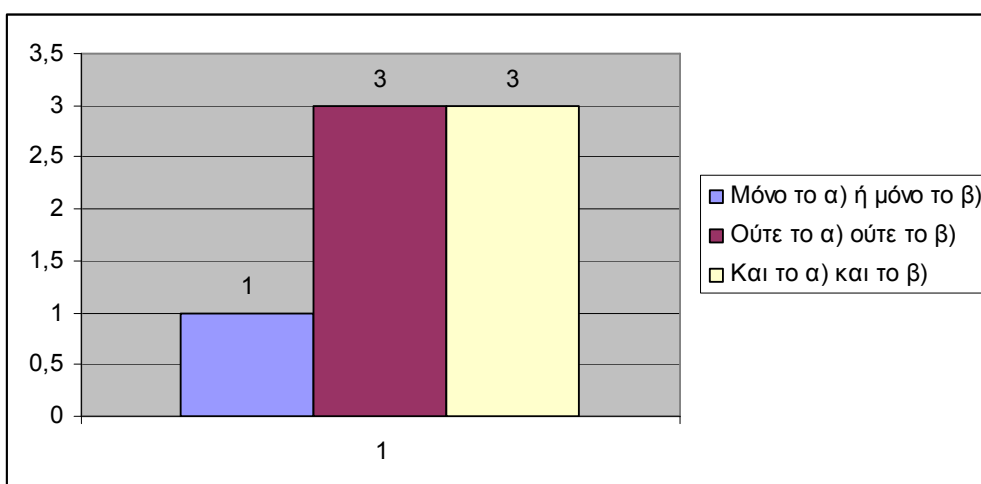

Ερώτηση 6^η

Παρέχει ο Δήμος α) ενημέρωση, β) παροχή νομικών συμβουλών, σχετικά με τις διαδικασίες απόκτησης ή ανανέωσης της άδειας εργασίας και παραμονής;

Τρεις δήμοι απάντησαν ότι παρέχουν και ενημέρωση και παροχή νομικών συμβουλών σχετικά με τις διαδικασίες απόκτησης ή ανανέωσης της άδειας παραμονής και εργασίας, ένας δήμος απάντησε ότι παρέχει είτε το ένα είτε το άλλο και τρεις δήμοι απάντησαν ότι δεν παρέχουν ούτε ενημέρωση ούτε παρέχουν νομικές συμβουλές.

Διάγραμμα 8.6 - Ενημέρωση και παροχή νομικών συμβουλών για άδεια παραμονής και εργασίας

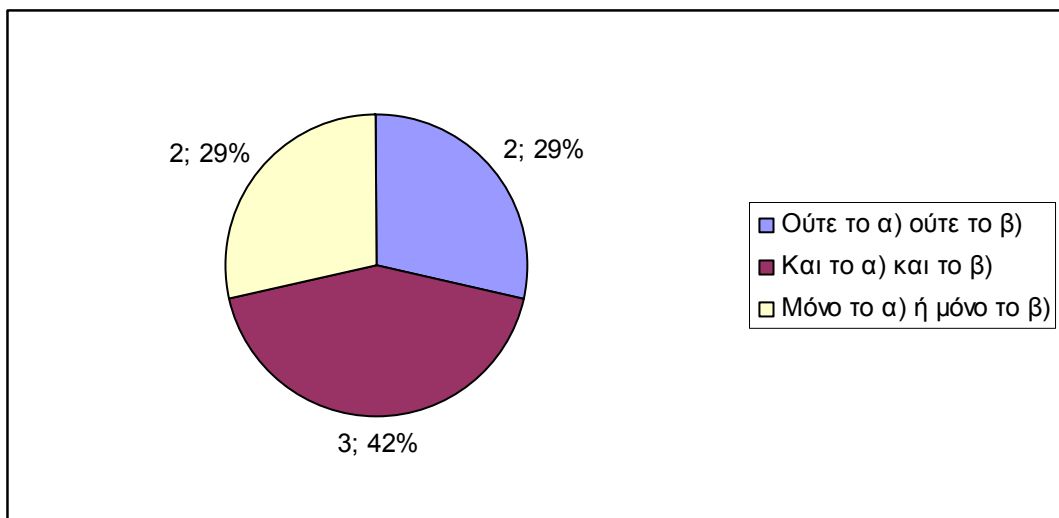

Ερώτηση 7^η

Παρέχει ο Δήμος α) ενημέρωση, β) παροχή νομικών συμβουλών, σχετικά με τις διαδικασίες απόκτησης ή ανανέωσης της άδειας του “επί μακρόν διαμένοντος”;

Τρεις δήμοι απάντησαν ότι παρέχουν και ενημέρωση και παροχή νομικών συμβουλών, δύο δήμοι απάντησαν ότι δεν παρέχουν τίποτα και άλλοι δύο παρέχουν είτε ενημέρωση είτε παροχή νομικών συμβουλών.

Διάγραμμα 8.7 - Ενημέρωση & παροχή νομικών συμβουλών για την απόκτηση άδειας

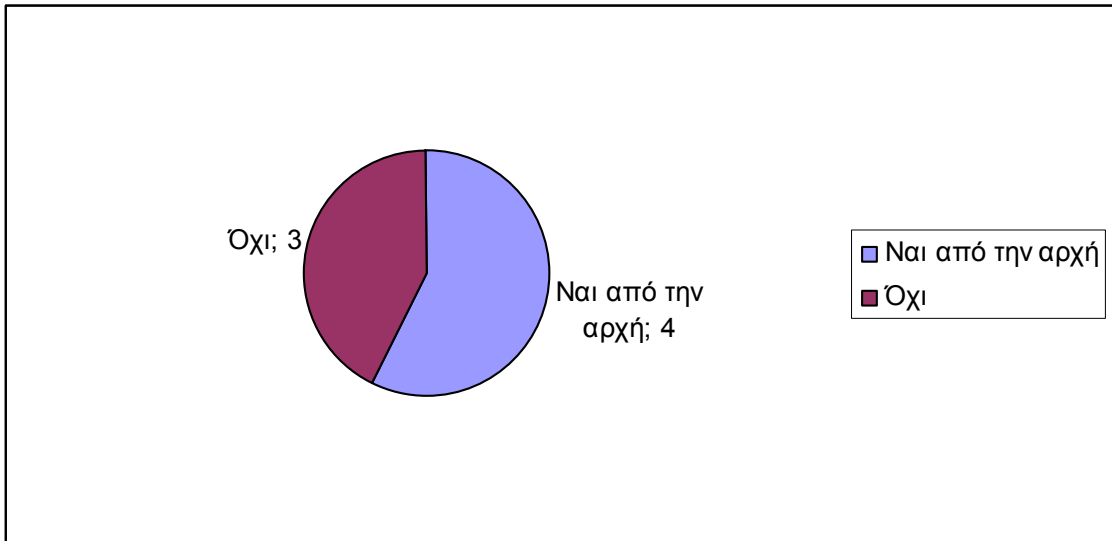
Όργανα διαβούλευσης

Ερώτηση 8^η

Έχει συσταθεί όργανο διαβούλευσης (Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών) στο Δήμο;

Τέσσερις δήμοι απάντησαν ότι από την αρχή της ισχύος του Καλλικράτη είχαν συστήσει όργανο διαβούλευσης και τρεις δήμοι απάντησαν ότι δεν έχουν συστήσει όργανο διαβούλευσης.

Διάγραμμα 8.8 - Σύσταση Οργάνου Διαβούλευσης

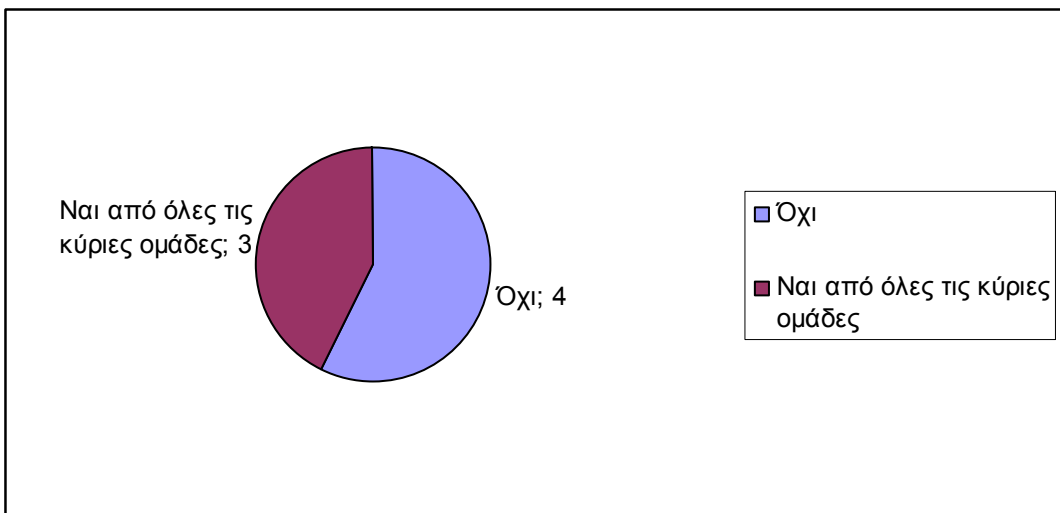

Ερώτηση 9^η

Συμμετέχουν εκπρόσωποι των μεταναστών στο ΣΕΜ;

Τέσσερις δήμοι απάντησαν ότι δεν συμμετέχουν εκπρόσωποι των μεταναστών στο ΣΕΜ ενώ τρεις απάντησαν ότι συμμετέχουν εκπρόσωποι των μεταναστών από όλες τις κύριες μεταναστευτικές ομάδες της πόλης.

Διάγραμμα 8.9 - Συμμετοχή εκπροσώπων των μεταναστών

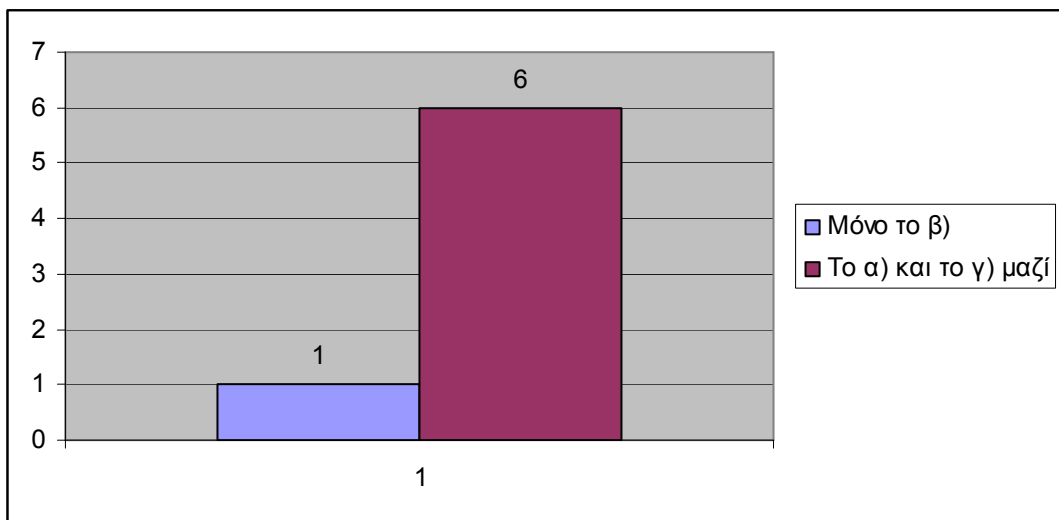

Ερώτηση 10^η

Πόσο αντιπροσωπευτικό όργανο είναι το ΣΕΜ; Στο ΣΕΜ απαιτείται εκ του νόμου εκπροσώπηση α) όλων των μεταναστευτικών ομάδων, β) μόνο κάποιων εξ' αυτών χωρίς συγκεκριμένα κριτήρια, γ) και ανδρών και γυναικών

Έξι δήμοι απάντησαν αντιπροσωπεύονται όλες οι μεταναστευτικές ομάδες και άντρες και γυναίκες ενώ ένας απάντησε ότι μόνο αντιπροσωπεύονται κάποιοι εξ αυτών.

Διάγραμμα 8.10 - Αντιπροσωπευτικότητα του ΣΕΜ

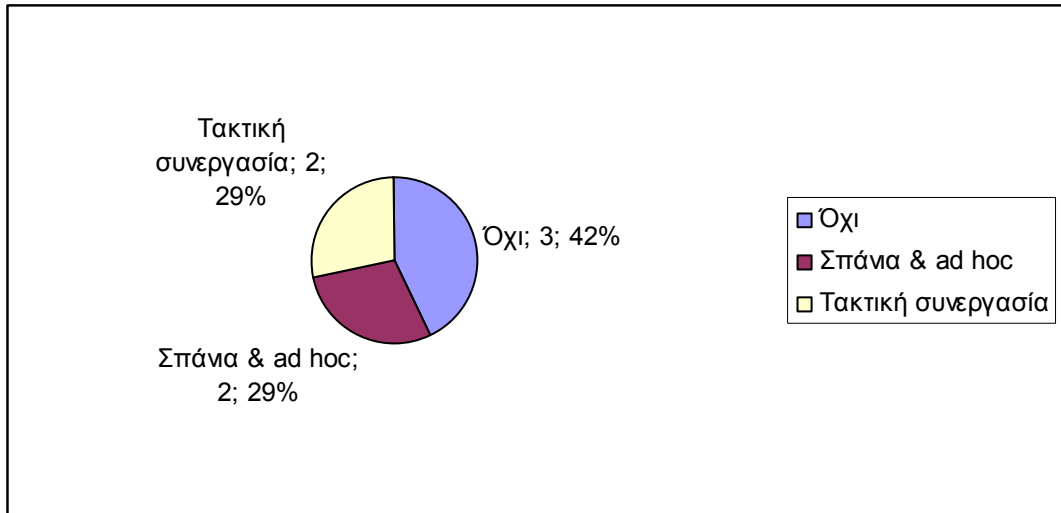

Ερώτηση 11^η

Συνεργάζεται το ΣΕΜ με τις διοικητικές υπηρεσίες του Δήμου για να προάγει θέματα ένταξης;

Τρεις δήμοι απάντησαν ότι δεν συνεργάζεται, δύο απάντησαν σπάνια & ad hoc ενώ δύο απάντησαν ότι υπάρχει τακτική συνεργασία.

Διάγραμμα 8.11 - Συνεργασία ΣΕΜ με τις διοικητικές υπηρεσίες του Δήμου

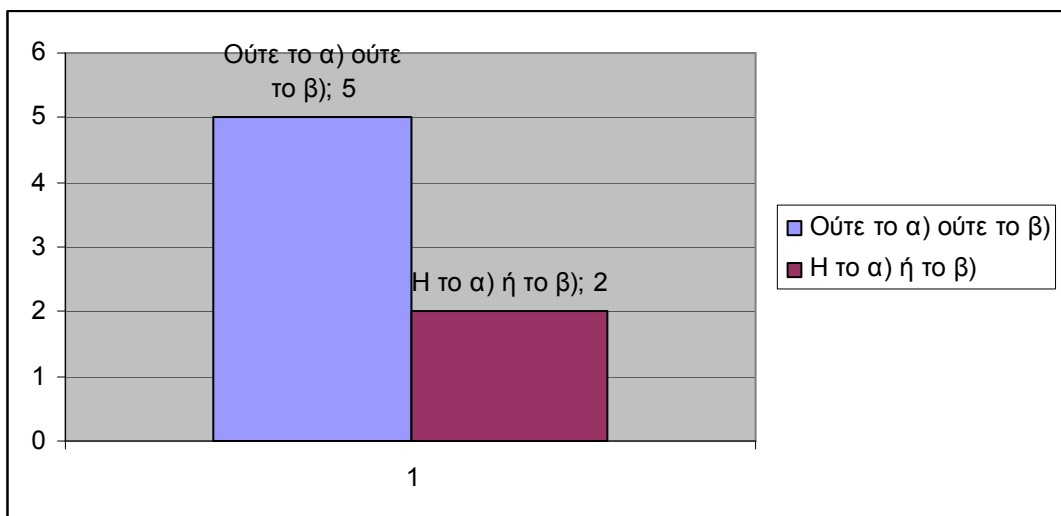

Ερώτηση 12^η

Οικονομικοί και διοικητικοί πόροι για τη λειτουργία του ΣΕΜ, α) είναι επαρκείς, β) διασφαλίζονται από τη Δημοτική Αρχή

Πέντε δήμοι απάντησαν ότι οι οικονομικοί πόροι δεν είναι επαρκείς και δεν διασφαλίζονται από τη Δημοτική Αρχή ενώ ένας Δήμος απάντησε ότι επαρκούν πόροι.

Διάγραμμα 8.12 - Επάρκεια πόρων για ΣΕΜ

Ερώτηση 13^η

Ενδεικτικά κονδύλια που έχουν απορροφηθεί κατά το τρέχον έτος.

Όλοι οι δήμοι δήλωσαν ότι δεν υπήρχαν κονδύλια που να έχουν απορροφηθεί κατά το τρέχον έτος.

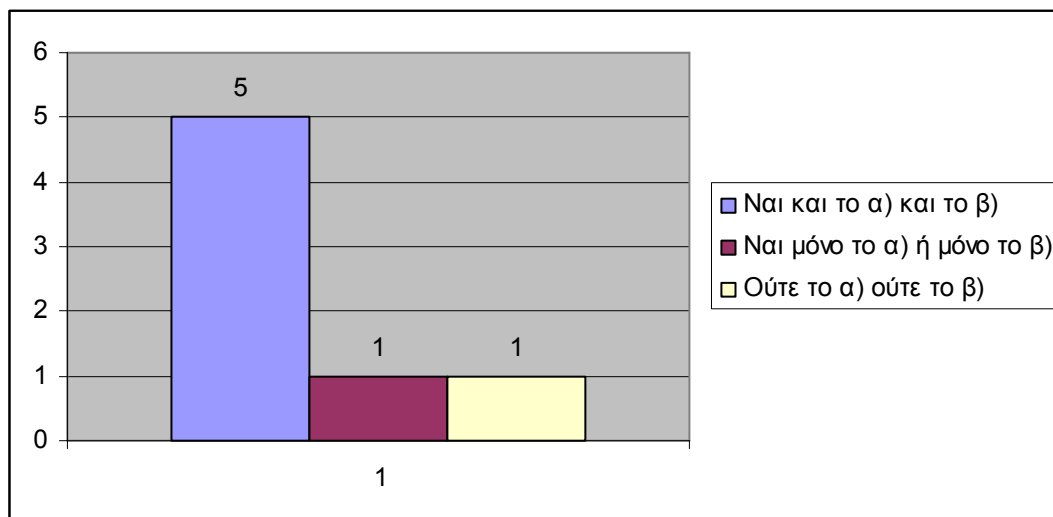
Ισότητα και μη διακρίσεις

Ερώτηση 14^η

Υποστηρίζει στο δημόσιο λόγο της η Δημοτική Αρχή την αρχή της ισότητας και των μη διακρίσεων και β) προσπαθεί να επιβάλλει συστηματικά και έμπρακτα την εφαρμογή και την τήρησή τους;

Πέντε δήμοι απάντησαν ότι η Δημοτική Αρχή υποστηρίζει την αρχή της ισότητας και των μη διακρίσεων και προσπαθεί να επιβάλλει συστηματικά και έμπρακτα την εφαρμογή και την τήρησή τους. Ένας δήμος απάντησε ότι δεν εφαρμόζει κανένα από τα δύο ενώ ένας δήμος απάντησε ότι εφαρμόζει ένα από τα δύο.

Διάγραμμα 8.13 - Υποστήριξη αρχής της ισότητας

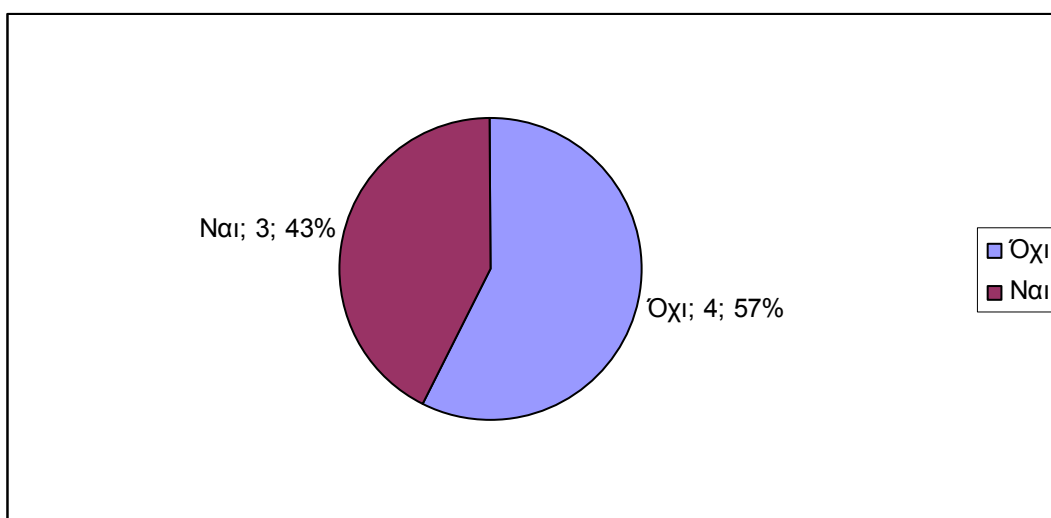

Ερώτηση 15^η

Έχει ο Δήμος συστήσει γραφείο διαμεσολαβητή ή συμπαραστάτη του δημότη που να δέχεται αναφορές για θέματα διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένου και από ΠΤΧ;

Τέσσερις δήμοι δεν έχουν γραφείο διαμεσολαβητή ενώ τρεις έχουν.

Διάγραμμα 8.14 - Σύσταση γραφείου διαμεσολαβητή

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

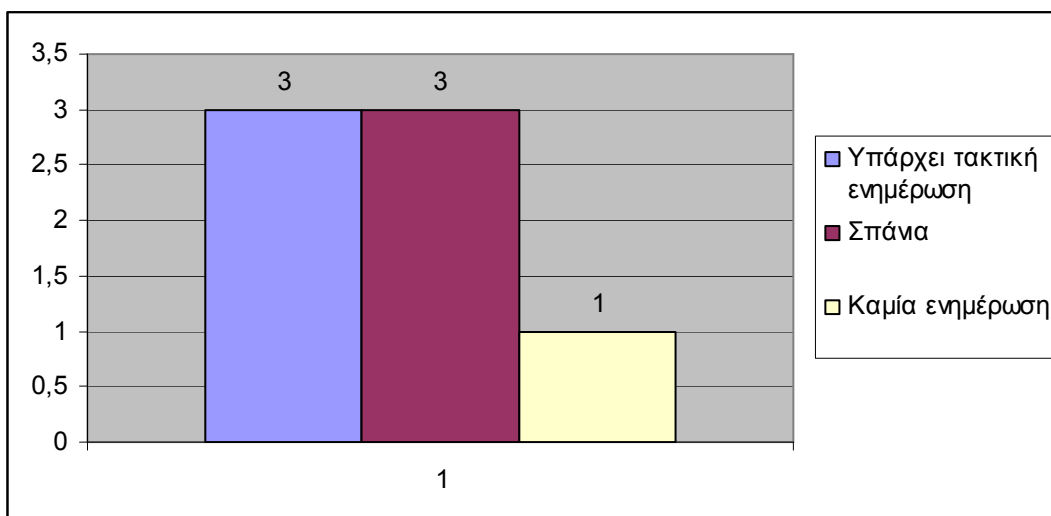
Κοινωνικές υπηρεσίες και παροχές

Ερώτηση 16¹

Υπάρχει συστηματική ενημέρωση του δήμου προς τους αλλοδαπούς που διαμένουν στο δήμο, αναφορικά με τις υπηρεσίες που παρέχει, αλλά και με τα δικαιολογητικά και τις διαδικασίες που απαιτούνται;

Τρεις δήμοι απάντησαν ότι υπάρχει τακτική ενημέρωση, τρεις ότι η ενημέρωση είναι σπάνια ενώ ένας δήμος απάντησε ότι δεν υπάρχει συστηματική ενημέρωση.

Διάγραμμα 8.15 - Ενημέρωση του δήμου για τις υπηρεσίες

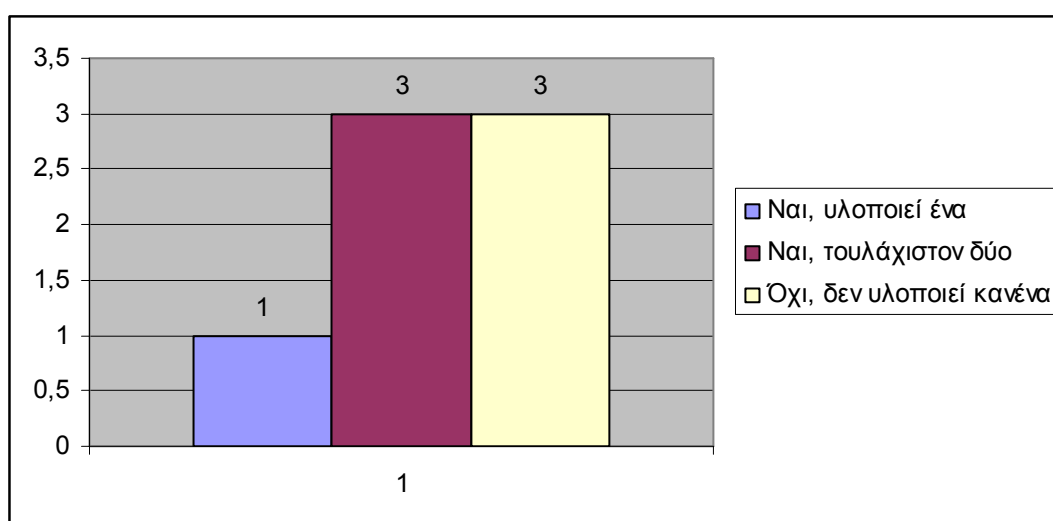
Απασχόληση

Ερώτηση 17^η

Υλοποιεί ο δήμος προγράμματα α) απόκτησης δεξιοτήτων (training), β) προσωρινής απασχόλησης, γ) επιχειρηματικότητας;

Τρεις δήμοι δήλωσαν ότι δεν υλοποιούν κανένα πρόγραμμα, τρεις δήλωσαν ότι υλοποιούν τουλάχιστον δύο και ένας ότι υλοποιεί ένα πρόγραμμα.

Διάγραμμα 8.16 - Προγράμματα του δήμου

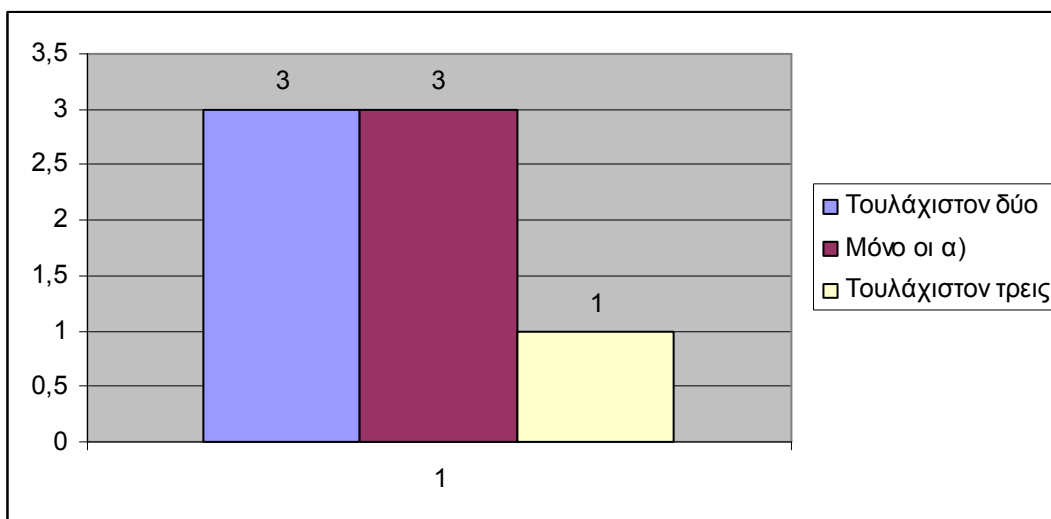

Ερώτηση 18^η

Ποιες κατηγορίες μεταναστών έχουν πρόσβαση σε αυτά; α) κάτοχοι νόμιμης άδειας παραμονής, β) αιτούντες άσυλο, γ) άλλες κατηγορίες, δ) παράτυποι μετανάστες

Τρεις δήμοι δήλωσαν ότι δύο κατηγορίες μεταναστών έχουν πρόσβαση σε αυτά, τρεις δήμοι δήλωσαν ότι μία κατηγορία έχει πρόσβαση και ένας δήμος δήλωσε ότι τρεις κατηγορίες έχουν πρόσβαση σε αυτά.

Διάγραμμα 8.17 - Πρόσβαση κατηγοριών μεταναστών

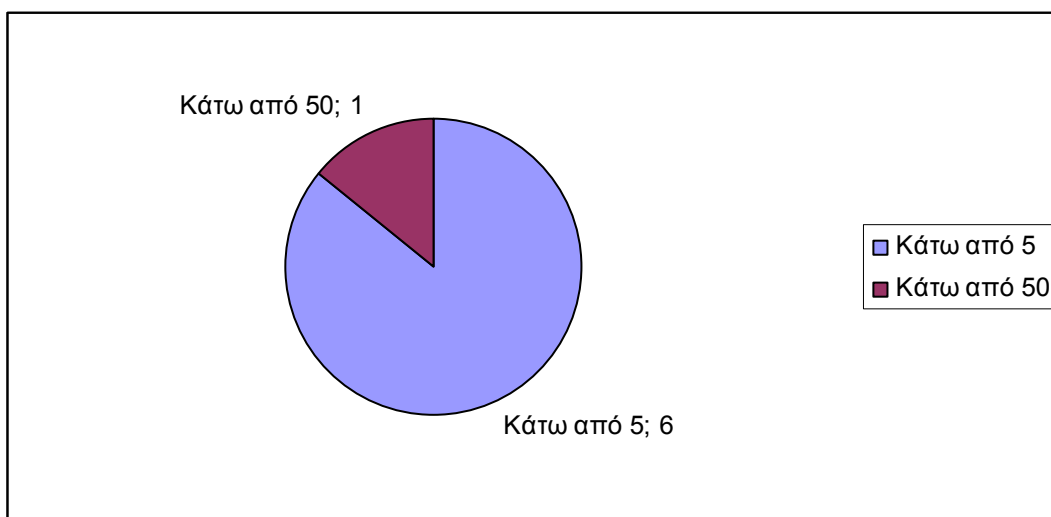

Ερώτηση 19^η

Πόσοι μετανάστες συμμετείχαν σε προγράμματα στήριξης της απασχόλησης κατά το τρέχον έτος;

Έξι δήμοι δήλωσαν ότι λιγότεροι από πέντε μετανάστες συμμετείχαν σε προγράμματα στήριξης της απασχόλησης κατά το τρέχον έτος ενώ ένας δήμος δήλωσε ότι λιγότεροι από πενήντα μετανάστες συμμετείχαν.

Διάγραμμα 8.18 - Συμμετοχή μεταναστών σε προγράμματα στήριξης της απασχόλησης

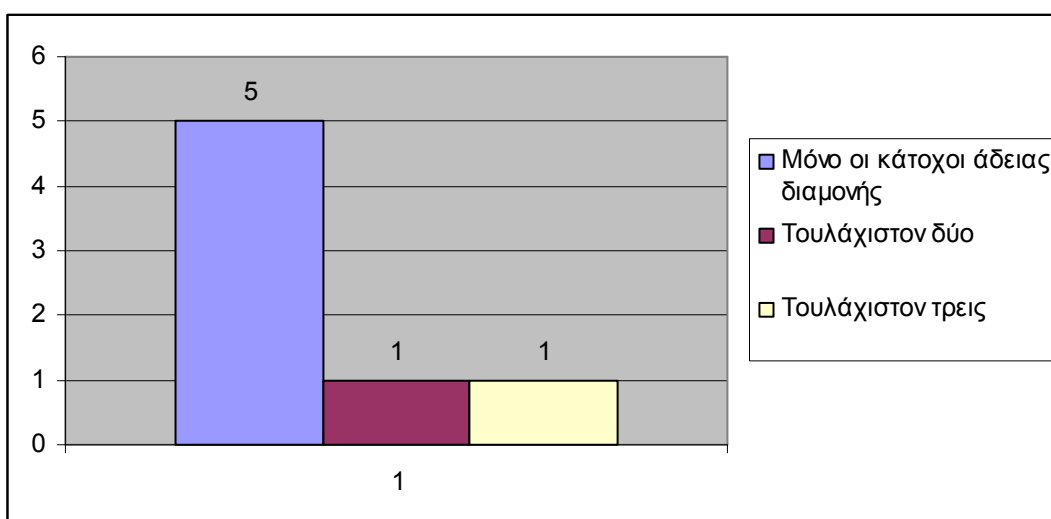
Φύλαξη παιδιών

Ερώτηση 20^η

Ποιες κατηγορίες μεταναστών έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες φύλαξης παιδιών σε δημοτικούς σταθμούς; α) κάτοχοι νόμιμης άδειας παραμονής, β) αιτούντες άσυλο, γ) άλλες κατηγορίες, δ) παράτυποι μετανάστες

Πέντε δήμοι δήλωσαν ότι μόνο οι κάτοχοι νόμιμης άδειας παραμονής έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες φύλαξης παιδιών σε δημοτικούς σταθμούς, ένας δήμος δήλωσε ότι δύο κατηγορίες μεταναστών έχουν πρόσβαση και τέλος ένας δήμος δήλωσε ότι τρεις κατηγορίες μεταναστών έχουν πρόσβαση.

Διάγραμμα 8.19 - Πρόσβαση κατηγοριών μεταναστών στις υπηρεσίες φύλαξης παιδιών

Υπηρεσίες Υγείας

Ερώτηση 21^η

Ποιοι από τις παρακάτω κατηγορίες έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας που παρέχει η Δημοτική Αρχή; α) οι νόμιμοι μετανάστες, β) οι αιτούντες άσυλο, γ) ευάλωτα άτομα (παιδιά, έγκυες, ασυνόδευτα, ΘΕΑ) , ακόμη και αν είναι παράτυποι μετανάστες, δ) όσοι χρειάζονται άμεση ιατρική μέριμνα ανεξάρτητα από το νομικό τους status καθεστώς

Τέσσερις δήμοι απάντησαν ότι πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας της Δημοτικής Αρχής έχουν τουλάχιστον δύο κατηγορίες μεταναστών ενώ τρεις δήμοι απάντησαν ότι τουλάχιστον τρεις κατηγορίες μεταναστών έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.

Διάγραμμα 8.20 - Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας

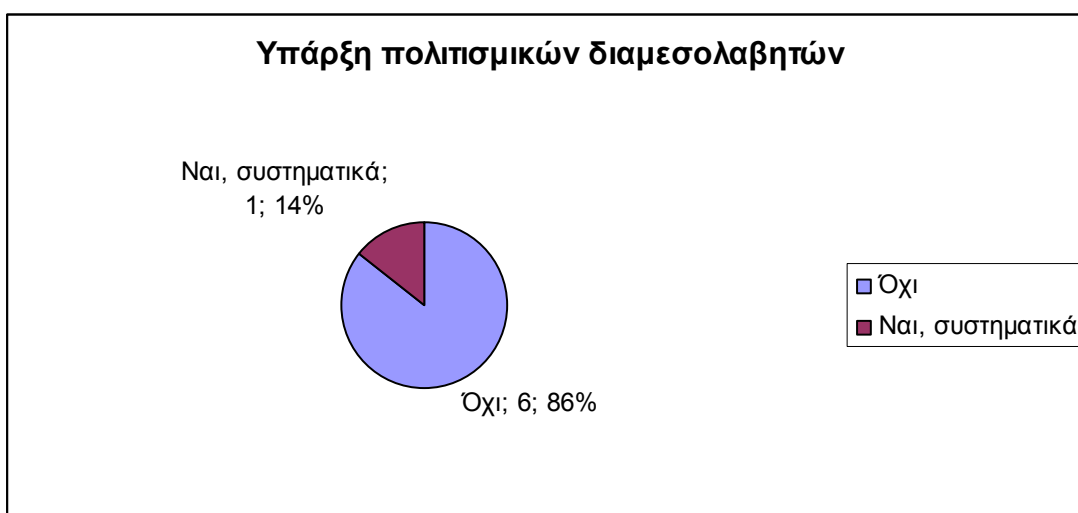

Ερώτηση 22^η

Μεριμνά η ΔΑ ώστε να υπάρχουν πολιτισμικοί διαμεσολαβητές κατά την παροχή των υπηρεσιών υγείας;

Έξι δήμοι απάντησαν ότι δεν υπάρχουν πολιτισμικοί διαμεσολαβητές και μόνο ένας απάντησε ότι υπάρχουν συστηματικά πολιτισμικοί διαμεσολαβητές.

Διάγραμμα 8.21 - Ύπαρξη πολιτισμικών διαμεσολαβητών

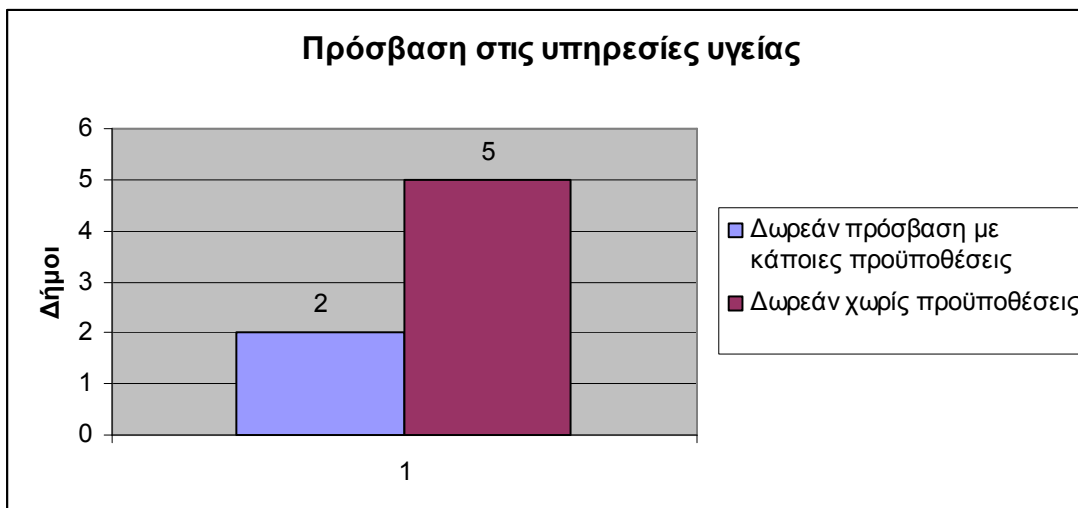

Ερώτηση 23η

Πρόσβαση των νόμιμων μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας του Δήμου

Πέντε δήμοι απάντησαν ότι η πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας των νόμιμων μεταναστών είναι δωρεάν και χωρίς προϋποθέσεις ενώ δύο δήλωσαν ότι είναι δωρεάν με κάποιες προϋποθέσεις.

Διάγραμμα 8.22 - Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας

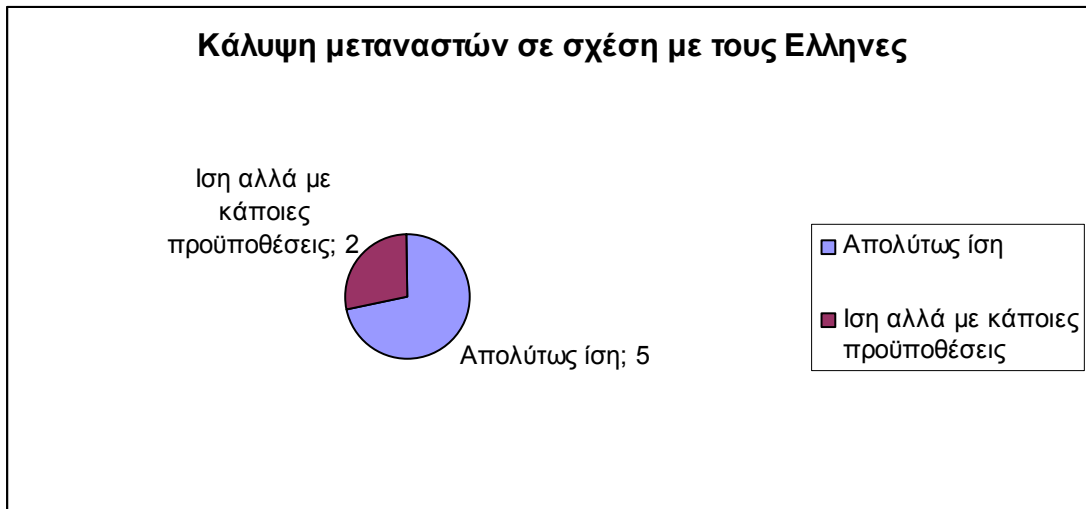

Ερώτηση 24^η

Κάλυψη των νόμιμων μεταναστών σε σχέση με τους Έλληνες πολίτες

Πέντε δήμοι απάντησαν ότι η κάλυψη των νόμιμων μεταναστών σε σχέση με τους Έλληνες πολίτες είναι απολύτως ίση ενώ δύο δήμοι απάντησαν ότι είναι ίση αλλά με κάποιες προϋποθέσεις.

Διάγραμμα 8.23 - Κάλυψη νομίμων μεταναστών σε σχέση με τους Έλληνες πολίτες

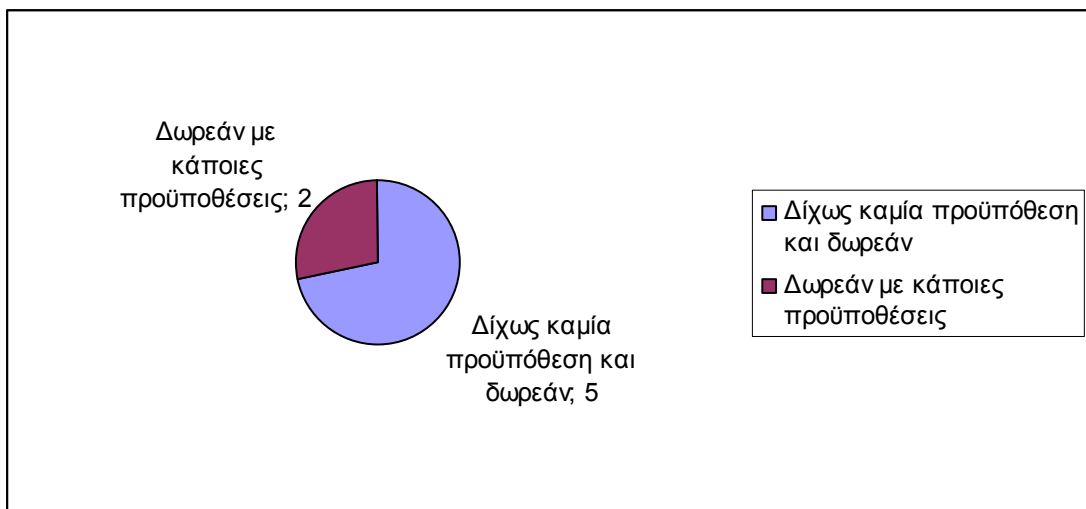

Ερώτηση 25^η

Πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στις υπηρεσίες υγείας του Δήμου

Πέντε δήμοι απάντησαν ότι η πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στις υπηρεσίες υγείας του Δήμου είναι δίχως καμία προϋπόθεση και δωρεάν ενώ δύο δήμοι απάντησαν ότι είναι δωρεάν με κάποιες προϋποθέσεις.

Διάγραμμα 8.24 - Πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στις υπηρεσίες υγείας

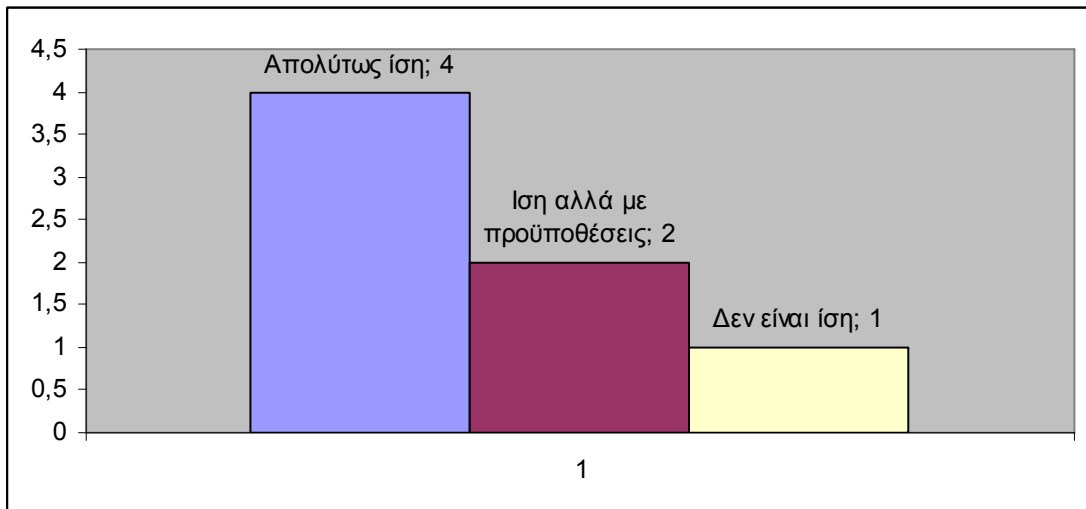

Ερώτηση 26¹

Κάλυψη των αιτούντων άσυλο σε σχέση με τους Έλληνες πολίτες

Τέσσερις δήμοι απάντησαν ότι οι αιτούντες άσυλο είναι απολύτως ίσοι με τους Έλληνες πολίτες, δύο δήμοι απάντησαν ότι είναι ίση αλλά με προϋποθέσεις και ένας δήμος απάντησε ότι δεν είναι ίση.

Διάγραμμα 8.25 - Κάλυψη των αιτούντων άσυλο σε σχέση με τους Έλληνες

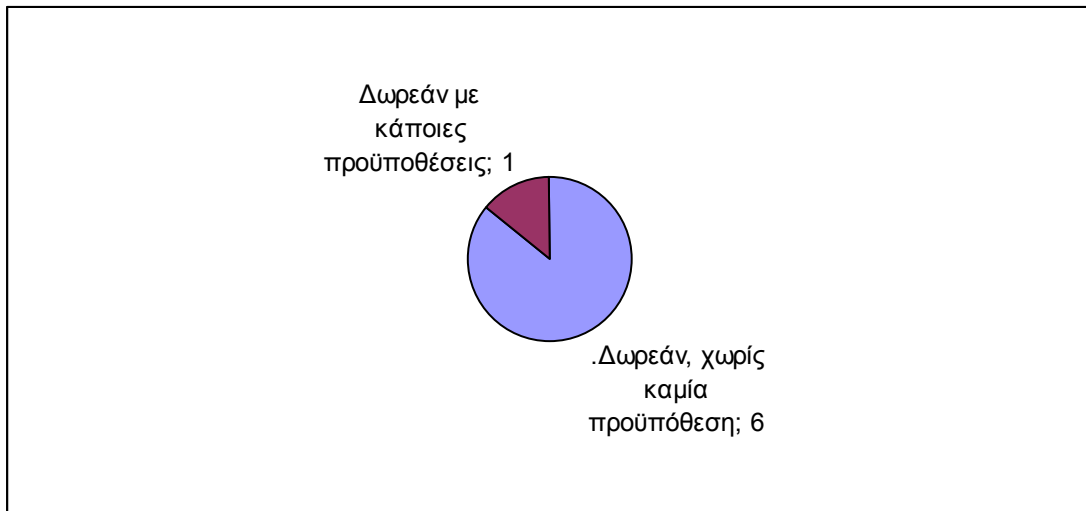

Ερώτηση 27¹

Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων στις υπηρεσίες υγείας του Δήμου

Έξι δήμοι απάντησαν ότι η πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων στις υπηρεσίες υγείας του Δήμου είναι δωρεάν χωρίς καμία προϋπόθεση ενώ ένας δήμος απάντησε ότι είναι δωρεάν με κάποιες προϋποθέσεις.

Διάγραμμα 8.26 - Πρόσβαση ευάλωτων ομάδων στις υπηρεσίες υγείας

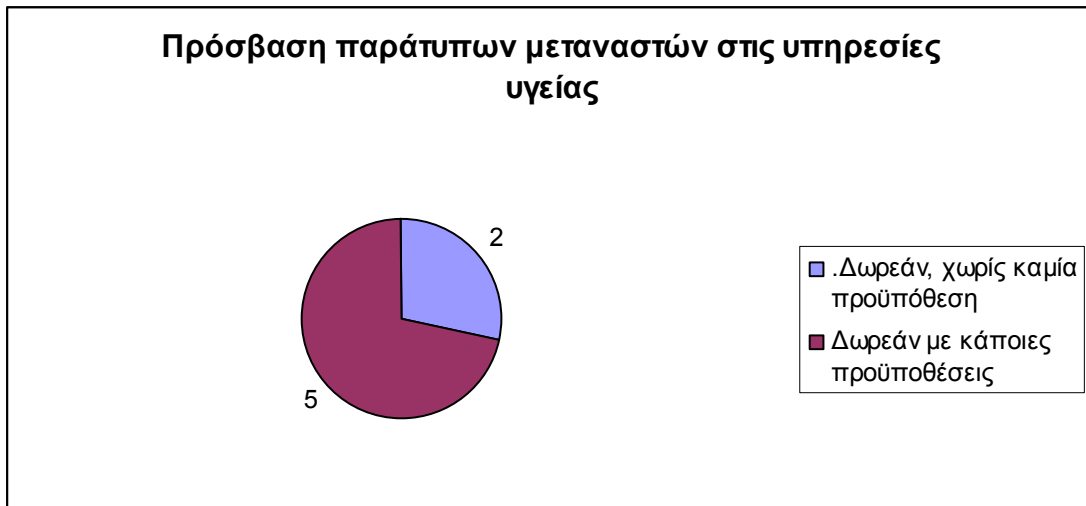

Ερώτηση 28η

Πρόσβαση των παράτυπων μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας του Δήμου

Πέντε δήμοι απάντησαν ότι η πρόσβαση παράτυπων μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας είναι δωρεάν αλλά με κάποιες προϋποθέσεις ενώ δύο απάντησαν ότι η πρόσβαση είναι δωρεάν χωρίς καμία προϋπόθεση.

Διάγραμμα 8.27 - Πρόσβαση παράτυπων μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας

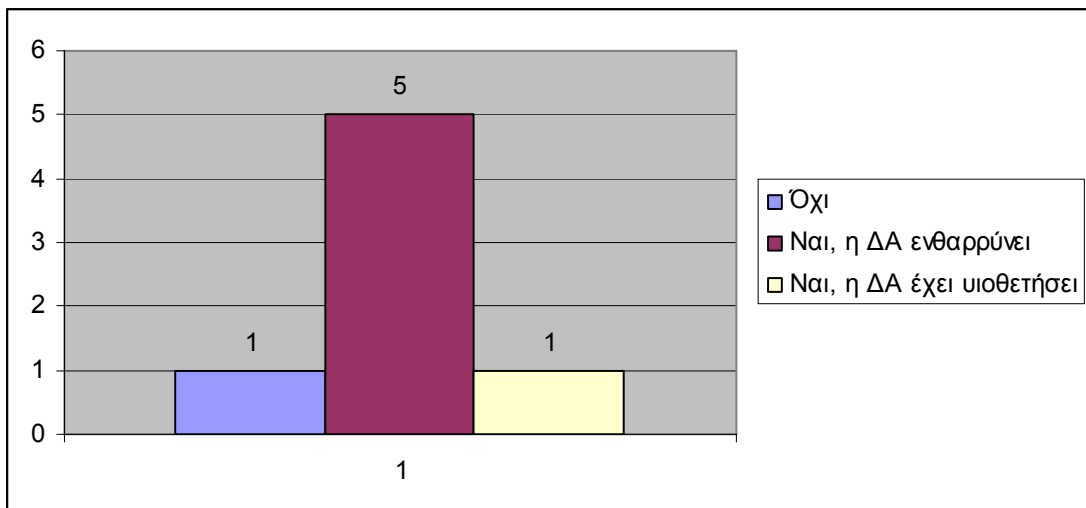

Ερώτηση 29^η

Προάγει η ΔΑ κάποια στάνταρτ που θα πρέπει να ακολουθεί η διοίκηση για να λάβει υπόψη τις πολιτισμικές διαφορές των μεταναστών στην παροχή υπηρεσιών υγείας;

Πέντε δήμοι απάντησαν ότι η ΔΑ ενθαρρύνει τους υπαλλήλους να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στις πολιτισμικές διαφορές των μεταναστών, δεν έχει ωστόσο υιοθετήσει κάποιο πρωτόκολλο σχετικά με το θέμα αυτό. Ένας δήμος απάντησε ότι η ΔΑ δεν έχει υιοθετήσει κάποιες προδιαγραφές στο πως οι υπάλληλοι στις υπηρεσίες υγείας να λαμβάνουν υπόψη τους τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των μεταναστών και τέλος ένας δήμος απάντησε ότι η ΔΑ έχει υιοθετήσει τέτοια στάνταρτ και επιμορφώνει τους υπαλλήλους της να τα ακολουθούν.

Διάγραμμα 8.28 - Πρότυπα για πολιτισμικές διαφορές

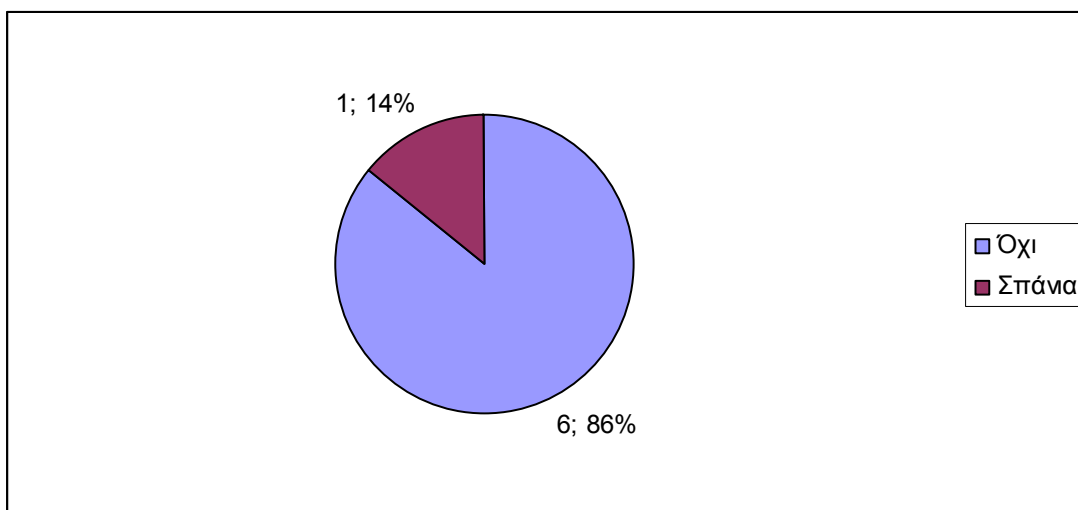

Ερώτηση 30^η

Συμμετέχουν πάροχοι υπηρεσιών ή/και οργανώσεις μεταναστών στη διαμόρφωση των δημοτικών αποφάσεων για τις υπηρεσίες υγείας;

Έξι δήμοι απάντησαν ότι δεν συμμετέχουν πάροχοι ή/και οργανώσεις μεταναστών στη διαμόρφωση των δημοτικών αποφάσεων για τις υπηρεσίες υγείας ενώ ένας απάντησε ότι συμμετέχουν μόνο σπάνια και ad hoc.

Διάγραμμα 8.29 - Συμμετοχή παρόχων υπηρεσιών στις δημοτικές αποφάσεις

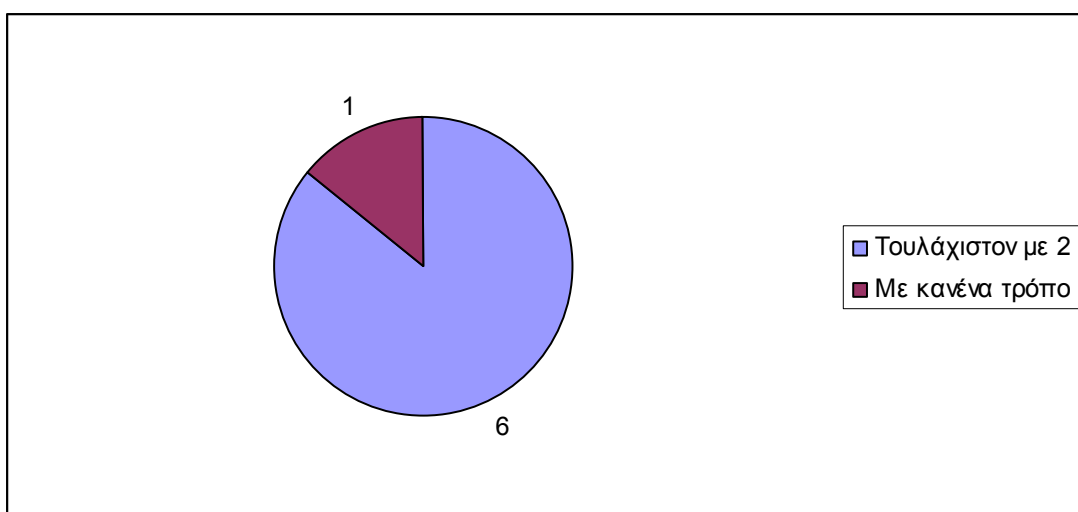
Εκπαίδευση και παιδί

Ερώτηση 31^η

Πως στηρίζει η Δημοτική Αρχή τη σχολική εκπαίδευση για οικογένειες χαμηλού εισοδήματος και/ή μετανάστες; α) μέσα από προγράμματα φροντιστηριακά, β) προγράμματα και δράσεις ενημέρωσης των γονέων, γ) μέσα από προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων, δ) άλλο

Έξι δήμοι απάντησαν ότι στηρίζουν τη σχολική εκπαίδευση για οικογένειες χαμηλού εισοδήματος και/ή μετανάστες με τουλάχιστον δύο προγράμματα/ δράσεις ενώ ένας δήμος απάντησε ότι δεν τα στηρίζει καθόλου.

Διάγραμμα 8.30 - Στήριξη εκπαίδευσης μέσω προγραμμάτων

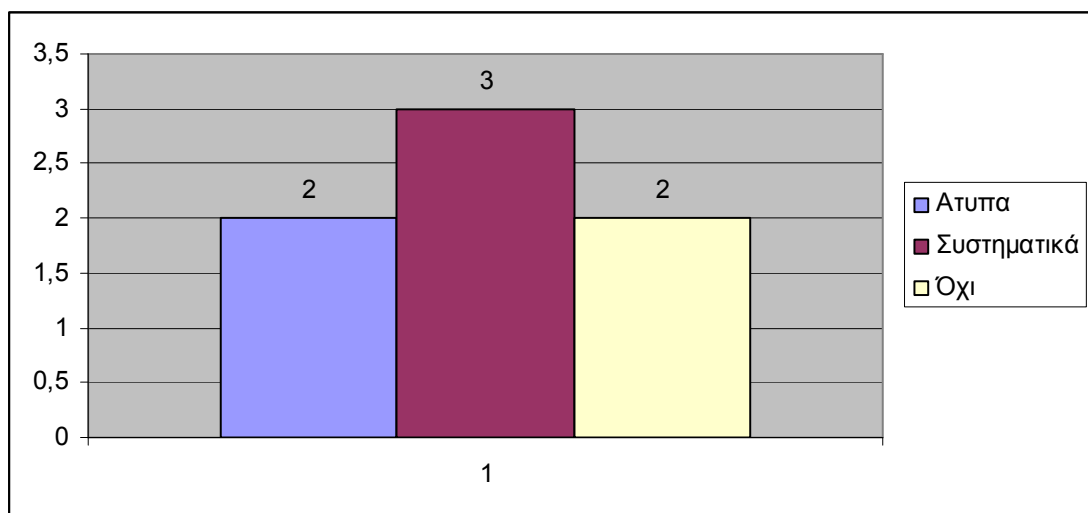

Ερώτηση 32^η

Επιχειρεί η ΔΑ να διασφαλίσει τη συμμετοχή παιδιών μεταναστών στις δράσεις που οργανώνει για το παιδί (π.χ. κατασκηνώσεις ή summer camps, θερινά σχολεία, κλπ.);

Τρεις δήμοι απάντησαν ότι συστηματικά διασφαλίζουν τη συμμετοχή παιδιών μεταναστών στις δράσεις που οργανώνουν για τα παιδιά, δύο δήμοι απάντησαν ότι δεν διασφαλίζουν τη συμμετοχή και δύο απάντησαν ότι διασφαλίζουν τη συμμετοχή άτυπα και όταν είναι εφικτό.

Διάγραμμα 8.31 - Συμμετοχή σε παιδικές δράσεις για παιδιά μεταναστών

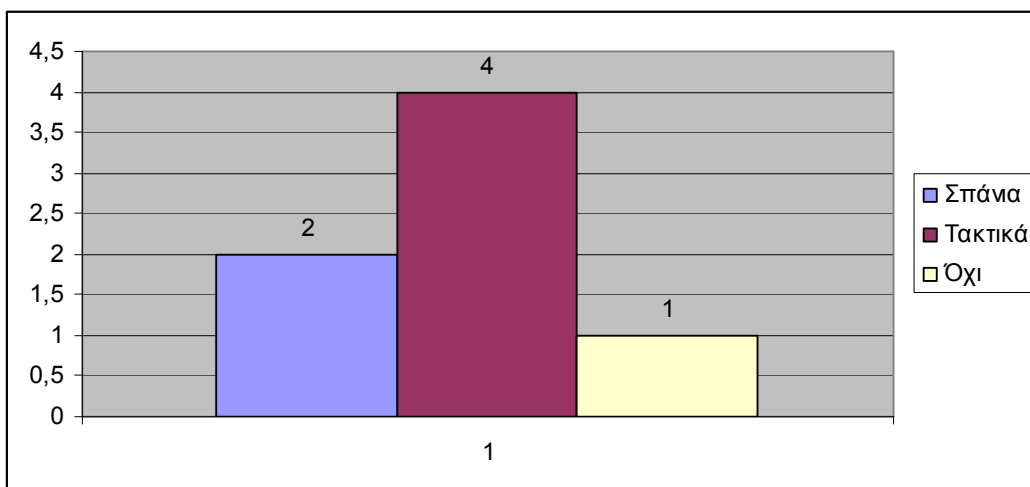

Ερώτηση 33^η

Υλοποιεί ο Δήμος προγράμματα στήριξης και βοήθειας μεταναστών μαθητών στο σχολείο;

Τέσσερις δήμοι απάντησαν ότι τακτικά και συστηματικά προσφέρουν προγράμματα στήριξης και βοήθειας μεταναστών μαθητών στο σχολείο. Δύο δήμοι απάντησαν ότι σπάνια προσφέρουν τέτοια προγράμματα ενώ ένας δεν προσφέρει καθόλου.

Διάγραμμα 8.32 - Προγράμματα στήριξης μεταναστών μαθητών

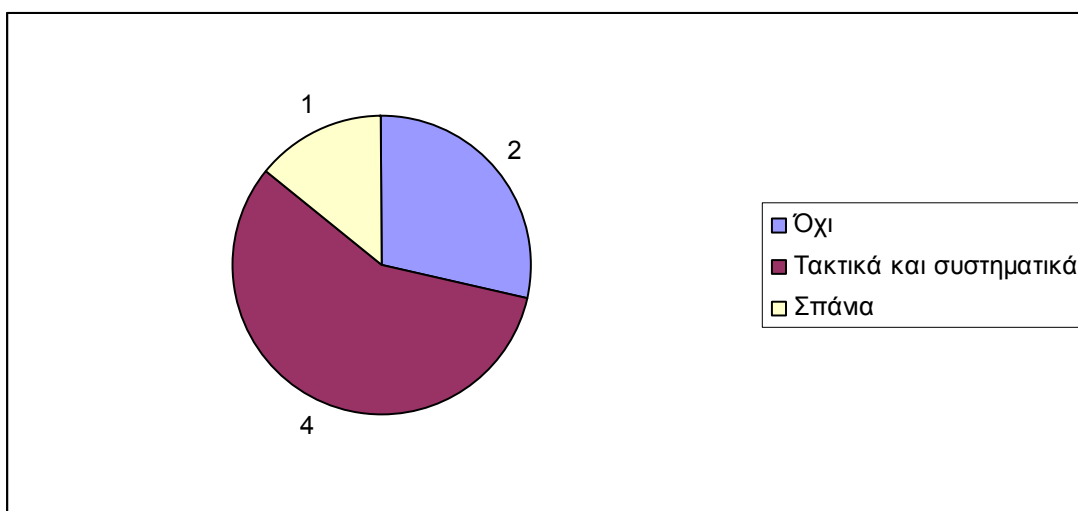

Ερώτηση 34^η

Υλοποιεί ο Δήμος προγράμματα αθλητισμού όπου μπορούν να συμμετέχουν και παιδιά μεταναστών;

Τέσσερις δήμοι απάντησαν ότι τακτικά και συστηματικά υλοποιεί προγράμματα αθλητισμού όπου μπορούν να συμμετέχουν και παιδιά μεταναστών, δύο δήμοι απάντησαν ότι δεν υλοποιούν ενώ ένας δήμος απάντησε ότι σπάνια υλοποιεί τέτοια προγράμματα.

Διάγραμμα 8.33 - Προγράμματα αθλητισμού για παιδιά μεταναστών

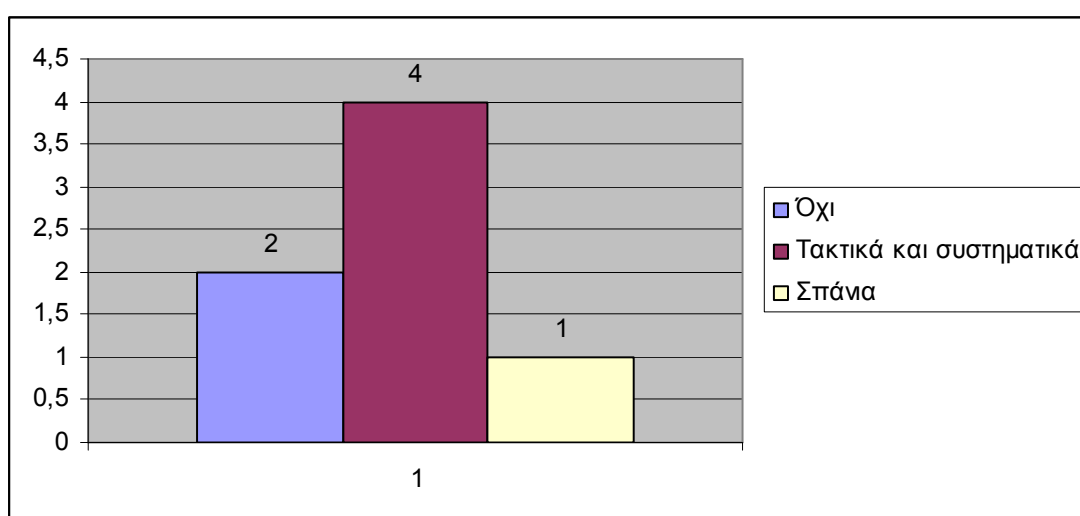

Ερώτηση 35η

Υλοποιεί ο Δήμος προγράμματα εξωσχολικά όπου μπορούν να συμμετέχουν και παιδιά μεταναστών;

Τέσσερις δήμοι απάντησαν ότι ο δήμος υλοποιεί τακτικά και συστηματικά προγράμματα εξωσχολικά όπου μπορούν να συμμετέχουν και παιδιά μεταναστών ενώ δύο απάντησαν ότι δεν υλοποιούν καθόλου τέτοια προγράμματα ενώ ένας απάντησε ότι υλοποιεί σπάνια τέτοια προγράμματα.

Διάγραμμα 8.34 - Υλοποίηση εξωσχολικών προγραμμάτων και για παιδιά μεταναστών

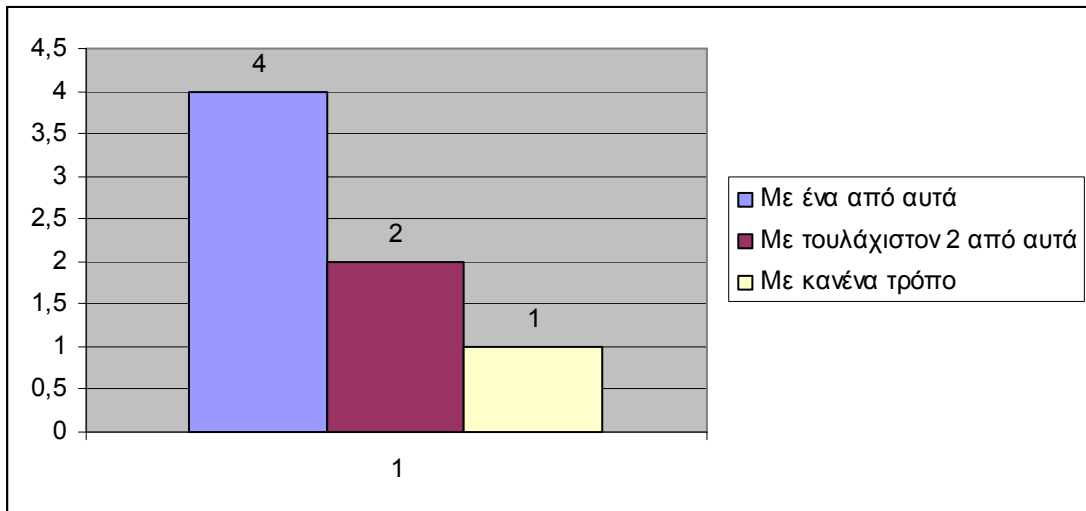

Ερώτηση 36η

Πως διασφαλίζεται η ίση πρόσβαση και μη διάκριση των αλλοδαπών μαθητών σε προγράμματα σχολικής στήριξης; α) μέσα από την ενημέρωση στις γειτονιές, β) μέσα από μία σαφή πολιτική ισότητας, γ) μέσα από θετικές δράσεις για την πλήρωση κάποιων θέσεων από παιδιά μεταναστών

Τέσσερις δήμοι απάντησαν ότι η ίση πρόσβαση και μη διάκριση των αλλοδαπών μαθητών σε προγράμματα σχολικής στήριξης διασφαλίζεται με μία από τις προαναφερθείσες δράσεις, δύο απάντησαν ότι διασφαλίζεται με δύο από αυτές τις δράσεις και ένας δήμος απάντησε ότι με κανένα τρόπο δεν διασφαλίζεται η ίση πρόσβαση.

Διάγραμμα 8.35 - Ιση πρόσβαση και μη διάκριση των αλλοδαπών μαθητών

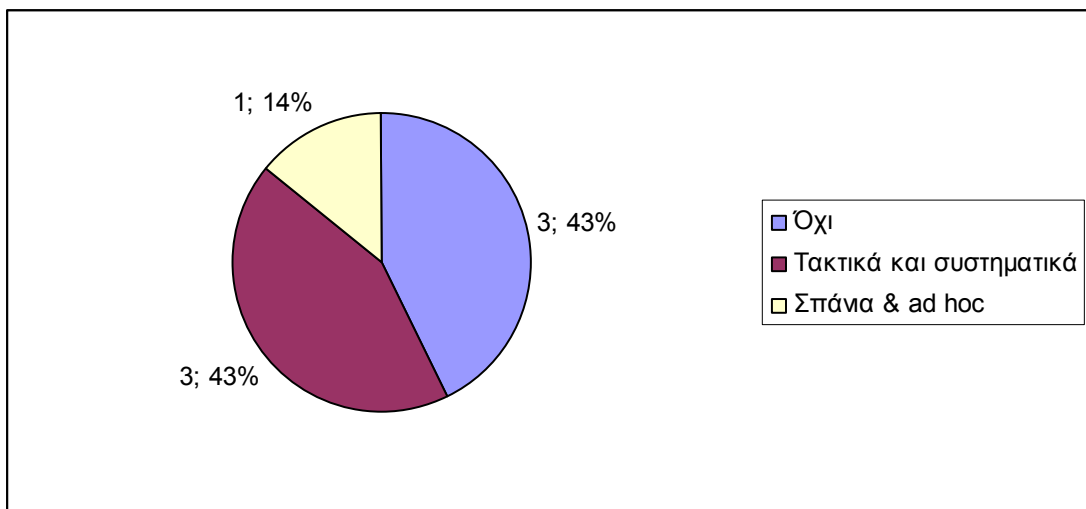

Ερώτηση 37η

Παρέχει ο Δήμος ενημέρωση σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα και τις προϋποθέσεις πρόσβασης στην κάθε βαθμίδα;

Τρεις δήμοι απάντησαν ότι δεν ενημερώνουν, τρεις ότι ενημερώνουν τακτικά και συστηματικά ενώ ένας δήμος απάντησε ότι ενημερώνει σπάνια & ad hoc.

Διάγραμμα 8.36 - Ενημέρωση για το εκπαιδευτικό σύστημα

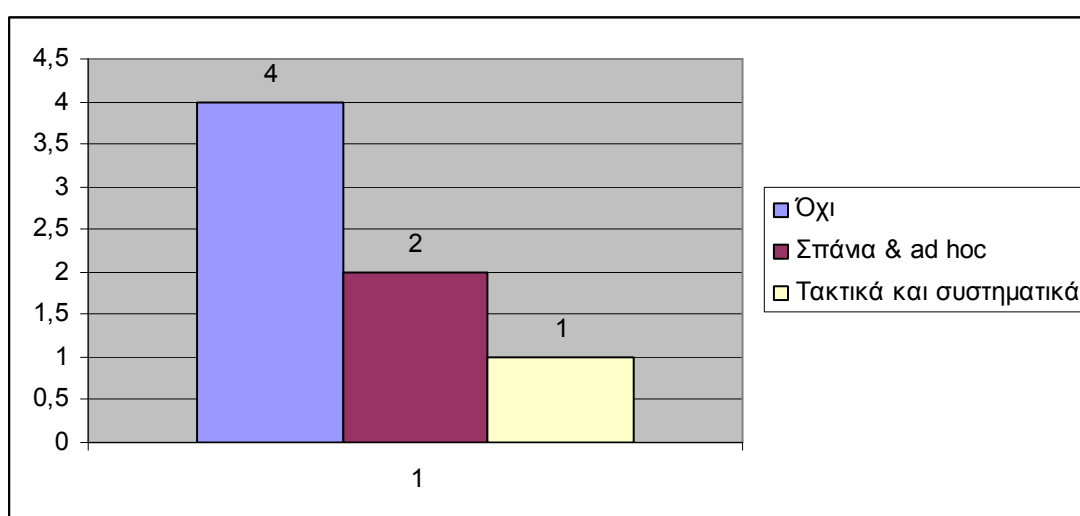

Ερώτηση 38η

Επιχειρεί με δράσεις και μέτρα ο Δήμος να ενισχύσει τη συμμετοχή των μεταναστών γονέων στο σχολικό περιβάλλον;

Τέσσερις δήμοι απάντησαν ότι δεν έχουν δράσεις και μέτρα για την ενίσχυση και συμμετοχή των μεταναστών γονέων στο σχολικό περιβάλλον, δύο απάντησαν ότι έχουν σπάνια & ad hoc ενώ ένας απάντησε ότι τακτικά και συστηματικά ενισχύει τη συμμετοχή των μεταναστών γονέων στο σχολικό περιβάλλον.

Διάγραμμα 8.37 - Δράσεις για ενίσχυση της συμμετοχής των μεταναστών γονέων

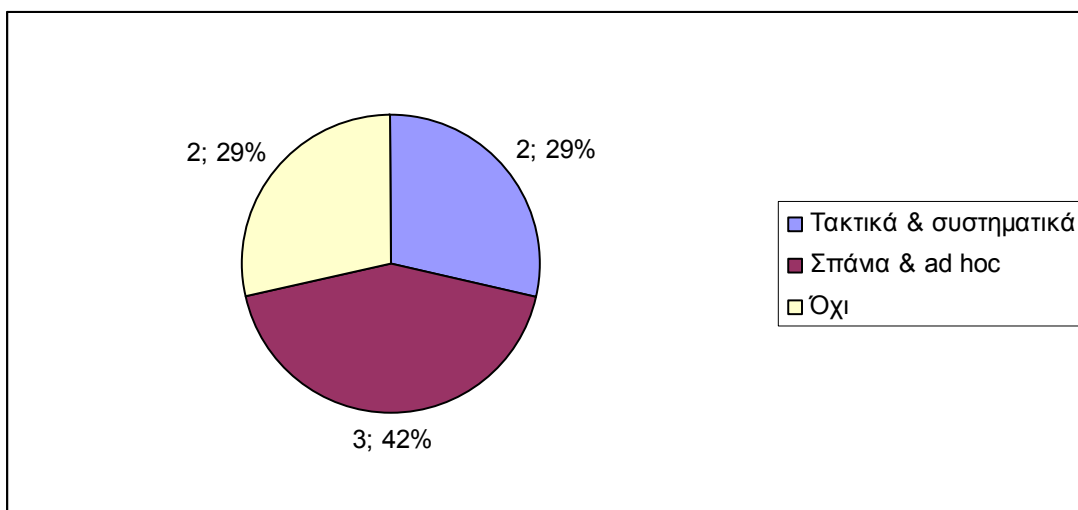
Διδασκαλία ελληνικής γλώσσας

Ερώτηση 39η

Οργανώνει ο δήμος μαθήματα εκμάθησης ελληνικών σε μετανάστες;

Τρεις δήμοι απάντησαν ότι οργανώνουν μαθήματα εκμάθησης ελληνικών σε μετανάστες σπάνια & ad hoc. Δύο δήμοι απάντησαν ότι οργανώνουν μαθήματα τακτικά και συστηματικά ενώ οι υπόλοιποι δύο απάντησαν ότι δεν διοργανώνουν καθόλου μαθήματα.

Διάγραμμα 8.38 - Οργάνωση μαθημάτων εκμάθησης ελληνικών

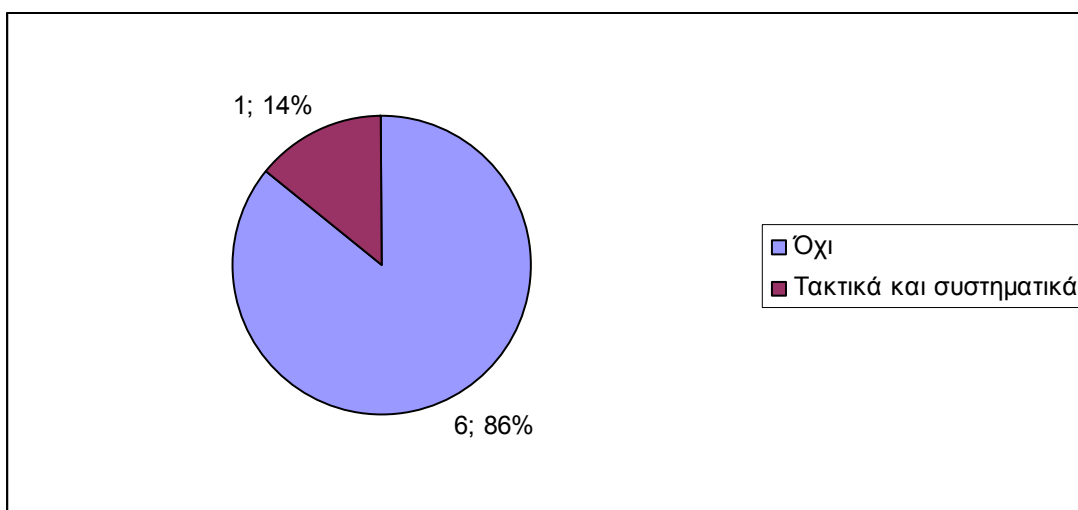

Ερώτηση 40η

Αναθέτει η ΔΑ σε ΜΚΟ να διδάξουν σε αλλοδαπούς μαθήματα Ελληνικών; Η συνεργάζεται/ παρέχει στήριξη σε ΜΚΟ που να διδάσκουν ελληνικά;

Έξι δήμοι απάντησαν ότι δεν αναθέτουν σε ΜΚΟ τη διδασκαλία σε αλλοδαπούς μαθημάτων Ελληνικών ενώ ένας δήμος απάντησε ότι αναθέτει τακτικά και συστηματικά.

Διάγραμμα 8.39 - Ανάθεση μαθημάτων Ελληνικής σε αλλοδαπούς μέσω ΜΚΟ

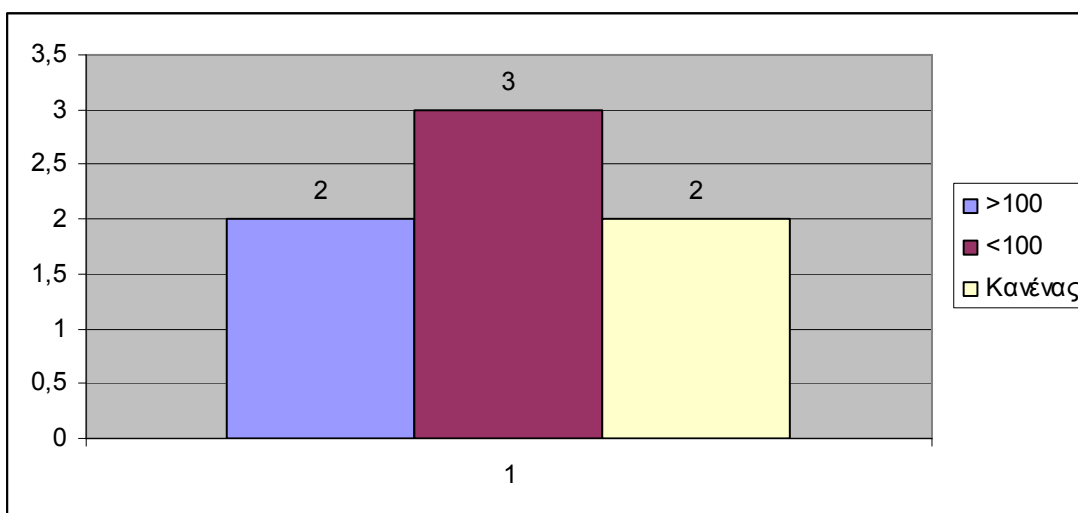

Ερώτηση 41η

Πόσοι μετανάστες συμμετείχαν σε προγράμματα εκμάθησης Ελληνικών;

Τρεις δήμοι ανέφεραν ότι λιγότεροι από 100 μετανάστες συμμετείχαν σε προγράμματα εκμάθησης Ελληνικών, δύο ανέφεραν ότι αυτοί που συμμετείχαν ήταν περισσότεροι από 100 ενώ δύο δήμοι ανέφεραν ότι κανένας μετανάστης δεν συμμετείχε σε πρόγραμμα εκμάθησης Ελληνικών.

Διάγραμμα 8.40 - Συμμετοχή μεταναστών σε προγράμματα εκμάθησης Ελληνικών

8.2 Σχολιασμός αποτελεσμάτων

Σχετικά με την πολιτική διάσταση της ένταξης η πλειοψηφία των δήμων δεν ενθαρρύνει την πολιτική συμμετοχή τους. Δεν παραχωρεί δομές για την οργάνωση των μεταναστών ή στηρίζει οικονομικά τέτοιες οργανώσεις.

Σε επίπεδο νομικής υποστήριξης των μεταναστών τα αποτελέσματα είναι σαφώς καλύτερα. Πάνω από το 70% δήμων παρέχουν ενημέρωση και παροχή συμβουλών σε μετανάστες για την απόκτηση ιθαγένειας, άδειας εργασίας και άδειας παραμονής. Τα θεσπισμένα από τον νόμο Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών να μεν υπάρχουν σε κάθε δήμο και οι μετανάστες εκπροσωπούνται ισάξια, αλλά στην συντριπτική τους πλειοψηφία δεν συνεργάζονται συστηματικά με το δήμο ενώ οι ίδιοι οι δήμοι αναφέρουν ότι δεν επαρκούν τα υπάρχοντα κονδύλια. Κάθε δήμος δείχνει να εφαρμόζει την αρχή της ισότητας και μη διακρίσεων ενώ οι περισσότεροι δήμοι διαθέτουν ειδικό γραφείο διαμεσολάβησης που εξασφαλίζει την επιβολή τους.

Η κοινωνική διάσταση των υπηρεσιών των δήμων, που ενδιαφέρει και περισσότερο την παρούσα εργασία, δείχνει τις μεγαλύτερες διακυμάνσεις. Η ενημέρωση των μεταναστών από τη δημοτική αρχή για τις παρεχόμενες κοινωνικές υπηρεσίες είναι περίπου στους μισούς δήμους συστηματική ενώ στους υπόλοιπους σπάνια ή ανύπαρκτη.

Η πλειοψηφία των δήμων διοργανώνει προγράμματα κατάρτισης, προσωρινής απασχόλησης & επιχειρηματικότητας αλλά ο αριθμός των μεταναστών που συμμετέχουν είναι απογοητευτικός. Έξι (6) από τους επτά (7) δήμους έχουν εκπαιδεύσει ή απασχολήσει λιγότερα από πέντε (5) άτομα και μόνο ένας πάνω από πενήντα (50), ενώ δεν έχουν πρόσβαση σε αυτά σε όλους τους δήμους όλες οι κατηγορίες των μεταναστών αλλά μόνο οι νόμιμοι ή οι αιτούντες άσυλο.

Οι κοινωνικές υπηρεσίες της φύλαξης παιδιών και των υπηρεσιών υγείας παρέχονται στην πλειοψηφία τους σε νόμιμους μετανάστες ή αιτούντες άσυλο από σχεδόν όλους τους δήμους και οι υπηρεσίες είναι ακριβώς οι ίδιες με τους γηγενείς πολίτες, αν και σε κάποιες περιπτώσεις με προϋποθέσεις. Στην περίπτωση των ευάλωτων παράτυπων μεταναστών, εγκύων, θυμάτων εμπορίας ή οροθετικών η πρόσβαση είναι απεριορίστη δωρεάν, ενώ σε απλούς παράτυπους μετανάστες είναι δωρεάν υπό προϋποθέσεις. Μόνο ένας δήμος δήλωσε συνεργασία με Μη

Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) για την παροχή υπηρεσιών υγείας. Στον τομέα της εκπαίδευσης, οι περισσότεροι δήμοι προσφέρουν σχολική εκπαίδευση σε παιδιά μεταναστών, εξωσχολικά προγράμματα και αθλητικές δραστηριότητες αλλά σε άλλες δράσεις του δήμου.

Δεν θα μπορούσε να μη γίνει αναφορά σε ένα δήμο ο οποίος σχεδόν σε όλες τις διαστάσεις παροχής υπηρεσιών σε μετανάστες φάνηκε ότι δεν είχε καμία απολύτως υποδομή, παροχή βοήθειας ή υποστήριξης με κάποιο τρόπο. Εκτός βέβαια από αυτά που επιβάλλονται από την κεντρική διακυβέρνηση (ΣΕΜ και πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας για νόμιμους μετανάστες).

Συμπεράσματα - Συζήτηση

Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν δυστυχώς τη βιβλιογραφία για την ανυπαρξία ολοκληρωμένου σχεδίου ένταξης των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες μέσω δράσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης (Βαρουξή & Σαρρή, 2014, Anagnostou et al, 2016). Κανένας δήμος από τους ερωτηθέντες δεν έχει εκπονήσει ένα τέτοιο σχέδιο. Δεν μπορεί όμως να υπάρξει γενίκευση στην ελλαδική επικράτεια καθώς το δείγμα είναι πολύ μικρό και υπάρχουν περιορισμοί στην εγκυρότητα του ερευνητικού εργαλείου, και από το γεγονός ότι οι διαστάσεις της μεταναστευτικής πολιτικής δεν μπορεί να είναι αρμοδιότητα ενός μόνο ατόμου σε κάθε δήμο ώστε να παρασχεθούν και οι αντίστοιχες απαντήσεις.

Σε γενικές γραμμές οι τομείς στους οποίους δείχνουν να υστερούν οι δήμοι είναι στην πολιτική εκπροσώπηση των μεταναστών, στην έλλειψη χρηματοδότησης των ΣΕΠ, υποεκπροσώπησης των μεταναστών σε αυτά και στη χρηματοδότηση και οργάνωση προγραμμάτων εκπαίδευσης και απασχόλησης για τους μετανάστες. Και οι αυτές παράμετροι έχουν αποδειχθεί πολύ σημαντικές για την ομαλή ένταξη των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες (Bosswick et al, 2007, Penninz, 2009, Βαρουξή & Σαρρή, 2014, Anagnostou et al, 2016). Σε νομικό και κοινωνικό επίπεδο οι δήμοι δείχνουν να διαθέτουν κάποιο υποτυπώδες σχέδιο δράσης για κάποιες βασικές υπηρεσίες, όπως πρόσβαση σε δομές υγείας, φύλαξης παιδιών, εκπαίδευσης παιδιών, χωρίς να υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ μεταναστών και γηγενών πολιτών, αλλά όχι συστηματικά και με οργανωμένο τρόπο. Η πρόθεση επομένως υπάρχει αλλά υπάρχουν αδυναμίες στην εξεύρεση πόρων, οργάνωσης των υπηρεσιών, ενημέρωσης των μεταναστών αλλά και συνεργασίας με ΜΚΟ στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης.

Η συνεισφορά της παρούσης εργασίας στη γνώση είναι κυρίως μέσω της επιβεβαίωσης ότι το ερευνητικό εργαλείο LOMIGRAS δείχνει να είναι αξιόλογος τρόπος μέτρησης της αποτελεσματικότητας του τρόπου δράσης της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ένταξη των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες. Αναμένεται όμως και η επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων από μελλοντικές έρευνες οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι κάθε δήμος έχει διαφορετικές δομές και υπευθύνους για κάθε διάσταση που μετρά το εργαλείο. Πέρα από την μέτρηση της αξιοπιστίας του εργαλείου όμως, αν ληφθούν υπόψη τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα

προκύπτουν ενδιαφέροντες πληροφορίες και συμπεράσματα που μπορούν να βοηθήσουν τόσο τους δήμους να οργανώσουν καλύτερα τις δομές τους, αλλά χρησιμεύουν και στην πληροφόρηση της κεντρικής διακυβέρνησης για τα μέχρι τώρα αποτελέσματα της τοπικής αυτοδιοίκησης σε αυτόν τον τομέα που θα βοηθήσουν στον περαιτέρω σχεδιασμό της μεταναστευτικής πολιτικής.

Η μετανάστευση άλλωστε είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο έχει πολλές διαστάσεις και είναι σύνθετο ως εκ τούτου η διαχείρισή του δεν είναι εύκολη. Όσον αφορά την επιτυχημένη ένταξη των μεταναστών, εν τούτοις, η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι δεν υπάρχει κάποιο επιτυχημένο πρότυπο το οποίο μπορεί να ακολουθήσει μία χώρα. Ωστόσο, η Ελλάδα μπορεί να δημιουργήσει τη δική της πολιτική και πρακτικές πάντα όμως σε συντονισμό με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Από τις μέχρι τώρα δράσεις της μπορεί κάποιος να συμπεράνει ότι ως εθνικό μοντέλο για την ένταξη και την ενσωμάτωση των μεταναστών χρησιμοποιεί αυτό που εφαρμόζεται στην Ολλανδία και στη Σουηδία που είναι αυτό του σεβασμού της πολυπολιτισμικότητας, σε αντίθεση με το γαλλικό και αμερικανικό μοντέλο που είχε εφαρμοσθεί στο παρελθόν, αυτό της αφομοίωσης. Αυτό που φαίνεται όμως είναι ότι όλες οι πολιτικές, τόσο της κεντρικής διακυβέρνησης όσο και της τοπικής αυτοδιοίκησης ασθμαίνουν σε μεγάλο βαθμό. Σημαντικά προβλήματα στην άσκηση μεταναστευτικής πολιτικής από τους δήμους, και πιο συγκεκριμένα όσο αφορά την ομαλή ένταξη των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες, αποτελούν η υποχρηματοδότηση, η έλλειψη αρμοδιοτήτων ή οι επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες με την κεντρική διακυβέρνηση, η ελλιπής οργάνωση, η ατομία στον προγραμματισμό δράσεων για μετανάστες και η υπολειτουργία των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ). Ο βαθμός στον οποίο συνεισφέρουν οι δήμοι ή η κεντρική διακυβέρνηση στη γενεσιουργό αιτία των παρακάτω προβλημάτων, δεν είναι σαφής λόγω ανύπαρκτης αξιολόγησης των επιδόσεων της μεταναστευτικής πολιτικής γενικότερα. Η πολιτική της Ελλάδας παλαιότερα ήταν αποσπασματική ενώ σήμερα διακρίνεται από πανικό και προχειρότητα.

Κάτι που θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα είναι ότι τόσο το εργαλείο LOMIGRAS που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα, όσο και το εργαλείο MIPEX που χρησιμοποιείται σε πολλές χώρες για την μέτρηση της ένταξης των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες, έχουν σχεδιαστεί για μετανάστες με εντελώς άλλου τύπου

χαρακτηριστικά σε σχέση με τους οικονομικούς μετανάστες και πρόσφυγες που κατακλύζουν την Ευρώπη τα τελευταία χρόνια, και οι οποίοι έχουν εντελώς διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά και αξίες με αυτές που εκπροσωπεί η ιδέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό κάνει το πρόβλημα ακόμα πιο περίπλοκο για τις χώρες υποδοχής και πολλαπλασιάζει τις δυσκολίες για την ομαλή ένταξη των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες, σε τέτοιο βαθμό που καμία χώρα από μόνη της δε φαίνεται ικανή να ανταπεξέλθει. Μόνη λύση φαντάζει μία κοινή ευρωπαϊκή πολιτική, δίκαιη και δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη.

Βιβλιογραφία

Ξένη

- Anagnostou, D., Kontogianni, A., Skleparis, D., Tzogopoulos, G. (2016). *Local Government and Migrant Integration in Greece*, Athens : ELIAMEP.
- Baldwin-Edwards, M. (2004), *Immigration into Greece, 1990-2003: A southern European paradigm?* UNECE, Mediterranean Migration Observatory (MMO), Panteion University, Athens.
- Battu, H. and Y. Zenou (2010), Oppositional identities and employment for ethnic minorities. Evidence for England, *Economic Journal* 120, F52-F71.
- Bosswick, W., D. Lüken-Klaßen & F. Heckmann (2007), Housing and integration of migrants in Europe. European Parliament, www.eurofound.europa.eu
- Creswell, J. (2016), *Η έρευνα στην εκπαίδευση – Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*, Εκδοτικός Όμιλος Ίων, Αθήνα
- Hugo, B. (2008), *EU Migration Policy: An A-Z*. London: Center for European Reform.
- Carrera, S. (2006a), *Integration of Immigrants versus Social Inclusion: A Typology of Integration Programmes in the EU*, in T. Balzacq and S. Carrera (eds), *Security versus Freedom: A Challenge for Europe's Future*, Aldershot: Ashgate Publishing, pp. 87-114.
- Casey, T. and C. Dustmann (2010), Immigrants' identity, economic outcomes, and the transmission of identity across generations, *Economic Journal* 120, F31-F51.
- Castles, S., Booth, H. and Wallace, T. (1984), *Here for good. Western Europe's New Ethnic Minorities*. London: Pluto Press.
- Cavounidis, J. (2004), *Migration to Greece from the Balkans*, *South Eastern Journal of Economics* 2, pp. 35-59
- Collett, E. (2008), *The proposed European Blue Card system: Arming for the Global War for Talent*. Migration Information source.
- Entzinger, H. & Biezeveld, R. (2003), *Benchmarking in Immigrant Integration*. Report for the European Commission.
- European Commission. 2007. *Remittance flows to and from the EU*. Eurostat. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Glytsos, N. (2005), *Stepping from illegality to legality and advancing towards integration: The case of Greece*, *IMR*, Vol 39 No 4 (Winter 2005), pp. 819-840
- Gropas R., Triandafyllidou, T. (2007), *Cultural Diversity in Greek Public and Political Discourses*, ELIAMEP.
- Hatziprokopiou, P. (2005), *Immigrants' Integration and Social Change: Greece as a multicultural society*. Paper presented at the 2nd LSE Symposium on Modern Greece, Current Social Science Research in Greece, LSE, European Institute, Hellenic Observatory.

- Hix, S., Noury, A. (2007). *Politics, Not Economic Interests: Determinants of Migration Policies in the European Union*. New York: Center for Migration Studies.
- Hugo, G. J. (1998), A New Paradigm of International Migration in Australia, *New Zealand Population Review*, 25, 1-2: 1-39
- Juzwiak, T., McGregor E. & Siegel M., (2014), Migrant and Refugee Integration in Global Cities – The role of cities and businesses, The Hague process on refugees and migration, Maastricht University
- Kaponio, T. & Borkert, M., (2010), *The Local Dimension of Migration Policymaking*, Amsterdam University Press
- Luedtke, A.(2009), *Uncovering European Union Immigration Legislation: Policy Dynamics and Outcomes*. International Organization for Migration.
- Park, R., E., (1950), *Race and Culture*. Glencoe, IL: Free Press
- Penninx, R. (2009) Decentralizing integration policies – Managing integration in cities, regions and localities, Policy Network, London
- Penninx, R. (2004), *Integration policies for Europe's immigrants: performance, conditions and challenges*. An expert paper for the Sachverständigenrat für Zuwanderung und Integration.
- Schnapper D., 1992, La relation à l'autre, Au coeur de la pensée sociologique, éditions Gallimard, Paris.
- Sen, A. (2001), Other People, British Academy Lecture.
- Vecoli, R.J. (1964), Comment. *Journal of American Ethnic History* 14, pp.76-81.
- Venieris, D., (2013), Crisis Social Policy and Social Justice, the case for Greece, Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, 69, London School of Economics
- Vermeulen, H.(2002), The second generation in Europe. Introduction. *International Migration Review* 37, pp. 965-986.
- Zaretsky, E., Znaniecki, F., Thomas, W.I. (1996), *The Polish Peasant in Europe and America: A Classic Work in Immigration History*. University of Illinois Press.

Ελληνική

- Βαρβιτσιώτης Ι.Μ., Καμπούρογλου Γ. (2006), *Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης*, Έκδοση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΕΛΚ-ΕΔ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- Βαρουξή, Χ., & Σαρρής, Ν., (2012), *Μετανάστευση και ένταξη: προκλήσεις και διακρίσεις*, στο Αφουξενίδης, Α, Σαρρής, Ν, & Τσακηρίδη, Ο, (2012), *Ένταξη των μεταναστών, απόψεις, πολιτικές πρακτικές*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα
- Βενιέρης, Δ., (2009), *Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικά Δικαιώματα, το τέλος των ύμνων*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- VPRC (2006), *Η ελληνική νομοθεσία για τη μετανάστευση: Η εξέλιξη μιας πολιτικής ελέγχου*, Ενότητα 1, μέρος β', Αθήνα.
- «Η κοινωνία έρμαιο των εγκληματιών», Έθνος της Κυριακής [Γνώμη] 15/3/2009
- ΕΚΚΕ (2008), *Θεσμικό πλαίσιο της μετανάστευσης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο*, (Σαρρής Ν.), Αθήνα.
- ΕΚΚΕ – Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής (2005), *Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2003 -2004*, Αθήνα.
- ΙΜΕΠΟ (2007), *Το ψυχοκοινωνικό προφίλ του μετανάστη και η ένταξή του*, European Profiles A.E., Αθήνα.
- ΙΜΕΠΟ (2004), *Στατιστικά Δεδομένα για τους Μετανάστες στην Ελλάδα*.
- ΙΝΕ / ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ (2003), *Μεταναστευτικές τάσεις και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική*, Αθήνα.
- Καλοφωλιάς, Κ (2011), *Το Μεταναστευτικό Ζήτημα στη Μεσόγειο*, εκδ. Μ. Σιδέρης, Αθήνα.
- Καρύδης, Β. (2004) «Προλεγόμενα» στο Σωτήρης Δημητρίου Μορφές Βίας. Αθήνα: Εκδόσεις Γαββάλας.
- Κάτσικας Χ. & Πολίτου Ε. (2005), *Εκτός “τάξης” το “διαφορετικό”*, Αθήνα: Gutenberg.
- Λαφαζάνη, Δ. (2004), *Νέα Μετανάστευση προς την Ελλάδα κατά την τελευταία εικοσαετία: Προσπάθεια για έναν πρώτο απολογισμό*. Πρακτικά του συνεδρίου, *Η Κοινωνική Αλλαγή στην Ελλάδα, από το 1980 ως το 2001*, Αθήνα, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Σεπτέμβριος 2004, σελ. 698-720.
- Μαγγανάς, Α. (2009), «Αν δεν ληφθούν μέτρα, το έγκλημα θα εκτοξευθεί ακόμα περισσότερο», Έθνος 16/2/2009.
- Μαρβάκης, Α. , Παρσανόγλου, Δ., & Παύλου, Μ. (Επιμ.) (2001). *Μετανάστες στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μουσούρου Λ. (2003), *Από τους Γκασταρμπαϊτέρ στο πνεύμα του Σέγκεν. Προβλήματα της σύγχρονης μετανάστευσης στην Ευρώπη*, Αθήνα, Gutenberg.
- Μπάγκαβος Χ. και Δ. Παπαδοπούλου, 2006, (επιμ.), *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*, Αθήνα, Gutenberg.

- Ναζάκης Χ., Χλέτσος Μ. (2003), *Μετανάστες και μετανάστευση*, Αθήνα: Πατάκης.
- Νεσφυγέ, Λ. (2004), Μία διάρρηξη κάθε 11 λεπτά, Νέα, Δευτέρα 24 Μαΐου 2004.
- Νικολακοπούλου - Στεφάνου, Η., (2008). *Ελληνικές και Ευρωπαϊκές προτεραιότητες πολιτικής για τον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης στο Καβουνίδη, Τ., Κόντης, Α., Λιανός, Θ., Φακιολάς, Ρ. (επιμέλεια), (2008). Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες- Πολιτικές- Προοπτικές, Τόμος Α' , Αθήνα: Εκδόσεις Ι.ΜΕ.ΠΟ,*
- Ουζούνη., Χ., Νακάκης, Κ., (2011), *Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των εργαλείων μέτρησης σε ποσοτικές μελέτες*, Νοσηλευτική, 50 (2), σ. 213-239
- Ρομπόλης, Σ., (2005). *Η μετανάστευση από και προς την Ελλάδα. Απολογισμοί και προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Διαδικτυακές Πηγές

EurActiv. (2011), *After Merkel, Cameron too says multiculturalism has failed*. EurActiv. Διαθέσιμο από: <http://www.euractiv.com/en/culture/merkel-cameron-multiculturalism-failed-news-501945>, Πρόσβαση [12 Φεβρουαρίου 2017]

Παράρτημα

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το παρόν ερωτηματολόγιο αφορά έρευνα η οποία πραγματοποιείται στα πλαίσια της εκπόνησης της διπλωματικής διατριβής, στο **Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών με τίτλο:**

« ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ »

από τον μεταπτυχιακό φοιτητή **Καββαδία Ανδρέα του Ιωάννη** και απευθύνονται στον υπεύθυνο/η μεταναστευτικής πολιτικής του δήμου σας.

Αποτελείται από απλές ερωτήσεις με απαντήσεις πολλαπλής επιλογής του οποίου η συμπλήρωση απαιτεί περίπου 15 με 20 λεπτά.

Στόχος του ερωτηματολογίου είναι η καταγραφή των μέχρι τώρα προσπαθειών του δήμου στην ομαλή ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία και απευθύνεται στον εκάστοτε υπεύθυνο για την μεταναστευτική πολιτική.

Εξασφαλίζεται η ανωνυμία των ερωτηθέντων ενώ δεν πρόκειται να αποκαλυφθεί ο δήμος από τον οποίο προέρχονται οι απαντήσεις.

Σας ευχαριστώ προκαταβολικά για το χρόνο σας,

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

B. ΝΟΜΙΚΗ – ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

B1. Διαμόρφωση πολιτικής του Δήμου για την ένταξη των μεταναστών

2. Έχει ο Δήμος εκπονήσει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για την ένταξη;

Ναι

(1)

Δεν έχει, αλλά έχει

επεξεργασμένες θέσεις

για την ένταξη σε

τουλάχιστον 1 τομέα

Τομέας: _____

(2)

Όχι

(3)

B2. Πολιτική ένταξη και συμμετοχή

3. Πόσο ενεργός είναι ο Δήμος συνολικά αναφορικά με την ένταξη των μεταναστών και την πολιτική συμμετοχή;

Αναλαμβάνει

συστηματικά

πρωτοβουλίες για να

επιτευχθεί η συμμετοχή

των μεταναστών σε

τοπικές διαβουλεύσεις,

αποφάσεις, και δράσεις

(1)

Οι πρωτοβουλίες

του Δήμου σε αυτό το

θέμα είναι

αποσπασματικές και

μεμονωμένες (1 δράση τα

τελευταία 2 χρόνια)

(2)

Καθόλου ενεργός

(3)

4. Παραχωρεί ο Δήμος χώρο για τις μεταναστευτικές κοινότητες για να στεγάζονται και να οργανώνονται;

Ναι

(1)

Σπάνια όταν το

ζητήσει μία κοινότητα

(2)

Όχι

(3)

5. Υποστηρίζει ο Δήμος με οικονομική ενίσχυση (χρηματική ή σε είδος) τις μεταναστευτικές οργανώσεις;

☐ Υποστήριξη
χρηματική ή και σε είδος
σταθερή ή ανά
διαστήματα
(1) | ☐ Υποστήριξη από
την πλευρά του Δήμου
σπάνια ad hoc (1 φορά τα
τελευταία 2 χρόνια)
(2) | ☐ Δεν παρέχει καμία
υποστήριξη
(3) |
|---|---|---|

B3. Νομικό καθεστώς μεταναστών

6. Παρέχει η Δημοτική Αρχή α) ενημέρωση, και β) παροχή νομικών συμβουλών, σχετικά με τις διαδικασίες απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας;

☐ Και το α) και το β)
(1) | ☐ Μόνο το α) ή μόνο
το β)
(2) | ☐ Ούτε το α) ούτε το
β)
(3) |
|---|--|--|

7. Παρέχει ο Δήμος α) ενημέρωση, β) παροχή νομικών συμβουλών, σχετικά με τις διαδικασίες απόκτησης ή ανανέωσης της άδειας εργασίας και παραμονής;

☐ Και το α) και το β)
(1) | ☐ Μόνο το α) ή μόνο
το β)
(2) | ☐ Ούτε το α) ούτε το
β)
(3) |
|---|--|--|

8. Παρέχει ο Δήμος α) ενημέρωση, β) παροχή νομικών συμβουλών, σχετικά με τις διαδικασίες απόκτησης ή ανανέωσης της άδειας του “επί μακρόν διαμένοντος”;

☐ Και το α) και το β)
(1) | ☐ Μόνο το α) ή μόνο
το β)
(2) | ☐ Ούτε το α) ούτε το
β)
(3) |
|---|--|--|

B4. Όργανα διαβούλευσης

9. Έχει συσταθεί όργανο διαβούλευσης (Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών) στο Δήμο;

☐ Ναι, από την αρχή της ισχύς του "Καλλικράτη"
(1) | ☐ Ναι, αλλά δημιουργήθηκε αρκετά αργότερα (> 3 χρόνια αργότερα)
(2) | ☐ Όχι δεν έχει συσταθεί, ή έχει συσταθεί μόνο στα χαρτιά χωρίς να υπάρχει στην πράξη
(3) |
|--|---|--|

10. Συμμετέχουν εκπρόσωποι των μεταναστών στο ΣΕΜ;

☐ Ναι, από όλες τις κύριες μεταναστευτικές κοινότητες της πόλης
(1) | ☐ Ναι, αλλά από λίγες (λιγότερες από τις μισές που έχουν παρουσία στο δήμο) μεταναστευτικές κοινότητες
(2) | ☐ Όχι δεν συμμετέχουν
(3) |
|---|--|---|

11. Πόσο αντιπροσωπευτικό όργανο είναι το ΣΕΜ; Στο ΣΕΜ απαιτείται εκ του νόμου εκπροσώπηση α) όλων των μεταναστευτικών ομάδων, β) μόνο κάποιων εξ' αυτών χωρίς συγκεκριμένα κριτήρια, γ) και ανδρών και γυναικών

☐ Το α) και το γ) μαζί
(1) | ☐ Μόνο το α)
(2) | ☐ Μόνο το β)
(3) |
|--|--|--|

12. Συνεργάζεται το ΣΕΜ με τις διοικητικές υπηρεσίες του Δήμου για να προάγει θέματα ένταξης;

☐ Υπάρχει τακτική συνεργασία με κάποιες υπηρεσίες
(1) | ☐ Η συνεργασία είναι σπάνια και ad hoc
(2) | ☐ Όχι δεν υπάρχει καμία συνεργασία
(3) |
|---|--|--|

13. Οικονομικοί και διοικητικοί πόροι για τη λειτουργία του ΣΕΜ, α) είναι επαρκείς, β) διασφαλίζονται από τη Δημοτική Αρχή

☐ Και το α) και το β)	☐ ή το α) ή το β)	☐ Ούτε το α) ούτε το β)
(1)	(2)	(3)

14. Ενδεικτικά κονδύλια που έχουν απορροφηθεί κατά το τρέχον έτος.

☐ Πάνω από 5000 ευρώ	☐ Κάτω από 5000 ευρώ	☐ Μηδέν
(1)	(2)	(3)

B5. Ισότητα και μη διακρίσεις

15. α) Υποστηρίζει στο δημόσιο λόγο της η Δημοτική Αρχή την αρχή της ισότητας και των μη διακρίσεων και β) προσπαθεί να επιβάλλει συστηματικά και έμπρακτα την εφαρμογή και την τήρησή τους;

☐ Ναι, και το (α) και το (β)	☐ Ναι, μόνο το (α) ή το μόνο το (β)	☐ Ούτε το (α) ούτε το (β)
(1)	(2)	(3)

16. Έχει ο Δήμος συστήσει γραφείο διαμεσολαβητή ή συμπαραστάτη του δημότη που να δέχεται αναφορές για θέματα διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένου και από ΠΤΧ;

☐ Ναι	☐ Όχι, αλλά κάποιες υπηρεσίες (έστω μία) του δήμου άτυπα δέχονται αναφορές για διακρίσεις κατά ΠΤΧ	☐ Όχι
(1)	(2)	(3)

Γ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Γ1. Κοινωνικές υπηρεσίες και παροχές

17. Υπάρχει συστηματική ενημέρωση του δήμου προς τους αλλοδαπούς που διαμένουν στο δήμο, αναφορικά με τις υπηρεσίες που παρέχει, αλλά και με τα δικαιολογητικά και τις διαδικασίες που απαιτούνται;

☐ Η ενημέρωση είναι τακτική και συστηματική
(1) | ☐ Η ενημέρωση είναι αποσπασματική και γίνεται σπάνια
(2) | ☐ Δεν υπάρχει καμία ενημέρωση
(3) |
|---|--|---|

Γ2. Απασχόληση

18. Υλοποιεί ο δήμος προγράμματα α) απόκτησης δεξιοτήτων (training), β) προσωρινής απασχόλησης, γ) επιχειρηματικότητας;

☐ Ναι, υλοποιεί τουλάχιστον 2 από τα α), β) και γ)
(1) | ☐ Ναι, υλοποιεί τουλάχιστον ένα από τα α), β) και γ)
(2) | ☐ Όχι, δεν υλοποιεί κανένα από τα α), β) και γ)
(3) |
|--|--|---|

19. Ποιες κατηγορίες μεταναστών έχουν πρόσβαση σε αυτά; α) κάτοχοι νόμιμης άδειας παραμονής, β) αιτούντες άσυλο, γ) άλλες κατηγορίες, δ) παράτυποι μετανάστες

☐ Τουλάχιστον 3 από τα (α), (β), (γ) και (δ)
(1) | ☐ Τουλάχιστον 2 από τα (α), (β), (γ) και (δ)
(2) | ☐ Μόνο οι α)
(3) |
|--|--|--|

20. Πόσοι μετανάστες συμμετείχαν σε προγράμματα στήριξης της απασχόλησης κατά το τρέχον έτος;

☐ Πάνω από πενήντα
(50)
(1) | ☐ Κάτω από πενήντα
(50)
(2) | ☐ Κάτω από πέντε (5)
(3) |
|--|--|--|

Γ3. Φύλαξη παιδιών

21. Ποιες κατηγορίες μεταναστών έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες φύλαξης παιδιών σε δημοτικούς σταθμούς; α) κάτοχοι νόμιμης άδειας παραμονής, β) αιτούντες άσυλο, γ) άλλες κατηγορίες, δ) παράτυποι μετανάστες

☐ Τουλάχιστον 3 από τα (α), (β), (γ) και (δ)	☐ Τουλάχιστον 2 από τα (α), (β), (γ) και (δ)	☐ Μόνο οι (α)
(1)	(2)	(3)

Γ4. Υπηρεσίες Υγείας

22. Ποιοι από τις παρακάτω κατηγορίες έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας που παρέχει η Δημοτική Αρχή; α) οι νόμιμοι μετανάστες, β) οι αιτούντες άσυλο, γ) ευάλωτα άτομα (παιδιά, έγκυες, ασυνόδευτα, ΘΕΑ) , ακόμη και αν είναι παράτυποι μετανάστες, δ) όσοι χρειάζονται άμεση ιατρική μέριμνα ανεξάρτητα από το νομικό τους status καθεστώσ

☐ Τουλάχιστον 3 από τους (α), (β), (γ) και οι (δ)	☐ Τουλάχιστον 2 από τους (α), (β), (γ) και οι (δ)	☐ Σε καμία γλώσσα
(1)	(2)	(3)

23. Μεριμνεί η ΔΑ ώστε να υπάρχουν πολιτισμικοί διαμεσολαβητές κατά την παροχή των υπηρεσιών υγείας;

☐ Ναι, υπάρχουν συστηματικά ή έστω συχνά διαμεσολαβητές	☐ Ναι, υπάρχουν συστηματικά ή έστω συχνά διαμεσολαβητές	☐ Όχι δεν υπάρχουν πολιτισμικοί διαμεσολαβητές
(1)	(2)	(3)

24. Πρόσβαση των νόμιμων μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας του Δήμου

☐ Δίχως καμία
προϋπόθεση και δωρεάν
(1) | ☐ Η δωρεάν
πρόσβαση υπάρχει με
κάποιες προϋποθέσεις
(2) | ☐ Η πρόσβαση δεν
είναι δωρεάν, αλλά πρέπει
να πληρώσουν οι ίδιοι
(3) |
|--|---|--|

25. Κάλυψη των νόμιμων μεταναστών σε σχέση με τους έλληνες πολίτες

☐ Απολύτως ίση
(1) | ☐ Ίση αλλά με
κάποιες προϋποθέσεις
(2) | ☐ Δεν είναι ίση η
κάλυψη των νόμιμων
αλλοδαπών σε σχέση με
τους έλληνες πολίτες
(3) |
|--|---|--|

26. Πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στις υπηρεσίες υγείας του Δήμου

☐ Δίχως καμία
προϋπόθεση και δωρεάν
(1) | ☐ Η δωρεάν
πρόσβαση υπάρχει με
κάποιες προϋποθέσεις
(2) | ☐ Η πρόσβαση δεν
είναι δωρεάν, αλλά πρέπει
να πληρώσουν οι ίδιοι
(3) |
|--|---|--|

27. Κάλυψη των αιτούντων άσυλο σε σχέση με τους έλληνες πολίτες

☐ Απολύτως ίση
(1) | ☐ Ίση αλλά με
κάποιες προϋποθέσεις
(2) | ☐ Δεν είναι ίση η
κάλυψη των νόμιμων
αλλοδαπών σε σχέση με
τους έλληνες πολίτες
(3) |
|--|---|--|

28. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων στις υπηρεσίες υγείας του Δήμου

☐ Δίχως καμία
προϋπόθεση και δωρεάν
(1) | ☐ Η δωρεάν
πρόσβαση υπάρχει με
κάποιες προϋποθέσεις
(2) | ☐ Η πρόσβαση δεν
είναι δωρεάν, αλλά πρέπει
να πληρώσουν οι ίδιοι
(3) |
|--|---|--|

29. Πρόσβαση των παράτυπων μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας του Δήμου

☐ Δίχως καμία
προϋπόθεση και δωρεάν
(1) | ☐ Η δωρεάν
πρόσβαση υπάρχει με
κάποιες προϋποθέσεις
(2) | ☐ Η πρόσβαση δεν
είναι δωρεάν, αλλά πρέπει
να πληρώσουν οι ίδιοι
(3) |
|--|---|--|

30. Προάγει η ΔΑ κάποια στάνταρτ που θα πρέπει να ακολουθεί η διοίκηση για να λάβει υπόψη τις πολιτισμικές διαφορές των μεταναστών στην παροχή υπηρεσιών υγείας;

☐ Ναι, η ΔΑ έχει
υιοθετήσει τέτοια
στάνταρτ και
επιμορφώνει τους
υπαλλήλους της να τα
ακολουθούν
(1) | ☐ Ναι, η Δημοτική
Αρχή ενθαρρύνει τους
υπαλλήλους να
ευαισθητοποιηθούν
απέναντι στις
πολιτισμικές διαφορές
των μεταναστών, δεν έχει
ωστόσο υιοθετήσει
κάποιο πρωτόκολλο
σχετικά με το θέμα αυτό.
(2) | ☐ Όχι, δεν υπάρχουν
ούτε η ΔΑ έχει υιοθετήσει
κάποιες προδιαγραφές
στο πως οι υπάλληλοι
στις υπηρεσίες υγείας να
λαμβάνουν υπόψη τους
τις πολιτισμικές
ιδιαιτερότητες των
μεταναστών
(3) |
|---|---|--|

31. Συμμετέχουν πάροχοι υπηρεσιών ή/και οργανώσεις μεταναστών στη διαμόρφωση των δημοτικών αποφάσεων για τις υπηρεσίες υγείας;

☐ Ναι, τακτικά και συστηματικά
(1) | ☐ Ναι, αλλά σπάνια και ad hoc
(2) | ☐ Όχι
(3) |
|--|---|-------------------------------------|

Γ5. Εκπαίδευση και παιδί

32. Πως στηρίζει η Δημοτική Αρχή τη σχολική εκπαίδευση για οικογένειες χαμηλού εισοδήματος και/ή μετανάστες; α) μέσα από προγράμματα φροντιστηριακά, β) προγράμματα και δράσεις ενημέρωσης των γονέων, γ) μέσα από προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων, δ) άλλο

☐ Με τουλάχιστον 2 από αυτά
(1) | ☐ Με ένα από αυτά
(2) | ☐ Με κανέναν τρόπο
(3) |
|---|---|--|

33. Επιχειρεί η ΔΑ να διασφαλίσει τη συμμετοχή παιδιών μεταναστών στις δράσεις που οργανώνει για το παιδί (π.χ. κατασκηνώσεις ή summer camps, θερινά σχολεία, κλπ.);

☐ Ναι συστηματικά
(1) | ☐ Μόνο άτυπα, όταν είναι εφικτό
(2) | ☐ Όχι
(3) |
|---|---|-------------------------------------|

34. Υλοποιεί ο Δήμος προγράμματα στήριξης και βοήθειας μεταναστών μαθητών στο σχολείο;

☐ Ναι τακτικά και συστηματικά
(1) | ☐ Ναι, αλλά σπάνια και ad hoc
(2) | ☐ Όχι
(3) |
|---|---|-------------------------------------|

35. Υλοποιεί ο Δήμος προγράμματα αθλητισμού όπου μπορούν να συμμετέχουν και παιδιά μεταναστών;

Ναι τακτικά και
συστηματικά
(1)

Ναι, αλλά σπάνια
και ad hoc
(2)

Όχι
(3)

36. Υλοποιεί ο Δήμος προγράμματα εξωσχολικά όπου μπορούν να συμμετέχουν και παιδιά μεταναστών;

Ναι τακτικά και
συστηματικά
(1)

Ναι, αλλά σπάνια
και ad hoc
(2)

Όχι
(3)

37. Πως διασφαλίζεται η ίση πρόσβαση και μη διάκριση των αλλοδαπών μαθητών σε προγράμματα σχολικής στήριξης; α) μέσα από την ενημέρωση στις γειτονιές, β) μέσα από μία σαφή πολιτική ισότητας, γ) μέσα από θετικές δράσεις για την πλήρωση κάποιων θέσεων από παιδιά μεταναστών

Με τουλάχιστον 2
από αυτά
(1)

Με ένα από αυτά
(2)

Με κανένα τρόπο
(3)

38. Παρέχει ο Δήμος ενημέρωση σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα και τις προϋποθέσεις πρόσβασης στην κάθε βαθμίδα;

Ναι τακτικά και
συστηματικά
(1)

Ναι, αλλά σπάνια
και ad hoc
(2)

Όχι
(3)

39. Επιχειρεί με δράσεις και μέτρα ο Δήμος να ενισχύσει τη συμμετοχή των μεταναστών γονέων στο σχολικό περιβάλλον;

☐ Ναι τακτικά και
συστηματικά
(1) | ☐ Ναι, αλλά σπάνια
και ad hoc
(2) | ☐ Όχι
(3) |
|--|--|-------------------------------------|

Γ6. Διδασκαλία ελληνικής γλώσσας

40. Οργανώνει ο δήμος μαθήματα εκμάθησης ελληνικών σε μετανάστες;

☐ Ναι τακτικά και
συστηματικά
(1) | ☐ Ναι, αλλά σπάνια
και ad hoc (1 πρόγραμμα
εκμάθησης ελληνικών τα
τελευταία 3 χρόνια)
(2) | ☐ Όχι
(3) |
|--|--|-------------------------------------|

41. Αναθέτει ΔΑ σε ΜΚΟ να διδάξουν σε αλλοδαπούς μαθήματα ελληνικών; Ή συνεργάζεται/ παρέχει στήριξη σε ΜΚΟ που να διδάσκουν ελληνικά;

☐ Ναι τακτικά και
συστηματικά
(1) | ☐ Ναι, αλλά σπάνια
και ad hoc (1 πρόγραμμα
εκμάθησης ελληνικών τα
τελευταία 3 χρόνια)
(2) | ☐ Όχι
(3) |
|--|--|-------------------------------------|

42. Πόσοι μετανάστες συμμετείχαν σε προγράμματα εκμάθησης ελληνικών;

☐ Πάνω από εκατό
(100)
(1) | ☐ Κάτω από εκατό
(100)
(2) | ☐ Κανένας
(3) |
|---|---|---|